

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота
СИСТЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.

БОЛДЖАР РЕГІНА ЮРІЙВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 /27 жовтня 2021 року

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна,
PhD, доктор
філософії з галузі соціальні
та поведінкові науки, доцент

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Магістерська робота

**СИСТЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ**

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: студентка II-го курсу

Болдіжар Регіна Юріївна

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Науковий керівник :Бергхауер-Олас Емьовке

Ласлівна, PhD, доктор

філософії з галузі соціальні

та поведінкові науки, доцент

Рецензент: Чичук Антоніна Петрівна,

доктор педагогічних.наук,

доцент

Берегове
2022

**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia és Pszichológia Tanszék**

A KÖZÖSÉGI ÉRTÉKRENDVIZSGÁLAT A KISISKOLÁSKORBAN

Magiszteri munka

Képzési szint: mesterképzés

Készítette: Boldizsár Regina

II. évfolyamos hallgató

Képzési program: 013 Tanító

Témavezető: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, pszichológiai tudományok doktora, tanszéki docens

Recenzens: Csicsuk Antonina

a pedagógiai tudományok doktora, docens

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Труднощі при вступу до школи.....	10
1.1. Загальна характеристика молодших школярів.....	14
1.2. Формування людини в суспільстві.....	17
1.3. Цінність як поняття і його виникнення.....	22
1.4. Мораль як основа системи цінностей.....	24
1.5. Моральне виховання для школярів.....	29
II. Еволюція системи цінностей.....	33
2.1. Основні відмінності між дівчатами і хлопцями.....	36
2.2. Ефекти навколишнього середовища у формуванні системи цінностей.....	38
2.3. Поведінка дітей з однолітками.....	41
III. Дослідження системи цінностей школяра у шкільному су-	
спільстві.....	46
3.1. Мета і процес емпіричного дослідження.....	48
3.2. Аналіз досліджень, висновки.....	55
Висновок.....	106
Резюме.....	109
Використана література.....	111
Список фігур і таблиць.....	114
Додаток.....	115

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. Beilleszkedési nehézségek kisiskoláskorban.....	10
1.1. Kisiskoláskor általános jellemzése.....	14
1.2. A közösségi ember formálódása.....	17
1.3. Az érték fogalma és kialakulása	22
1.4. Az erkölcs, mint az értékrend alapja.....	24
1.5. A kisiskolások erkölcsi nevelése.....	29
II. Az értékrend alakulása	33
2.1. A fiúk és a lányok közötti alapvető különbségek.....	36
2.2. A közvetlen környezet értékrend formáló hatásai	38
2.3. Az alsó tagozatos gyermekek viselkedése a kortársakkal	41
III. A kisiskolás közösség értékrendjének vizsgálata	46
3.1. Az empirikus vizsgálat célja és menete.....	48
3.2. A vizsgálat elemzése, következtetések.....	55
Összefoglalás.....	106
Резюме	109
Felhasznált irodalom.....	111
Ábrák és táblázatok jegyzéke	114
Melléklet.....	115

Bevezetés

A változás az egyetlen örök érvényű dolog, mely mindig megtörténik. A változás lehet pozitív és negatív, és semleges is. Az ember élete során folyamatos változáson megy keresztül. Az egyik ilyen nagy változási folyamat, az amikor eléri az iskola érettséget és egy teljesen új világ tárul fel számára. A kisiskoláskor a gyermek számára meghatározó elemekből épül fel, ezen elemek milyensége, személyiségformáló lehet. A nevelés és oktatás a kisiskolások számára a legfontosabb.

A nevelés olyan értékátadó, értékrendszert kialakító, fejlesztő folyamat, melynek célja, hogy az egyént életfeladatai megoldására képessé tegye. Olyan kulcsokat ad át ez által mely alapvető és elengedhetetlen kelléke a további élet útjának. Mivel a nevelés egyben formálás is ezért ha tágabb szemlélettel nézzük ezt a folyamatot, elmondhatjuk, hogy a tanár az embert formálja; az ember pedig a világot, tehát ha távlatokban gondolkodunk a világ jobbá tételének első foka, az ember nevelése.

Jelen dolgozat témája a kisiskolás közösség értékrendje. Azért esett a témára a választás, mert fontos tudni, melyek azok a dolgok, amik fő szerepet töltenek be egy gyermek életében. Ha tudjuk, milyen tényezők azok, melyek nagyobb hatást gyakorolnak az emberre, és azt is látjuk, hogyan teszük ezt meg, képesek leszünk a megértésre, és ez által megszerzett tudást beintegrálni a pedagógiai munkába, a sikeresebb feladatvégzés eszközeként. A téma nem is lehetne aktuálisabb, mint most a jelenlegi világnézetben. A közösségek hatásait tanulmányozva az emberre nézve, megérthetjük azt, és ez által egyre pozitívabb irányba fordíthatjuk.

Az értékrend az ember olyan tulajdonságainak és eszméinek az összessége, amely meghatározza a világhoz való viszonyát, ami megmutatkozhat az egyén viselkedési normáiban, tevékenységeiben, az általa követett erkölcsi szabályokban, munkamódszerében, életvezetési stratégiáiban. Ezeket összességében az élet során ért hatások alapján formálódnak ki. Már csecsemőkortól kezdve, egészen felnőtt korig. Minden és mindenki, ami körbe veszi hatást gyakorol rá.

A dolgozat célja, hogy a szakirodalom és vizsgálatok segítségével, tisztább képet kapjunk arról, hogy mi foglalkoztatja, a mai kor fiataljait, olyan értelemben, hogy milyen tulajdonságokat lát fontosabbnak és kevésbé fontosnak. Illetve, hogy a következő kérdésekre választ kapjunk:

- Az alsó tagozatos diákok a belső vagy a külső tulajdonságokat tartják fontosabbnak?

- A lány tanulók számára fontosabb-e a társasági, közösségi tulajdonságok, mint a fiúk számára?
- A kisiskolások számára fontos-e egy diáktársuk megítélési szemszögéből az, hogy az adott személy tanulmányi előmenetele pozitív legyen?
- A nemek tekintetében az alsó osztályokban, milyen feloszlás vélhető felfedezni?
- A népszerű diákok milyen befolyásoló tényezőként hatnak a többiekre, azon tulajdonságok melyek számukra a legfontosabbak megjelennek a hozzá közel álló személyek választásaiban is ?

Az alábbi munka első fejezete az érték fogalmával foglalkozik, illetve azzal a folyamattal, ami segíti ennek a létrejöttét. Kitér az erkölcs fontosságára, hiszen ez az egyik alapja az értékrend kialakulásának. A másik fontos dolog az, hogy hogyan adódnak tovább az erkölcsi értékek. Ebben nagyon fontos szerepe van az iskolának és a pedagógusnak is. Ebben a korban a gyerekek nagyon nyitottak, és befogadóak tudnak lenni, ezért is fontos, hogy a megfelelő példát lássák maguk előtt.

A második rész az értékrend alakulásáról szól. Külön kitérve a fiúk és a lányok közötti különbségekre. Látható és érezhető különbség van a két nem között, mint temperamentumban, mint befogadó készségben egyaránt. Ebben a fejezetben szó esik arról, hogy pontosan kik és mik, azok, amik, és akik befolyásolják az értékrend alakulását. Tudjuk, azt hogy a szülők és a család az első szociális közeg, amivel a gyermek találkozik. Természetes, hogy az egyik nagy tényező a családtagok, anya, apa, nagyszülők, testvérek, és a gyermeket körülvevő rokonok, barátok. Utalást tesz arra is, hogy maguk a gyerekek miként viselkednek kortársaikkal, melyek azok a dolgok, amelyek észlelhetőek, már ilyen fiatal korban is.

A harmadik rész az elvégzett empirikus vizsgálat menetét, annak leírását foglalja össze, mely a kisiskolás gyermekek közösségi értékrendjét méri fel illetve tartalmaz egy szociometriai felmérést is.

Az empirikus vizsgálat helyszínei a Dédai Gimnázium 2. és 3. osztálya, illetve a Bátyúi Líceum szintén 2. és 3. osztálya illetve a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. és 3. osztálya, összesen 102 tanuló részvételével a vizsgálat ezeken a színtereken zajlott le. Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné által szerkesztett könyvből a közösség értékrendje felmérésére szánt teszt felhasználásával. Ebben a vizsgálatban, különböző negyven darab tulajdonságokat kell rangsorolniuk a gyerekeknek, a legfontosabbakat és a kevésbé fontosabbakat egyaránt külön-külön.

Ezt kiegészítésül szociometria felmérést is történt. Segítséget nyújt a társas kapcsolatok mélyebb betekintésére az osztályon belül. Így nagyobb látátszöveget kapunk az közösség életébe, ami befolyásoló tényező lehet, az értékrendre is.

A munka megírásához szükséges fő szakirodalmi források Mérei Ferenc, V. Binét Ágnesnek a közösen írt gyermeklélektant feldolgozó könyve illetve Ranschburg Jenő „Az én és a másik...” című könyve. Ezek a könyvek által nyerünk belátást a kisiskolás közösség értékrendjébe. Nagy segítséget nyújtott a munka írása során Michael Cole, Sheila R. Cole, által szerzett „Fejlődéslélektan” könyvek. Mely szakirodalmak feldolgozásával nagyobb belátást kapunk a kisiskolás gyermekek testi és lelki fejlődéséről. Az általános pszichológiai és pedagógiai fogalmak megértésébe, mely minden tudományos mű alapja. Ebben a témakörben még Vajda Zsuzsanna „A gyermek pszichológiai fejlődése” című könyve is releváns. Ahhoz, hogy egyben lássuk az értékrend kialakulásának folyamatát, tudnunk kell, hogy a gyermek miként is fejlődik, mely szakaszokban, mit tud és mit képes befogadni. Zentai Károly „A gyermek fejlődése a kisiskolás korban” című művében ezek a folyamatok szakaszonként elemezve vannak, kitérve külön a gyermek életkori sajátosságaira is. A kisiskolás közösség értékrendjének kialakulási és átadási folyamatáról is szólni kell. Ebben Vastagh Zoltán „Értékátadási folyamatok és konfliktusok a pedagógiában” című könyve tudott segíteni. Valamint Demeter Katalin „A kisiskolások erkölcsi neveléséről” szóló tanulmánya is. Megemlíteném még Vekerdy Tamás írásait is, melyben jól összefoglalt, és példákkal alátámasztott irodalom található.

Számos az interneten felelhető szakirodalom is beépül a munkába. Az értékrend kérdéssel, Katócz Erzsébet „Az értékrend, mint a tanulók viselkedését befolyásoló tényező” című munkájában foglalkozik. Itt hasonlóságok merültek fel az eddigi szakirodalmak között, hiszen mint, ahogy Mérei mondja, ő is úgy látja főként, hogy a gyermek személyiségbeli változásaiért a közösség, az őt körülvevő közeg is felelős. Ugyanakkor elismeri, hogy minden ember egyedinek születik, egyedi tulajdonságokkal rendelkezik, amik már nagyon fiatal korban észlelhetőek, de ez nem vonja kétségbe annak az állításnak az igazság tartalmát, mi szerint az összes történés, hatással van a fiatal fejlődésére, és személyiségének alakulására is.

A szakirodalom feldolgozása, számos hasznos információt hordoz magában. Számomra tanulságos, és érdekes volt ezeket olvasni, rengeteg információval bővült tudástáram. Leendő pedagógusként legjobban talán Katócz Erzsébet, „Az értékrend, mint a tanulók viselkedését befolyásoló tényező” című munkájának részlete fogott meg. Mely

szerint a pedagógus személyes példaadása meghatározó. Az értékre nevelésben azok a pedagógusok lehetnek hatékonyak, akik hitelesek, akik képesek azonosulni azokkal az értékekkel, amelyeknek a közvetítésére vállalkoztak. Hiszen ha a pedagógus azt a nézetet vallja, hogy a gyermek, viselkedésén nem lehet változtatni, az teljes valójában vele született, és örök érvényű, akkor elveszik a hite abban, hogy a gyermeket tudja formálni, tanítani és a helyes irány felé vezetni. Ez nagyon káros lehet, ha a tanítási folyamatot nézzük.

Természetesen semmit sem szabad erőltetni, és tudnunk kell, hogy nem mindig lehet mindent változtatni megfelelő eszközök és módszerek segítségével. A pozitív hatást mindig el lehet érni, lassú és göröngyös az út, de megéri folytatni.

I. BEILLESZKEDÉSI NEHÉZSÉGEK KISISKOLÁSKORBAN

A gyerekeknél a beiskolázás körül felmerülnek bizonyos kezdeti problémák, ennek oka, úgy vélik felfedezni, hogy a gyerekek iskolaérettsége, amit ma már több helyen is iskolaalkalmasságnak neveznek. Régebbi gondolatok szerint a kisiskolások már hat éves kor környékén elérik ezt a szintet, újabb eredmények arra következtetnek, hogy nem hat, hanem inkább hetedik- nyolcadik életévre következik be. Fontos kiemelni azt is, hogy nem az életkor száma a döntő, hanem az elért érettségi és alkalmassági szint (Fazekasné, 2013).

Az iskolaalkalmasság szó jobban átfedi a valódi jelentést is a fogalomnak, illetve tartalmát is, itt nincs egyébről szó, mint, hogy a gyermek feleljen meg azoknak a szemléleteknek és felállított mércéknek, melyből kikövetkeztethető az, hogy a továbbiakban képes-e az iskolai munkát elvégezni. Megfelelő szinten van ahhoz, hogy, képes legyen az alkalmazkodásra, a követelmények, szabályok betartására. Nyugodtan tud ülni, kivárni a feladatát, együtt dolgozni csoporttársaival (Fazekasné, 2013).

Tehát a jelenleg alkalmazott hat éves korban történő beiskolázás, bizonyos esetekben, és bizonyos szempontok szerint korainak is mondható. Többnyire inkább a hét illetve a nyolc éves kort tartják az ideálisnak e szempontból, ugyanis ekkora fejlődni ki azok a képességek, melyek elengedhetetlenek a sikeres iskolai élethez való alkalmazkodáshoz, illetve ekkor érik el azt a fejlettségi szintet a tanulók, amit szükséges a munkavégzéshez és az iskolába járáshoz (Vekerdy, 2012).

Ezen tények nem egyenlők azzal, hogy a beiskolázás korhatárát a hetedik és nyolcadik életévre kell tenni, csupán azt feltételezi, hogy az első és második tanévben az óvodához közelítve kell kezelnünk. A játékos tanulás a kulcs mozzanat ebben a kérdésben, fontos a fokozatosság, ne olyan gyorsan szakadjunk el az ilyen tanítási módszerektől. Az adaptálás során bátran alkalmazzunk ezeket, és próbáljuk úgy létrehozni a folyamatot, hogy az ne okozzon problémát számukra. Az új környezet és környezeti elvárásokhoz adaptívan kell viszonyulni, célszerűen és fokozatosan illetve a megfelelő szinten tartani (Vekerdy, 2012).

Az iskolában zajló tevékenységek jelentős része az értékrenden alapszik, figyelembe veszi és e köré csoportosul, illetve így szerveződik. Az értéktudatosság, egyéni és egyedi. Ez több tényezőtől is függ, elsősorban a típusától, a pedagógusok és a tanulók személyes magatartásától. Ha figyelembe vesszük, arra a megállapításra juthatunk, hogy eltérő méretűek. Az értékek, követelmények és normák érvényesítését az iskolában eltérő

tényezők nehezítik meg. A társadalom egy örökké változó tényező, a benne lévő emberek szintén változások sorozatán mennek át, illetve az iskolának is változó helyzete van, ezek együttese is megnehezíti a helyzetet illetve a gondok forrásaként is szolgálhatnak (Zrinszky, 2002).

Természetesen sok probléma merülhet fel nem csak az osztálytermeken belül, hanem az ajtókon túl is, néhány iskolában az órák közötti szünetekben is nagy fegyelmezettséggel kell lenniük a diákoknak, az iskolavezetésnek nagy hatása van a légkör kialakulására, illetve az értékrendek átadásában is fontos szerepet foglal el, ők szabják meg mégis milyen keretek között zajlik e folyamat. Ehhez hozzátartozik a szünetek és szabadidő eltöltésének lehetséges kivitelezései is. Van példa radikális szabályozásokra is, ahol a tanulókra nézve, rendkívüli korlátozásokat állítanak fel, például azt is megszabják, hogy a gyerekek melyik szünetben ehetik meg az otthonról hozott ételüket, vagy melyik szünetben mehetnek ki a mosdóba. Ezek az intézkedések hatásai negatívak a fejlődő szervezetre nézve, sem lélektanilag sem fiziológiailag. (Vekerdy, 2012).

Azon helyzetben ahol az intézmény a véleményeket figyelmen kívül hagyja, és olyan feltételeket, szabályokat hoz, ahol nincs helye demokráciának, nehezen beszélhetünk demokratizmusáról és közéletiségre való nevelésről (Vekerdy, 2012).

Itt egy példa arra, amikor a tanár olyan értékeket próbál közvetíteni, amit ő maga sem tart be, láthatjuk mennyire nem helyénvaló a szituáció.

„Az étkezőhelyiséget zsibogás tölti be. A gyerekek az asztalnál beszélgetnek. Egyszer csak ordítás reszketteti meg a levegőt:

- Evés közben nem beszélsz!

A zsibongásban békésen ebédelők gyomra is megrezdül. Miért ne beszélhetnének a gyerekek evés közben? Hiszen a tanárok a saját asztaluknál is beszélgetnek. Sőt az ordító kolléga is oda megy az asztalhoz, és ő is ebédelni és beszélgetni kezd”.

Nem egy helyen a gyerekeket, különösen alsós tagozatosokat, kényszerítik, hogy mindet egyenek meg. „Nem lehet válogatni”.

Ha a gyermek megélheti gyermeki voltát, olyan hatások érik mely életkorának megfelelő, és ezekre az életkorának megfelelő módon adhat reakciót, akkor ezek megtérülnek a későbbiekben oly módon, hogy felkészülten léphet majd be, és személyiségének megfelelő érettséggel, a következő életkorba, életkori szakaszba.

Az imént leírt példa természetesen nem mindenhol van jelen, illetve nem együtt található meg minden pontja, viszont fontos tanúsága van, mégpedig, hogy okoljunk

belőle, ezeket a helyzeteket igyekezni kell kerülni, és minden esetben törekedni kell a megfelelő példamutatásra, amely segítséget ad a helyes értékrend fejlődésében és a tudat és a készségek fejlődésében is (Vekerdy, 2012).

„A legtöbb mai modern iskola ezeket az értékeket próbálja átadni diákjai számára: a biológiai lét, az emberi élet védelme, a másság tiszteletben tartása, a más fajta értékrendeket, világnézeteket vallók iránti tolerancia, az egyes egyének, csoportok autonómiájának tiszteletben tartása, az emberi jogok tisztelete, a különböző szinten szerveződő közösségek és a nemzet, nemzeti kisebbség hagyományainak tisztelete, a haza szeretete, a szülők, az idősebbek megbecsülése „(Zrinszky, 2002).

Kósáné Ormai Vera 1982-ben megjelentetett egy tanulmányt, amelyben a gyerekek és az ifjúkori devianciához vezető szociális zavarok közötti kapcsolatot vizsgálja az iskoláskorban. Arra a megállapításra jut, hogy ahhoz, hogy valóban nevelés, értékfejlesztés, személyiségfejlesztés jöjjön létre a tanintézményekben, arra a megállapításra jut, hogy változásoknak kellene létrejönnie a tantervekben is, a képességfejlesztésre nagyobb hangsúlyt fektetve. Újra kell alkotni a feladatokat, teendőket, amely segítségével nagyobb hatást lehetne elérni a nevelő, és értékrend alakító szemszögből. Módosításokat kellene alkalmazni a pedagógusok tevékenységében. Ezen felvetések aktuálisak, viszont már elkezdődött egy hasonló folyamat, mely az oktatást igyekszik megreformálni, és erősíteni (Vekerdy, 2012).

Ez a romboló folyamat már az első osztályban is elkezdődhet, sőt az első napokban, hetekben, ahogyan a tanuló beteszi lábát az iskola falain belülre. Elkezdődik a teljesítményhajsza a mérhető eredmények lesznek a központban, az olyan képességei és készségei, amelyeket nem lehet, egy skálán mérni háttérbe szorulnak. Ezek a folyamatok negatív hatást fejtenek ki az általános iskola légkörre, elrontja a tanár diák kapcsolatot, és a gyerekek természetéből fakadó kíváncsiságát is lecsökkenti, még a családi környezetre is hatással lehet. Ez rossz hatással gyakorol a gyerek közérzetére és akaratára is (Vekerdy, 2012).

Pedagógiailag fontosak a következő értékek, ezért nagyobb figyelem fordul rájuk. „Az első a biológiai lét értékeire, ide tartozik az élet tisztelete növények, fák, állatok az egészséges életmód tényezői, megvalósításának lehetőségei, tudatosítása. Az én harmóniájára vonatkozó értékekre, mint az önismeret, öntudat, belső harmónia létrehozása, stabilitás megteremtésének képessége. A társas kapcsolatokra vonatkozó értékek, a személyes és szociális kapcsolatok kialakításának és ápolásának képességei. A társadalmi

eredményességre vonatkozó értékek, munkával és a műveltséggel kapcsolatos értékek. A világgal, a nemzettel, a civil társadalommal kapcsolatos értékek” (Lappints, 1998).

A legfontosabb feladat az, hogy a továbbiakban ezek az értékek mi féle képen adjuk át a tanulók felé, hogy megfelelő nevelést kapjanak, hiszen a végső cél az, hogy az adott értékek, végül a beépüljenek és a cselekvést vezérlő szükségletté alakuljanak át, tehát az interiorizáció megtörténjen (Katócz, 2015).

A nevelés és az ehhez tartozó módszerek közvetlen forrása a pedagógus, ő szelektálja a közvetíteni az értékeket. A szokások, példaképek, eszményképek, meggyőződések fejlesztésének egyik lehetséges módja a direkt közvetlen szükségletformálás, melynek módszerei a szokásformáló módszerek, mely segítségével a pedagógus, hatást gyakorolhat a diákokra, szerencsés esetben ez a hatás pozitív (Katócz, 2015).

Ahhoz, hogy a beidegződött folyamatok irányítsuk, rendkívül nagy szerepet játszik az ösztönzés. E nélkül szinte lehetetlen bármilyen szintű változást elérni. A magatartási-tevékenységi modellek arra megfelelőek, hogy megfelelő magatartási formákat közvetítsék olyan formán, hogy az élménnyé váljon, ennek segítségével egy pozitív irányba váltson (Katócz, 2015).

Az egyik, ha talán nem a legfontosabb a pedagógus személyes példaadása. Az értékátadásra, nevelésre azon a pedagógusok munkája a leghatékonyabb, akik nem csak beszélnek egy adott dologról, hanem példamutatóan ők is e szerint élik, vagy próbálják élni az életüket. Hitelesek, képesek azonosulni azokkal az értékekkel, amelyeknek a közvetítésére vállalkoztak. Tudjuk a tanulás és a fejlődés legjobb módszere a személyes tapasztalás és példa (Katócz, 2015).

A pedagógus személyes vélekedése, álláspontja a személyiség alakulásáról, alakíthatóságáról igen fontos. Nem mindegy milyen állásponton van róla. Minél jobban gondolja, azt hogy a biológiai tényezők hatására alakul ki a személyiség, annál jobban, hiszi azt el, hogy ő nem tud rajta változtatni, korrigálni. A tehetetlenség érzése fog dominálni, ami arra készteti, hogy ne tegyen bele annyi energiát, ez által nem is fog elérni nagyobb változásokat (Kovács, 2006).

Vannak olyan esetek, amikor a pozitívnak vélt diszkrimináció negatívan fejti ki hatását a tanulóra nézve, nem egyedi eset az, mikor azt vélték, például mivel egy orvos, tanár, jogász gyerekéről van szó, ugyanolyan jól kell teljesíteni. Esetleg egy jó képességekkel rendelkező diák, fiatalabb testvéreire vetítették ugyanazt az elvárási szintet. Szinte mondani sem kell, az állandó összehasonlítás nem tesz jót a gyermek önálló

értékeinek kibontakoztatásában, hiszen mindenki egyedi és utánozhatatlan lény, a saját erősségeivel és gyengeségeivel, melyet fel kell fedezni önmagukban (Kovács, 2006).

Elmondhatjuk, minden kétséget kizárólag, hogy a beilleszkedési nehézségek jelen vannak már az első naptól kezdve. A fiatal gyermeknek szembe kell néznie az új helyzetekkel, melyek számára nagy frusztrációra adhat okot. Ismerkedik a tanuló társakkal, a környezettel, a tanárokkal. Az élete megváltozik, eddigi fő tevékenysége, a játék, felcseréli a tanulás, a feladatok végrehajtása. Fontos, hogy egy gyermek úgy kerüljön be az oktatásba, hogy már készen álljon rá. Ennek kiszűrésére, tesztek alkalmaznak, melyek mérik a gyermek, szociális, kognitív és testi fejletését. Fontosak ezek a tesztek, mert egy olyan gyermek, aki még sem szellemileg sem testileg, lelkileg nem áll készen az oktatással járó új nehézségekkel, nem fogja jól venni az őt érő akadályokat, és ez által az énképére is romboló hatást gyakorolhat.

A pedagógus személyisége, és világlátási módja talán az egyik legbefolyásolóbb tényező. A gyermekek személyiségének alakulásában perdöntő is lehet. Fontos, hogy egyenlő esélyeket biztosítson a fejlődés számára, és minden személyt önmagához mérten értékeljen. Nyitott legyen az új módszerek alkalmazására, ha a cél megkívánja azt, tisztába legyen vele, hogy minden diák egy egyéniség, és ami az egyiknél bevált módszer az a másikinál nem.

1.1. Kisiskoláskor általános jellemzése

Amikor a kisiskoláskort jellemezzük a legfontosabb, hogy megemlítsük a folyamatos fejlődést, ami ebben a szakaszban végbemegy. Állandó alakulás és változás, fejlődés és megújulás. Néhány folyamat szemmel is látható, megfigyelhető, hogy, ügyesebben mozog, a motorikus képességei javulnak. Rendezettebb lesz a tevékenysége is, jobban odafigyel a cselekedeteire. Beszédében is megfigyelhető, hogy, szókincse gyarapszik, és könnyebben ki tudja fejezni magát. Ez a folyamat spontán történik a mindennapok során, viszont az iskola és ez által az oktatás rásegít egyes készségek fejlesztésében (Zentai, év. n.).

A kisiskolás fejlődésnek egyik legfontosabb pontja a gyermek idegrendszerének tökéletesedése. A gyermek már születéskor kap egy bizonyos készletet, amit az évek során gyarapítani, fejleszteni tud, ezt viszi tovább, ezek a tulajdonságok mindenkinél változóak, ezért mindenki másban tudja kifejezni magát a legjobban (Zentai, év. n.).

Ezeket a vele született tulajdonságokat fejleszteni kell. Jó hatással vannak rá az impulzusok, a mindennapi élet során megtapasztalt dolgok, a gondolkodás, a nevelés. A

környezet, a család egész életmódja szüntelen hatást gyakorol a gyermeke fejlődésére, bármivel is találkozik, az valamilyen formán beépül a személyiségébe is, lenyomatot hagy rajta.

Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a gyermek fejlődésének mértékét két fő tényező együttes hatása határozza meg. Az egyik az alap vele született adottságok, tehetségek, amit nevezhetünk a gének szerepének is, a másik pedig nem más, mint a környezeti hatások, tehát minden, amivel élete során találkozik (Zentai, év. n.).

A gyermekekre napi szinten hatások érik, amik oda-vissza működik. Ők is hatással vannak az életére, az állandó tevékenységeik által. Ami közben tapasztalatokat is szerez, új ismeretekre tesz szert. A gyermek nem csak egy befogató, hanem fontos szereplő is, az ő tevékenysége által e formák is tökéletesednek.

Amikor a hat éves kor beköszöntével, a gyermek egy új szakaszba lép, és át lépi át az iskola küszöbét, teljes változások jönnek létre az életében. Az új közegben, amit iskolának nevezünk, rendszeres feladatok vannak. Követelések, amelyeknek meg kell felelni. Az önállóság nagyon fontos tulajdonság, hiszen egyedül kell számos problémát megoldania. Ez a cselekvési forma, csaknem folyamatos feladatokat rak a gyerek elé. Nem elég csak részt venni ezeket az órákon, figyelmüknek is ébernek kell maradnia. Ha a kisiskolás gyermek 15 percig, tud figyelni, már iskolaérettségnek egyik alapvető tényezőjét teljesíti. A játékot és önfeledt szórakozást, ami eddig életének nagy eleme volt, háttérbe szorítja a tanulás. A kevesebb idő, amit erre a tevékenységre fordíthat frusztrációt, feszültséget is okozhat (Zentai, év. n.).

A gyermeknek a világhoz való viszonyát az jellemzi, hogy elsősorban a közvetlenül tapasztalható adatokat szemléli, és azok alapján dönti el mit is lát. Általában olyannak hiszi, amelyet épp érzékel (Zentai, év. n.).

Figyelmüket nagyrészt a tárgyak kötik le, az összefüggéseket még nem igazán tudják kezelni, és nem is érdekli őket. Viszont a világ jelenségei vonzza őket, kíváncsisággal vetik bele magukat az e fajta új ismereteknek. Gyorsan változik érdeklődési irányuk, hamar új dolog foglalkoztatja őket, nem merül el egy adott jelenség figyelésében, hamar talál valami újat, amit szemügyre vehet felületese. (Zentai, év. n.).

A 3-4. osztályos tanulóra jellemző az, hogy kérdéseket tesz fel, nem elégszik meg az általános tudással, mindig többször kérdezi: miért van ez? Hogyan lehetséges ez? Mire való amaz? Miért történik ez így az meg úgy?

A távolságokat, csak összehasonlítás útján, tudja megállapítani, a „messzebb”, „közelebb”, a „nagyon messze” csak valamihez érzékelik. Olyan, 7-8 év körül alakul ki a dolgok térbeli viszonyának rendszerezése. 8. év után tudatosan benne előbb a tárgyak, és ezt követően a tér magassága a szélessége és a mélysége (Zentai, év. n.).

Az időszemlélet sem alakult ki még teljesen náluk. A 6 éves gyermek az idő múlását a saját magával kapcsolatos eseményekhez köti. A tegnap és a holnap kifejezéseket is csak az iskoláskorban érti meg és használja helyesen. Nagyobb időszakokat, melyek egymástól távol esnek, nem képes értelmezni (Zentai, év. n.).

Azokat a benyomásokat, amit nem ért meg, inkább szelektálja azokat. A 6 éveseknek jó a rövid távú memóriája, pontosan vissza tudja idézni, amit nemrég hallott, vagy látott. Az elemi iskolás tanuló legtöbb szava, tárgyak megjelölésére használatos. A gyermeki emlékezet nagyon élénk sokszor hihetjük azt, hogy megbízhatatlan. Viszont ez csak azért van, mivel még nincs tisztában rengeteg dolog jelentésével, sem az idő, távolság mértékeivel, ezek hiánya nélkül összekeveredhetnek a gondolatok és emlékek. Ezért eshet meg az is hogy egy adott történéshez egy másikat is hozzá csatol (Zentai, év. n.).

9-10 éves korra már tudatosabbak lesznek, igyekeznek a hű és igaz visszaemlékezésre. A kisiskolás naponként nagyszámú új szóval ismerkedik meg, és ezekhez tartalmat is társít. Szinte észrevétlenül tanulja ezeket, ezért is fontos az inger gazdag környezet ebben az életkorban (Zentai, év. n.).

A gondolkodás nem olyan fejlettségben a korban, ezért csak rövid megoldást tud létrehozni. Ahol több lépésből álló, nagyobb figyelmet igénylő feladatok vannak, ott megoldására majd csak 9-10 éves korban lesz képes. A legegyszerűbben a fiatal gyermek, a hasonlóság módján ért meg az összefüggéseket. Ezért mikor a fiatalnak valamit szeretnének elmagyarázni jobb, ha valamilyen hasonlat által vezessük be az elméjébe (Zentai év. n.).

Tehát elmondható az, hogy az idő múlásával, a kisiskolásoknak egyre fejlettebb lesz a gondolkodásuk, egyre több mindent megértenek és képesek lesznek felfogni. Összefüggéseket és hatásokat is észrevesznek. A fejlődés egy folyamat, mely spontán történik, de egy kis tanári, szülői segítséggel felgyorsíthatjuk, és helyére terelhetjük, fontosak az ingerek, amik ilyen korban érik a gyermeket, ezek fogják alakítani és formálni személyiségét. Egyre érdeklődőbbek, kíváncsiak lesznek, aminek hatása az, hogy elméjük kitágul az új ismeretek felé, több kérdést tesznek fel, tudásszomjuk apadhatatlan. Az emlékezetük is tárgyyszerűbb lesz, törekednek a tudatos emlék megőrzésre. Az elemi

osztály elvégzésére nagy változások következnek be. Egy komplexebb személyiség alakul ki, mely megfelelő segítség mellett, egy pozitív tulajdonságok kialakulását serkenti.

1.2.A közösségi ember formálódása

Az ember, társas lény, ezért szüksége van a valahová tartozás érzésére, a közösségre és a többi ember társaságára. Ezért fontosak a csoportok és közösségek, mely segítséget nyújtanak ennek a betöltésére. Már megszületésüinktől kezdve azonnal egy csoport részesei leszünk, ez pedig nem más, mint maga a család. Az évek során rengeteg inger ér minket, ezen ingerek hatására alakulnak ki a közösségek, melyben mi is különböző csoportok és közösségek részesei leszünk.

Nem minden csoport tölti be a közösség funkcióját is. Ahhoz, hogy egy csoportról elmondhatjuk azt, hogy közösség, bizonyos jellemzőkkel kell rendelkeznie. A közösség a csoport egy meghatározott állapota, melynek vannak jellemzői. „Ezek a következők: a közös érdek fűzi egymáshoz és társadalmilag hasznos cél; intézményesített, szilárd szervezet, belső alá- és fölérendeltségi viszonyok jönnek létre benne; a csoport tagjai között, személyes kontaktus alakulhat ki, mely állandó jellegű is lehet; a csoportban való részvétel önkéntessé alapokon nyugszik, belépésre és kilépésre is van lehetőség” (Farkas,1983).

A közösségek létrejötte nem természeti folyamat, tehát az ember alakítja, az ő tevékenysége által jön létre, ebből kifolyólag nem is állandó, visszavonhatatlan létesülés (Farkas,1983).

Akkor tartható egy közösség stabilnak és fejlődőképesnek, ahol a tagok véleménye szerint is egy általuk szükségesnek vélt feladat végrehajtásáért törekednek, mely egyben a közösség és ezzel együtt a tagok javát szolgálja. Nagyon fontos a belső egyetértés és egység, ez az egyik legfőbb feltétel. Viszont nyitottnak kell maradnia a szélesebb közösség felé, hiszen ha csak a saját belső köreire támaszkodik egy csoportosulás, könnyedén kialakulhat klikk, érdekszövetség. Ami nem előnyös a közösségre nézve, hiszen hamar a szétbomlás útjára léphet ennek a következményében (Farkas,1983).

Előnyös a tágabb közösség felé nyitni, viszont fontos megőrizni a közösség alap feltételeit, és a létrejöttének indokait is, mindenekelőtt fontos arra törekedni, hogy megmaradjon célnak megfelelő elkülönülés, amely állal egy egyéni látásmódot hoznak létre. Igazi közösség csak olyan szintéren tud létrejönni, ahol minden egyéni tagnak

lehetősége van a kibontakozásra, önmaga feltárására. Ahol viszont sokszínű egyéniségek vannak, ott a közösségnek is lesz egyénisége (Farkas,1983).

A közösségnek fontos, hogy mindig igazságos és emberséges legyen, a benne lévő embereket maximálisan megbecsülje. Figyelembe véve azok tulajdonságait, hozzájuk mértem igazodva. Amely közösség életképes és fejlődő, és megfelelően működik az a tagjait, az elvégzett munka arányában, és a közösségben betöltött szerepei által becsüli meg. A többet végzők számára nagyobb megbecsülést kell adniuk, mint a kevesebbet hozzá tevő társaiknak, vagy átlagosan teljesítőknak (Farkas,1983).

A közösségi életnek is különböző szinterei vannak. Mindenekelőtt vannak a vezető egyéniségek, ők azok, akik a kollektíva célját, magukénak tudják, belső meggyőződéssel végzik teendőiket. Ők a legjobbak, és ezért tőlük követelik a legtöbbet is, de mivel ők azok, akik erre képesek lehetnek, ezért szinte biztosan sikerülni is fog nekik. Viszont nem szabad elfeledkezni a jutalmazásról sem, amit az elért munkához mértén kapjanak, nem szabad se túl sok se túl kevés jutalomban részesülniük. A jutalmazásnak egyenes arányban kell lennie a letett munkával, a túlzott jutalmazás nem eredményes, mivel hamis képet alakít ki a személyben, viszont ügyelni kell arra is, hogy a kevés megbecsülés rombolja a motiváltságot és még nagyobb eredménytelenséget sző (Farkas,1983).

A közösségeknek vannak elveik, ezek magukba foglalják és leírják a főbb elképzeléseket, ami a közösséget érinti. Ilyen lehet a kölcsönös segítségnyújtás elve, benne van a kölcsönösség, de csak, mint lehetőség, és nem, mint feltétel. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy mindig mindent vissza kell feltétlenül segíteni, csak tudatban kell tartani, hogy segítséget adni jó és kapni is (Farkas,1983).

Minden ember alapvetően közösségi, tehát társas lény, de nem mindenki van napi kapcsolatban közösségekkel. Vannak olyan személyek, akiknek természetéből adódóan késztetést éreznek arra, hogy egy közösség részei legyenek, szeretnék megtapasztalni a közösségbe való tartozás élményét, ez pedig ösztönzően hat személyiségére és tetteire is. Olyan életforma ez, ami az egyén választásán, előzetes döntésén alapszik (Farkas,1983).

Az, hogy valaki a közösségbe tartozást fontosnak érzi maga számára, az lehetővé teszi, hogy az ember, társas vágyait megélje, a magány érzését elkerülve. Mivel ilyen kontaktusok megélésekor az ember úgy érzi, hogy valamilyen hasznos dolgot tett, ami pedig megelégedés érzésével tölti el, ez által pedig a közösségbe tartozás, nem csak egy cél lesz, hanem egy eszköz is a megelégedett érzés elérésére (Farkas,1983).

Azok az emberek számára, akik közösségbe tartozás a lételemük, egyben ez a cél és az eszköz is. Egy ember akár több közösség tagja is lehet, olyan is van, aki nem talál számára megfelelő közösséget, így nem tagja egynek sem. Ilyenkor a közösségi lény, mint az ember is szenved, mert alapvető szociális szükséglete kielégítetlen marad (Farkas,1983).

Ezek az értékrendek az életkorhoz mérten, másképpen jelennek meg, ezek fejlődnek és változásokat hoznak létre. Serdülőkorban lévő fiataloknál az értékrendet nagyrészt a tanulás, vagy annak megtagadása, iskolai szabályok határozzák meg. Ez a szakaszt befejezve, és a következőhöz érve, az ifjú korban a fő cél az önképzés, önmagunk megtalálása emberi viszonyok kialakítása a fő mozgatórugója életünknek. Ez is egy bizonyíték arra, hogy az értékrendünk változik az idő előre haladásával, átrendeződik a fontossági sorrend. Új tulajdonságok, fontossági sorrendek épülnek be, a régi elhalványodnak és teljesen elfelejtődnek (Zrinszky, 2002).

Ahhoz, hogy a közösségben a társas viselkedés és a szociális készségek fejlődjenek, fontos, hogy haladás és fejlődés következzen be az értelmi és érzelmi szinten is. Megfigyelhető, hogy már az igen fiatalokú gyerekek is érdeklődéssel fordulnak társaik felé, viszont ez az érdeklődés, a társas fejlődés igazán az iskoláskor beálltával kezdődik meg a gyermekek életében (Vajda, 1999).

Ebből következik az is, hogy az elemi iskola osztályaiban javul a kommunikációs, önkifejezési képességek és készségek, a mimika is fejlődik. A kifejezések is javulnak, jobban elkülönülnek, több értelmet nyernek a fogalmak. Az eddigi egocentrikus gondolkodás kezd átalakulni, már nem csak önmaguk fog létezni, képes lesz arra, hogy mások érzéseit, gondolatait meghallgassa. Mivel rengeteg időt tölt közösségben, ebben az életkorban a közös játék is fejlesztő hatással van, a megfigyelő képességük is növekszik, több szempontra tud egy időben koncentrálni. Önmagát jobban tudja visszafogni és kontrollálni (Vajda, 1999).

Az egocentrikus gondolkodás, tehát, hogy önmaguk felé irányul, ők állnak a középpontban, nem egyenlő azzal, hogy önzőek lennének. Öt-hat éves korra a gyermek már megérti a szabályokat, viszont még nem tudja azt, hogy miként jöttek létre, hogy ez közmeggyezés alapján történik. Úgy gondolják, hogy ezek sérthetetlenek és igazak, mégsem tartják be sokszor őket. Ez abból következik, hogy a gyerekek nem tudnak különbséget tenni a saját önmaguk által generált hatás és a fentről érkező utasítás között (Ranschburg, 2014).

Nyolc- tíz éves korra rájön a gyermek arra, hogy a szabályok sem állandósulnak, lehetséges a változás, e területen is, de még mindig nem vonja kétségbe őket. Az idő előre haladásával, tíz éves kor felett, már rájön arra, hogy a szabályok nem szentek, illetve arra is, hogy, hogyan jöttek létre, tehát, az egyenlő felek közötti kölcsönös egyetértés hozta létre őket (Ranschburg, 2014).

A felnőtté válás folyamata során, van még egy nagyon fontos dolog, ez pedig nem más, mint a tradíciók, hagyományos viselkedésmódok elsajátítása. Ezen formai keretek között tud az adott személy a társadalomba beilleszkedni. Illetve az adott életformák és szimbólumok rendszerében tájékozódni. Ehhez hozzátartozik minden, ami egy adott kultúrába beletartozik, a beszélt nyelv megtanulása, és egyre nagyobb fokon történő művelése még szorosabb kapcsolatot hoz létre (Demeter, 2000).

A társas kapcsolatok fejlődésével, a gyerekeknél a különböző emberekre tett értékelése változó, a véleménye is formálódik. Ez az időszak a szókincs bővülésének is kedvez, jobban és pontosabban meg tudja ítélni az embereket ez által, rengeteg új szót, kifejezést fedez fel. Észrevehető különbség az is, hogy egyre több pszichológiai sajátosságot említenek, amikor a másik személyt leírják tulajdonságaik alapján. Tehát már nem csak külsőségek szerepelnek a listán, hanem gyakoribbá válik a valódi jellemzés, belső tulajdonságok kiemelése (Vajda, 1999).

Fejlődik továbbá a szociális érzékenységük, képesek mások érzelmeinek, érzéseinek felismerésére, tudják mikor boldog és mikor szomorú valaki. Megfelelő feltételek mellett az empátia érzésér is képesek. Későbbiekben a hét- nyolc éves tanuló már képes arra, hogy a rejtett, nem szembeűnő tulajdonságokat is észrevegye, amihez már igen fejlett érzékelés szükséges, néhány esetben akár meg is tudja magyarázni az okokat is (Vajda, 1999).

Kisiskoláskorban, az alsó osztályokban tanulók már képesek a véleményalkotásra, igaz ez még kiforrott és árnyalt, de ez az idő múlásával egyre jobb és átfogóbb lesz. Már az iskolai élet első osztályában az egyik legfontosabb számúkra az egyenlőség, a helyes viselkedés alapját képezi számukra. A fejlődés továbbhaladtával már ezt a szerepet a jutalmazás és a sérelmek kárpótlása lesz a domináns elv a kisgyermek életében. A tíz éves gyereknél az egyenlőségen nem csak a jelenbeli helyzetet érti, hanem kiterjed a múltira is (Vajda, 1999).

A személyiség fejlődik, viszont az nagyon fontos kérdés maradt, hogy hogyan. A fejlődés apró lépésekben történik-e vagy hirtelen nagyobb ugrásokkal (Kovács, 2006).

Ha magáról szocializációról beszélünk, mint a gyermek elhelyezkedését a társadalomban, közösségben, akkor ez egyfajta személyiségfejlődés vetületeként is értelmezhető lenne a társadalom tükrében. Mint már korábban volt szó róla, az emberré válás folyamatában nagyon fontos szerepet játszik a társak, és a kiscsoportok. Ezért is nagyon fontos a viszonyunk társainkhoz, és csoporthoz, amihez tartozunk. Itt hatalmas feladat és szerep hárul a pedagógusra. Hiszen ő az, aki napi szinten több órát foglalkozhat a gyerekekkel, az elméleti tudás mellett számos mentális, lelki tényező kialakításáért felel, illetve ő az, aki látja az osztályban lévő kapcsolatok rendezettségét és meg is tudja azt változtatni. Illetve, ha olyan helyzet alakul ki a peremvidékre szorultakat, különböző játékos, kooperatív feladatokkal újra a közösség részévé tudja integrálni (Kovács, 2006).

Az iskolai évek alatt a személyiség állandó változások megy keresztül, ami nagyban befolyásolja a későbbi felnőtt ember értékrendjét is, ez idő lefolyása alatt, a személyiség kibontakozik, és összekapcsolódik a társadalmi csoportokkal, az ahhoz való tartozás érzésével együtt. Ezek az ismeretek segítséget nyújtanak az egyén számára, hogy képes legyen megismerni önmagát, és a helyzetét, illetve el tudja magát képzelni az adott rendszerben, tudjon eligazodni benne (Demeter, 2000).

Mivel az ember tehát az individuum egyszerre nem csak egy csoport tagja is lehet, ezekben a csoportokban más-más elvárásokat támasztanak felénk, kapcsolataink is másképp nyilvánulhatnak meg, ezért, hogy helyt tudjunk állni ezekben a különböző helyzetekben úgynevezett szerepeket veszünk fel, ami az ezekben a csoportokban megkívánt viselkedési formák alakítják ki (Demeter, 2000).

Az iskolába került gyermek számára még nem alakult ki benne az értékrend, vannak ösztönös normák, hagyományok melyek szabályozzák a cselekvést, melyek segítik az együttélést, és a különböző feladatok megoldását is lehetővé teszik, de nincs kiforrva. Az olyan befolyásoló tényezők, amelyek egyben motiváló erőként is hatnak, a viselkedést magát a cselekvést ösztönzi. Az individuum kiválasztja azokat a főbb viselkedési formákat, melyek számára fontosak, a többit szelektálja, és mely értékeket fontosak megtartja (Zrinszky, 2002).

Egy tanintézményben csakis akkor jöhet létre az értékrendek kiépítése, és azok átadása a nevelés szerves részeként, hogy ha a társadalmi és pszichikus tényezőket is figyelembe vesszük. Ez pedig úgy lehet elérni, ha példák által különböző értékeket mutat a tanítványoknak, akik ezek után alkalmassá válnak az értékek közötti választásra (Zrinszky, 2002).

Amikor az egyén egy közösség részévé válik, az hatással lesz személyiségére, ahogyan ő maga is hatást gyakorol a közösségre, az adott csoport világlátása, értékrendje azonosulási tényezőként van jelen számára. A közösség egy olyan megtartó erő, ami nagyon fontos az ember számára, a szocializációs folyamatok alapja.

Az első ilyen az ember életében az osztályközösség, ahol nem csak szellemi tudása gyarapodik a megtanult feladatok által, hanem a szociális kapcsolataik is épülnek. Az, hogy milyen irányban és milyen minőségben, már az adott csoport értékrendjétől függ. A közösség nagyon fontos, elhanyagolhatatlan lételeme az emberi életnek. Fontos, hogy minél összetartóbb és harmonikus viszonyok uralkodjanak benne. Az emberi lét során számos közösség tagjaihoz tartozhatunk, akár egy időben többhöz is, a legfontosabb viszont az, hogy megtaláljuk a helyünket egy olyan helyen ahol a képességeinket a lehető legjobb módon kitudjuk bontakoztatni.

1.3. Az érték fogalma és kialakulása

Az értékrend mindenki számára mást jelent, ahány ember annyi féle létezik. Mindenkinek más a látásmódja, a tapasztalati az életútja. Értéknek minden olyan dogot nevezhetünk, aminek tisztában vagyunk hasznosságáról és el is ismerjük azt. Ez lehet tárgyi és szemmel is egyaránt.

Az emberi életet folyamatos döntések sorozata veszi körül, ezek határozzák meg cselekedeteinket, illetve a különböző helyzetekre való reakciók, melyek szintén mindennapi tevékenységek. Minden pillanatban készen állunk döntések meghozására, legyen szó tárgyak megvásárlásáról, eseményekről, személyekkel való kapcsolatokról, a cselekvés számtalan formája közül választhatunk, illetve érzelmeinkről is. De, hogy mi válik értékke, az nem más, mint amit spontán módon tudatosan jónak értékel (Katócz, 2015).

Mikor egy érték, nem csak egy ember számára válik fontossá, hanem széles körben elterjed és elfogadott lesz, akkor ennek köszönhetően fennmarad. A közösség tagjai igyekeznek továbbadni, és fenntartani, nem hagyják elveszni. A következő generáció számára is átadják, hogy a továbbiakban ők biztosítsák a továbbélését. Ez a tevékenység, ha sikerest, azt a hatást váltja, ki hogy beékelődjön az adott csoport kultúrájába. Ezért, ha más szemszögből vizsgáljuk maga a kultúra a csoport számára megőrzött értékekből, preferált normákból áll, tehát abból, amit az adott közegben élők egyezményesen elfogadtak (Giddens, 2000).

Azt, hogy milyen értékrendek maradnak fent, az t több tényező is befolyásolja. Ilyen az abban a korban élő emberek, és az éppen fontosnak vélt eszmék, világlátási formák.

Ezek sosem egyedi formában elszigetelve léteznek, hanem mindig rendszerszerűen egymásba fonódva. Az értékek egymáshoz viszonyítva helyezkednek el, ahol megfigyelhető az alá-, fölé-, mellérendelés. Ami e hierarchia csúcsán helyezkedik el, azt már eszmének nevezzük, vagy a legfőbb érték nevet is adhatjuk neki. Ha már ezek az értékek egységes rendszerré alakulnak ki, és szisztémát követve jönnek létre, azt már értékrendszernek nevezzük (Vastagh, 1995).

A személy egyéni értékrendszerét viselkedése, cselekedetei által figyelhető meg. Ezek egyértelműen meghatározzák mindenhez a viszonyát, ami a világban van, ez megmutatkozik több ponton is. Mint az ő általa figyelembe vett erkölcsi szabályokban, munkamódszerbe, életvezetésben, tehát mindenben, amit az adott személy végez, vagy mond (Katócz, 2015).

Az újszülött világra jövetelekor kiszolgáltatott helyzetben van, egy olyan helyre érkezik, amit az előtte élő többi ember alakított ki a számára is, és ha bármi változást el szeretne érni, akkor csakis a környezete révén tudja azt megtenni (Keményné, 1989).

Az idő előrehaladtával, másfél és két éves kor között, észrevehető, hogy egyre gyakrabban utánozzák a körülöttük lévő embereket. A csecsemő eleinte mindenkit utánoz, akivel találkozik, aztán csak azokat kezdi utánozni, akiket végül modellül választ maga számára. A leggyakrabban, nem meglepő módon ez a modell a szülő, itt is inkább az anya, ennek indítéka a szeretet (Keményné, 1989).

A modellkövetés, ha egy magasabb szintre ér, akkor ott azonosulásról beszélünk. Itt már arról van szó, hogy az átvett viselkedési formákat a gyermek sajátjaként éli meg, tehát nem csak leutánozza, hanem bele is helyezi magát, ennek hátterében az azonosulási vágy áll, az „olyan szeretnék lenni, mint ő” készítés (Vajda-Kósa, 2005).

Az azonosulás nem mindig pozitív példa hatására megy végbe. Lehet negatív is, ilyenkor a modellül választott személy viselkedései az intő jelek, amit nem szeretne tenni. Tehát az ellentétes viselkedést kezd meg a gyermek, nem szeretné, hogy bármilyen hasonlóság jöjjön létre közte és a modellül választott egyén között (Keményné, 1989).

A belsővé tételt nevezhetjük internalizációnak is, ez már egy másik foka a modellkövetésnek. A látott viselkedés valamilyen oknál fogva, nagy nyomot hagy ilyenkor a gyermekben. Eleinte fontos az is kitől látja ezt, ki a forrása ennek a viselkedésnek, viszont a későbbiekben ez elhalványul, és teljesen meg is szűnik. Viszont a látott viselkedés beépül a gyermek személyiségébe, és ez által az ő személyes értékrendjévé válik (Keményné, 1989).

Ez a folyamat nem egyszerű, és sok helyen elcsúszhat, sikere nagyban függ attól is milyen légkörben nevelkedik a gyermek. Az is fontos, hogy a jutalmazások és büntetések megfelelőek voltak-e, a tettekhez mérten történtek meg. Egy érték teljes internalizálódásáról akkor beszélhetünk, ha a gyermek a bármilyen külső befolyásolás nélkül is a megfelelő módon cselekszik. Amikor a szabályok megtanulásáról beszélünk, elengedhetetlen a belső indíttatás, az az akart mely a megfelelő cselekvése ösztönöz (Vajda- Kósa).

Ez a folyamatot motiválhatja: félelem a büntetéstől, a rutin, a környezetet szervező szülő, aki kellő támaszt biztosít szükség esetén, de visszavonul, ha már nincs rá szükség (Pálhegyi, 1991).

A motiváció nagyon fontos, erre alkalmasak azok a szerepek is melyek megtetszenek, akár életcéljainkat is befolyásolják, ez akár lehetővé teszi, hogy felfedezve önmagunkat, külső ráhatásoktól mentesen tüzzük ki céljainkat a belső készítés hatására (Pálhegyi, 1991).

Elmondható, hogy míg egy eszme, tulajdonság, beépül a tudatunkba nagyon hosszú folyamaton megy keresztül, ahol sok buktató is található. A gyermek születésétől kezdve, sőt már az anyja méhében is különböző hatásoknak van kitéve, ami mind befolyásolja életről alkotott képet, és önmaga értékrendjét is. Ez egy hosszú folyamat, és minden személy, esemény, ami körülötte történik hatást gyakorolnak rá, viszont ez nem csak egy irányban történik. Minden személy ugyanúgy hatást gyakorol a körülötte lévőkre is, és a többiek életének fontos szereplőjévé válhat.

Van még egy tényező, ami befolyásolja tulajdonságainak alakulását, nem csak az őt ért hatások mérvadóak. Ez függ az alapvető vele született tulajdonságaitól is. Ez fontos tényező abban, hogy mit fogad be, mire nyitottabb és mi az, amit elvet, és nem gondol helyesnek. E kettő ötvözete teszi az egyént emberré, és a kettő segítségével tud döntéseket hozni életének alakulásáról is.

1.4 Az erkölcs, mint az értékrend alapja

Valamilyen szinten mindenki tisztában van az erkölcs fogalmával, ismeri a normákat, követelményeket, és saját életében is egy bizonyos szinten gyakorolja ezeket, viselkedésének módját, egyik vagy másik módon, meg is tudja magyarázni. Vajon tudjuk-e mi is ez valójában?

Feltesszük a kérdést: mi az erkölcs? Mi a lényege, sajátossága?- akkor nemcsak, hogy egyértelmű választ nem kapunk, de el is bizonytalanodunk. Nagyon egyszerű kérdésnek tűnhet, de már Diderot is azt mondta: a tudatlan szemében nincs magától értetődőbb és egyszerűbb tudomány, mint az erkölcs, a tudós szemében nincs ennél nehezebb és homályosabb tudomány.

Akkor vagyunk a leg elveszettebben, ennek a kérdésnek a megválaszolásával, mikor tömör, és a mindennapi életben is használatos definíciót kell adni. Az erkölcs sokoldalú és összetett, bonyolult, nehezen átlátható és keretbe foglalható fogalom. Többféle oldala, síkja vonatkozása, szintje van (Farkas,1983).

Az erkölcsöt, ha valamilyen módon jellemezni akarjuk, úgy írhatnánk le egyrészt tudat, normarendszer, értékrend. Másrészt gyakorlat, viselkedési, magatartási forma (Farkas,1983).

Az erkölcs alanya kihat egyrészt a közösségre, másrészt az egyénre is. Ha az erkölcs helyét és szerepét megfigyeljük e két alanyi helyzeten, teljesen más morális értékeket vélhetünk felfedezni, illetve a funkció is változik. Azért is nehéz vizsgálni, mivel ezek a tények empirikusan az az, tárgyilag megfoghatatlanok. Csak logikai elemzés során ragadhatóak meg (Farkas,1983).

A szokás és erkölcs közötti van különbség, mégpedig a szokás egy kialakult tendencia, az évek és generációk által, a közösség hagyományai, olyan bevált módszerek, amit mindenki követ, egy modellt kínál az egyénnek: "mindenki így csinálja, így csinálták az ősök is".

„A többiek is így teszik” nyomást gyakorló erő, benne van az erkölcsi normákban is, viszont az erkölcs ezen túlmutat, belsőből vezérel, belső készítés által működik. Akkor is, ha csak az egyén személyen preferenciája, tehát mások nem tennék meg, ez egyéneknél különálló, és változatos rendszerekben jön létre (Farkas,1983).

Az erkölcsöt nehéz definiálni, mégis talán így le lehet írni: a valóság elsajátításnak egy egyedi módja, ahol értékelés és szabályozás megy végbe. Az ember ítéleteit befolyásolja és az egész világhoz való viszonyát is. Két ellentétes pólus alapján, jó és rossz, hoz döntést. Valamint a közösségi érdekek és a személyiség fejlesztése nevében szabályozza az embernek magatartását (Farkas,1983).

Fontos tisztázni azt, hogy: örök, abszolút jellegű vagy változó, relatív tartalmú-e az erkölcsi érték?

Köztudatban általánosan elterjed az erkölcs abszolút, örök változtathatatlan képze.

Hiába tudjuk azt, hogy a különböző korok és különböző nemzetek is más-más norma rendszerekkel bírnak, erkölcsi szokásokkal rendelkeznek, környezetükhöz mérten, érzékelik a különböző magatartási formákat. E tények ellenére is sokan úgy vélik állandó és örök mivolta. Valószínűleg azért, mert a saját értékrendszerünkől indulunk ki, és azt eltudjuk, így fogadni.

Az abszolút erkölcs szerint, ez egy örök fogalom, minden időre, korra vonatkozik. Általános mindenre és mindenkire, nemtől, hovatarozástól független, és egyformán érvényesülő, tökéletes, és egyértelműen jó, mindennemű konfliktustól és feszültségtől mentes (Farkas,1983).

Viszont, ez a kijelentés ellentmond mindennek, amit tapasztalunk, és a történelem során tanultunk, a tökéletesség pedig csak hamis álom, mely megvalósítására halovány esély tárulkozik (Farkas,1983).

Az erkölcsi norma sajátosságához tartozik, hogy formája általános. Viszont a valóságban e forma mögött konkrét és változó tartalom húzódik meg. Fontos leszögezni, hogy sohasem volt az erkölcsi norma általános, mert az emberiség és a társadalom fejlődés folyamán szociálisan sohasem volt egységes, mindig is különbségek voltak emberek, népek és országok között is. Tehát nem lehet egyforma erkölcsről beszélni, bármely kort is nézzük, voltak eszmék melyek egy kor stílusába bele fonódtak, viszont ezek sem terjedtek k egyformán minden rétegre egységesen (Farkas,1983).

A történelem során minden időre érvényes, örök erkölcsi érték nem létezik. Az, hogy legyen egy általánosan elfogadott, csak törekvés. Van példa arra, hogy alakultak ki az idők elteltével olyan erkölcsi jelenségek, amely több közösségre vonatkoznak, és a későbbiekben is fenn tudtak maradni, de ez igen ritka jelenség.

Tehát következésképpen, az erkölcs egy történeti jelenség. Ezen struktúrák mozgásában folyamatosság és folytonosságjegysége jellemző, ahogyan egyaránt az erkölcsi normákban is (Farkas,1983).

Ha a szocializáció társadalmi nézőpontból vizsgáljuk meg, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy a társas és kulturális folyamatosság elérésének eszköze, pontosabban az egybetartásé. (Vajda - Kósa, 2005).

Viszont ha ezt a folyamatot pszichológia nézőpontjából vizsgáljuk, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy a szocializáció egy olyan folyamat, melyben az egyén elsajátítja mindazokat az ismereteket, készségeket, és beállítódásokat, és képességeket,

melyek lehetővé teszik, hogy többé-kevésbé hatékony tagja legyen a csoportnak és a társadalomnak, és megtanuljon közösségben élni (Vajda - Kósa, 2005).

Ez egy igen fontos folyamat mely nélkülözhetetlen a társadalom fennmaradásához. Nagyban hozzájárul az ember formálódásához is, mely az értékrendeket is befolyásolja.

Minden egyén, minden történés, esemény, hatást gyakorol egymásra, ezáltal alakítja a folyamatot, amely a társadalmi berendezkedés mikéntjét szolgálja (Vajda - Kósa, 2005).

Egy személy több különböző csoport tagja is lehet, ezek a csoportok akár összhangban is lehetnek egymással vagy a társadalom által felállított értékekkel, viszont némely esetben, nincs kapcsolat a csoport és a nagyobb társadalmi réteg értékeivel. Ennek a neve a deviáns viselkedési forma, vagyis a nagy elfogadottól eltérő viselkedési mód (Vajda - Kósa, 2005).

A deviancia több módon alakulhat ki. Ez lehet a szocializáció során tapasztalt élmények végterméke is, illetve az is hatással lehet az egészre, ha olyan társakkal vannak körülvéve, akik ezeket a deviáns viselkedési formákat preferálják, illetve ha maga a szocializációban történtek nehézségek. Viszont az sem kizárt, ha az egyén teljesen tudatos módon cselekszik és viselkedik úgy ahogy, saját akarata szerint utasítja el a megszokott normákat (Vajda - Kósa, 2005).

A kisiskoláskorban lévő tanulók, ahogyan az idő múlásával fejlődnek, egyre tudatosabbak lesznek, és önállósodnak is. Ebben a korban egyre jobban nyit a felnőttek felé, a kortársak is fontos szerepet játszanak az életükben, tehát már csak nem önmaga érdekli őket (Vajda, 1999).

Máshol is változások következnek be, az erkölcsi érzékük is fejlődik, jobban tudnak ítéletet hozni, cselekedetei önállósodnak, egyre jobban kezdenek elszakadni a felnőttek véleményétől. Gondolkodásukban különválik a morális és a fizikai tudás, és elfogadják, hogy vannak véletlen helyzetek is. Viszont az ítéleteiket legfőképp az egyenlőség szövi át. Fontos számukra a törvények és azok megtartása (Vajda, 1999).

Az erkölcsi döntés nem egy egyszerű folyamat, többretegű és összetett, amely nem mindig zárul cselekvéssel. Egy gondolatból cselekvés csak akkor jön létre, hogy ha a motiváció is megfelelő. A kisgyermek nem veszik figyelembe az erkölcsi szabályokat, és a társadalmi nyomást. Empátiájuk is fejlődő, ami szintén nem empirikus szinten nyugszik, belső késztetések határozzák meg. Ez a folyamat az egész életen át tartó folyamat eredménye, amely sosem lesz egy szinten, az értelem és az érzelem (Vajda, 1999).

A kisiskolások mintegy kettős erkölccsel rendelkeznek, mikor kortárs csoportban vannak, azokat az elveket követik, amelyek oda illenek, próbálnak előnyt szerezni a többiekhez képest, viszont a felnőttek között nem igyekeznek ezeket érvényesíteni a konfliktusos helyzetekben (Vajda, 1999).

A kisiskolás gyerekeket, ha nem valamilyen súlyos romboló élmény éri, melynek hatására úgy véli, ellent kell mondania, teljesen megbíznak a felnőttekben, és mindig igyekeznek elérni azt, hogy büszkévé tegyék őket, és megfeleljenek elvárásaiknak (Vajda, 1999).

A 6-7 éves korban a gyerekek, nem kérdőjelezik meg a szabályokat, nem gondolják, úgy, hogy nem helyénvalóak. Látszik rajtuk, hogy örülnek, mikor dicséretet kapnak egy-egy szabály betartása miatt. Elfogadják az idősebbek társaságát, de igénylik a kortárs csoport jelenlétét is (Vajda, 1999).

Óvodás korban a gyerekek hite abban rejlik, hogy nem a cselekedet az, amely önmagában hordozza erkölcsi értékét, hanem a büntetés vagy jutalmazás az, ami a cselekvést minősíti. Ebből következik az, hogy úgy vélik nem a cselekedett a rossz vagy a jó, hanem azt megítélő felnőtt fogadtatása (Ranschburg, 2014).

A büntudat az erkölcs által szabályozott magatartási formák legfontosabb mutatója. Még az iskoláskorúak is elbizonytalanodnak, és nem tudják eldönteni, melyik megállapítás lehet az igaz, viszont ilyenkor már sejtik, hogy a tett önmagában is hordozz erkölcsi értékeket (Ranschburg, 2014).

A gyermek gondolatvilágában a jó és rossz más dolgokhoz kapcsolódva van jelen, a jó gyerek az, aki szót fogad a rossz pedig az, aki nem. Ezt a hitet az is alátámaszta, hogy a gyermeknek sok megerősítése van arról, hogy ha azt teszi, amit a szülő mond, akkor megdicsérik, ha nem fogad szót büntetést kap (Ranschburg, 2014).

A kisgyermek úgy véli, hogy egy cselekedet csak akkor rossz, és elítélendő, ha büntetést kap érte. Ebből a hiedelemből az következik, hogy minden cselekedet erkölcsös, amiért nem kap büntetést. Viszont, elgondolásuk szerint, ez akkor is igaz, ha a büntetés azért maradt el, mert az esetleges rossz tett kívül maradt a felnőtt látókörén. A gyerekek így látják a tetteik mértékét és arra kapott reakciókat (Ranschburg, 2014).

Tehát mi is az erkölcs? Erre a kérdésre még nem született tömör és egyértelmű válasz, az erkölcs mibenlétét nem könnyű megragadni. Ami elmondható róla, hogy változó, formálódó dolog. Nem csak nemzedékek alatt formálódhat, hanem egy ember élete során, tapasztalatai útján is megváltozhat erkölcsi gondolkozása.

A gyerekek kiskorban még nem igazán tudják a jót és a rosszat elválasztani egymástól, a szülők, tanárok hatása által vélekednek így vagy úgy a cselekedeteikről. Az, hogy mi a jó vagy rossz, a jutalom kapása, vagy büntetés szigorúsága alapján tudják beazonosítani.

Egy nagyobb csoport erkölcsösségéről, nem beszélhetünk teljes átfedéssel, mivel az egyének számára mindig különböző prioritású tulajdonságok, lesznek a fontosabbak. Viszont vannak általánosan elfogadott helyesnek vélt tulajdonságok, cselekedeti formák, melyek egy csoport erkölcsösségét mutatják.

1.5. A kisiskolások erkölcsi nevelése

A kisgyerekek nevelésénél, fontos tényező, amit semmiképp sem szabad elfelejteni, hogy mekkora hatással is tudunk lenni egy fejlődő világnézettel rendelkező személyre. Ezt a hatást nem csak azzal ériük el, amit mondunk neki, hanem a viselkedésünk, a tetteink is mérvadóak.

A gyerekek helyes erkölcsi neveléséről, rengeteg vita született már, viszont abban legtöbbször egyetértenek, hogy a kisiskolás gyermek már van annyira tudatában a dolgokkal, hogy nem elégszik meg azzal, hogy egyes helyesnek vélt magatartásformákat helyeseljünk, másokat pedig elutasítunk. Szüksége van arra, hogy mit miért teszünk, miért határolódunk el egyes tettektől, mitől lesz valami jó és mitől lesz rossz (Demeter, 2000).

Mélyebb személyiségfejlődés filozófiai vagy lélektani elemzés nélkül is, megállapíthatjuk, hogy még a genetika nagyobb jelentőségét hangsúlyozó elméletek sem vetik el teljesen, hogy a személyiség kibontakozására az iskolai élet is hatással van. Tehát valamilyen szinten befolyásoló tényező a későbbi évekre nézve (Demeter, 2000).

Az iskolai évek alatt, olyan tevékenységeket végezz, amit eddig nem volt lehetősége felfedezni. Ezek az új ingerek pedig a formálódó személyiséget fokozatosan képessé teszik az önálló eligazodásra, és leleményesség dominálására, és képességeinek felmérése, kipróbálására (Demeter, 2000).

Viszont a kisiskolások számára nem elég az, ha a mintakövetésre vagy a kölcsönösségre hivatkozunk, még az sem feltétlen jó megoldás, ha ösztönözzük a szabályok követését, és azt a fajta magatartást. A gyermek élete során sok olyan helyzettel fog találkozni, ahol nincs jó válasz, nincs konkrét példa viszont, helyt kell állnia ilyen helyzetekben is. Rengeteg olyan szituáció van, amiket nem lehet mesterséges körülmények

között létrehozni. Ezért, törekedni kell a való élet problémáira felkészíteni őket (Demeter, 2000).

Ezek lehetnek, sérelmezések ok nélküli bántások, rosszindulatú kritikák, melyek nagy nyomot tudnak hagyni a fejlődő gyermekben, későbbi gátakat okozva a teljes kibontakozásnál. Beszélni kell velük a büntetés és fenyegetés helyén való kezeléséről. A jó cselekedeteiért kapott viszonzása nélkül, is tudnia kell a jót választania (Demeter, 2000).

Fontos már az alsó osztályokban is az erkölcsöt előkészítő rendszerezés fejlesztése. Ösztönöznünk kell, arra a gyermeket, hogy nem azonnal átgondolás nélkül engedelmesedjen, vagy engedetlenkedjen, hanem átgondolja, mérlegelje a helyzetét és úgy hozzon döntéseket (Demeter, 2000).

A kisiskolásoknak gyakorolnia kell a jó és rossz megkülönböztetését, mivel ez nálunk még nem teljesen egyértelmű. Ilyenkor konkrét eseteket kell elemezni, mivel ezeknek a helyzeteknek a felismerése sokszor gondot okozhat számára. (Demeter, 2000).

Bizonyos nézetek szerint, nem helyénvaló az, ha már ilyen fiatal korban, erkölcsi döntések meghozására bátorítjuk a tanulókat. Hiszen normális életkörülményük keretein belül, még nem törődnek hasonló problémákkal. Nincs befolyással életükre. ezen döntsek megléte vagy hiánya. Viszont, ha jobban belegondolunk, már a mesék világában is számos erkölcsi dilemmával találkoznak, ezeket érdemes lenne átbeszélni a gyerekekkel, mintsem magyarázatlanul meghagyni nekik (Demeter, 2000).

Érdekes észrevétel az, hogy a gyerekek már korai életszakaszban, képesek arra, hogy rájöjjenek magukról, egy mese szándékolt tanulságára. Viszont ebből azonban nem következtethetünk arra, hogy a viselkedésükben, gondolkodásukban ez meg is fog jeleni, a mindennapok során ez a feltételezet igazság (Demeter, 2000).

A gyermekek is találkoznak konfliktushelyzetekkel a mindennapi életük során is, igaz nem olyan nagy súlyúakkal és nem is sűrűn. A gyerek sem egy ideális világban élnek, hanem közöttünk, az olykor rosszul, máskor jól, sokféleképpen viselkedő és cselekvő felnőttek között élnek. (Demeter, 2000).

Az ők gondolkodásuk sem csak kétirányú, ami fekete és fehér. Mivel a világunk sem olyan, ahol csak a jó és rossz ítéleteket, jó és rossz tetteket, jó és gonosz embereket ismernénk. Ezért, amikor egy probléma megoldásáról beszélgetünk velük, nem csak ezeket kell számba vennünk, hiszen ha így cselekszünk, akkor rengeteg lehetőség és feldolgozatlanul maradt konfliktus gyűlhet fel (Demeter, 2000).

Ezek a feldolgozatlanul maradt kérdések a bizonytalanság melegágyaként szolgál és tétlenséghez vezet. Habár igaz az, hogy teljesen tiszta, igaz jószág a mindennapokban ritkán fordul elő, viszont fontos ez a kisiskolások számára, ezek adják a támpontokat, mely segítségével tud tájékozódni az erkölcs göröngyös útjain. Ezek a példák ösztönzően hathatnak, lemondásra, mások iránti törődésre sarkalhatnak, cselekvési mintát adhatnak (Demeter, 2000).

Kijelenthető, hogy szükséges és fontos a kisiskolások erkölcsi nevelése. Erre rengeteg módszer alkalmas, melyeket ajánlott is használni. Ilyen lehet az olvasmányok elemzése is. Ha ezt a módszert alkalmazzuk, fontos a pozitív példák megerősítése, és kiemelése. Viszont a rossz cselekedet felismerése és átbeszélése, leleplezése, elutasításának is meg kell történnie (Demeter, 2000).

Ha ezt a módszert követjük, sokoldalúan lesznek képesek a tanulók értékelni és elemezni. A tettek, életformák, többféle felmerülő változatának megbeszélésével, többféle megoldás is található. Viszont arra is oda kell figyelni, hogy egy-egy pozitív olvasmányi példa, nem feltétlenül jelent követendő példát is a gyermekek számára, ezt is meg kell beszélni (Demeter, 2000).

A fejlődés és a fejlesztés nem jelenti ugyanazt. A fejlődés, ha a pszichológiai értelmét nézzük, növekedést, tökéletesedést, mennyiségi és minőségi gyarapodást jelent. Bizonyos értelemben egy alacsonyabb szintről egy magasabb szintre való jutást takar.

Míg a fejlesztés, arra utal, hogy egy külső hatás révén érjük el a kívánt célt. Életkornak megfelelő körülményeket és a mindennemű gyarapodásra. Ebben az esetben, a tanár feladata lesz ennek a folyamatnak az irányítása. A megfelelő tapasztalatokkal, és gyakorlatokkal, egyengessék az utat a tanulók előtt és megadják számukra az esélyt lehetőségeik, és a bennük rejlő tehetségek kibontakozására (Kovács, 2006).

Elmondható, hogy a gyermeket, neveli és fejleszteni kell, nem csak a tudatát kell növelni, hanem erkölcsi rendszerének kifinomultságát és megítélési képességeit is.

Már a kisiskolás gyermek sem éri be azzal, ha megmondjuk számára mi a jó és mi a rossz, mit tehet és mit nem. Többre vágyik, magyarázatra, érvelésre, példákra, hasonlatra. Egy ilyen korban lévő tanuló is már az okokat és összefüggéseket keresi.

A legjobb nevelés a példamutatás. Mikor szándékosan fejlesztjük az erkölcsöt, akkor tudatában kell lennünk a folyamat során, hogy milyen mértékben is tudjuk befolyásolni a gyermek ítélőképességét.

A példáknek és gyakorlatoknak olyanoknak kell lenniük, melybe a gyermek is bele tudja képzelni magát. Viszont semmit sem szabad siettetni, ez egy hosszú folyamat, amire időt és energiát kell fordítani.

II. AZ ÉRTÉKREND ALAKULÁSA

Az előző fejezetekben arról volt szó, hogy mi is az értékrend, milyen formái vannak. A következő fejezetben pedig pontosítunk a fogalmon, azzal a kérdéssel fogunk foglalkozni, hogyan alakul ki, hogyan változik, milyen különbségek vélhetőek felfedezni a két nem között.

A környezetünkkel való viszonyunk változó. Ahhoz, hogy komfortosan érezzük magunkat, biztonságban illetve befogadva egy társaságba, ehhez meg kell lennie a társaság többi tagja között a megfelelő hangulatnak, akkor azt kell éreznünk, hogy megbecsülik és elismerik jelenlétünket. Ezzel együtt megnövekszik a közösségbe vetett bizalmunk is (Mohás, 1979).

Ennek az ellenkezője is könnyen megtörténhet. Abban az esetben, ha a közösség melynek részesei akarunk lenni nem fogad el bennünket, többszöri alkalommal sem, állandó negatív hatást érnek ott, akkor ez az adott közösség számunkra bizonytalanná válhat. Megrendül toleranciánk és a közösségbe vetett hitünk. Ezért is olyan fontos az, hogy tisztában legyünk eredendő értékeinkkel és a káros behatások ne tántorítsanak el bennünket, tudjuk azt, hogy mi a fontos számunkra és mi az, ami hanyagolható (Mohás, 1979).

Az egészséges szellemű ember tisztában van értékeivel, szeretnie kell önmagát, tudatában kell lennie különlegességének és egyediségének fontosságában. Egy kellő mennyiségű önbizalommal rendelkező személyt nem lehet elbizonytalanítani saját maga értékeiben. Viszont igaz az is, hogy minden emberi lény, bármilyen életkorú legyen is az, vágyik a többi ember által kapott elismerésre. Ez egyfajta önigazolás, mely egy jól működő közösségben meg is kap az ember a munkájáért cserében. Viszont mivel minden ember más és más, ezért mindenki más mértékben igényli ezt a fajta elismerést (Mohás, 1979).

Négy fajtát különböztetünk meg az első típusba tartoznak az olyan emberek, akik azonnal szeretnék ezeket elérni, minden apró tettüket szeretnék, ha dicséret, észrevétel követne. Nem elég türelmesek és hamar lelohad a lelkesedésük egy-egy apró kilengés után, ezt a lelkesedést a későbbiekben vissza kell szerezni (Mohás, 1979).

A másik fajta a nyugodtabb előző társánál, ő hosszú távra tervez, tudja azt, hogy nem szükséges minden egyes részfolyamatot dicséretnek követnie, tudja, hogy az elért nagy munkát követi a nagy dicséret is. Ritkábban is elég elismerni, nem tántorítja el a nem azonnal jövő siker és elismerés, kitartó (Mohás, 1979).

A harmadiknak elég egy elismerő pillantás vagy egy két gratuláló szó, kevéssel is beéri. Tudja, hogy ez is a munkájának eredményességéről árulkodik, megelégszik azzal is. Tisztában van sikereinek fontosságával és elért eredményeinek minőségével (Mohás, 1979).

A negyedik típus az ellenkezője a harmadiknak. Ő az, aki számára nagyon fontos az elismerés, szomjazik mások dicséreteire és nem is éri be kevéssel. Ő egész nap, minden apró tettéért dicséretet várna a közösségtől. Ha nem kapja meg a számára megfelelő visszacsatolást, nem is érzi magát sikeresnek, és hasznosnak sem (Mohás, 1979).

A mások felé közvetített elismerésnek rengeteg formája létezik. Ilyen lehet egy kedves megjegyzés, egy biztató szó, egy odafigyelő pillantás, helyeslő mozdulat, jutalmazások, kitüntetés (Mohás, 1979).

Az elismerés mindenki életében fontos szerepet játszik, csak ez különböző szinten várják el a másiktól. Viszont arra fontos oda figyelni, hogy az elismerések száma arányos legyen a bele vetett munkával. Nem szabad hagyni, hogy az elismerés egy elkoptatott szó legyen, melynek értéke elveszik az állandósága miatt. Mindenki számára ösztönzőleg hat egy elismerés, főleg akkor, ha annak van alapja is. Egy elért eredmény dicsérete pozitív lelkesedést vált ki az emberekből (Mohás, 1979).

Minden embernek van egy önmagáról kialakított énképe, ez a kép akkor megfelelő, ha tárgyilagos és a reális a valósággal párhuzamos képet fest le a személyről. Viszont vannak olyan esetek, ahol ezt a képet nem úgy látjuk önmagunkról, mint ami a valósághoz közelít. Az önmagunkról alkotott kép alakulásában nagy szerepet játszik az embert ért behatások is. Ha sok pozitív visszacsatolást kap valaki, annak a személynek az énképe pozitív irányba változik. Ennek az ellenkezője is igaz. Értéktrendjeinket is ez befolyásolja, hiszen ezen megerősítéseken nyugszik az is. Ezért is fontos, hogy milyen közegben töltjük akár fiatal éveinket is. Az a közeg, ahol támogatnak, dicsérnek a sikeres feladatok megoldásakor, az önmagunkról alkotott képünket megerősíti és a személyiségünket pozitív irányba befolyásolja. Viszont fontos azt is kiemelni, hogy a dicséretnek mindig kell lennie alapjának, a túlzottba vitt dicséret sem a megfelelő forma, az arany középút az, amit meg kell célozni a cél elérése érdekében (Mohás, 2014).

Már fiatal korban lévők is tisztában vannak azzal, hogy léteznek, tudatában vannak önmagukról és saját énjükről. Már igen fiatal korban is képesek önmagukat és társaikat is értékelni. Eleinte csak a külső tényezőket tudják definiálni, de az iskolába kerülve ez a képességük is fejlődik. Már kilenc-tíz éves kor körül képessé válnak önmagukat és

társaikat összehasonlítani. Összetettebb dolgokat is képesek felfedezni, képesek azt is megítélni, hogy a tulajdonságaik milyen következményeket hoz maga után (Vajda, 1999).

A fiatal korban lévő gyerekek úgy vélik nincsenek behatással az őket érintő dolgok alakulására és énjük változására sem. Úgy vélik ezek mind a körülményeik hatására változik. Amikor tudatosul bennük az, hogy nem csak rá vannak hatással a körülötte lévő dolgok, hanem ő is hatással van a környezetére, az jelenti a gyerekkor végét. Ez a serdülőkor végére tehető, ilyenkor válik az elvont értékek lényév a személyiségünknek (Vajda, 1999).

Az egyik módja az ismeretek szerzésének, és a világ működésének a megértése az utánzás. Játék közben is szerepeket utánozz, és e közben fontos ismereteket szerez. Jobban megérti a világot, és olyan összefüggéseket vél felfedezni, ami a későbbiekben segíti őt az életében (Mérei - Binét, 2017).

Ez az utánzás már igen hamar megjelenik a gyermeknél, a harmadik életév betöltése után már a viselkedési formákat is utánozza, a mozdulatokat és mimikát is. Nem csak leköveti a mozdulatokat, de stílusát is átveszi azoknak. A szavak hangvételt, amivel véleményét is kinyilvánítja, a válaszokat is utánozza, amivel az ízlésrendszere is alakul. A folyamat alatt a gyerek hasonul az utánzott személyhez. Ez egy belső vágy, amit így próbál feloldani, hiszen a gyermek olyan akar lenni, mint az utánzott személy. Olyan személyeket válasz ki az utánzása tárgyául, akikkel szoros viszony alakul ki, általában az édesanya vagy édesapa (Mérei - Binét, 2017).

Az évek során egyre több mintával találkozunk, és ezek eggyé válnak személyiségünkkel. Ennek a folyamatnak az eredménye a társadalmi értékrendszer kialakulása. Az idők során belénk ivódnak ezek a normák, tilalmak, amelyekkel találkozunk. Viszont ez a folyamat nem áll meg a növekedéssel, egy életen át tart, ennek segítségével tanuljuk meg azt is, hogy mi a jó és mi a rossz. A tilalom véleménnyé változik a szabály pedig meggyőződéssé. A viselkedésminták pedig ebből táplálkoznak és mivel a társadalom formálja ezeket, ebből alakulnak ki a társadalmi követelmények. Ez egy hosszú folyamat, mely az idők sokán változik (Mérei - Binét, 1993).

Ha már fiatal korban gondok adódnak a gyermek életében a kapcsolódással mások irányába, és nem alakul ki „az olyan szeretnék lenni, mint ő” gondolkozásmód, a későbbiekben problémát okozhat a társadalomba való integráció során. Az is elősegítheti a probléma kialakulását, ha az a személy, akihez ez az elsődleges kapcsolódási folyamat köthető lenne, a gyermek életében gyakran változik. Ennek következménye, hogy mindig

máshoz hasonlítja magát, így nem alakul ki benne egy egységes kép ez nehézségeket jelenthet a következő évek során, mikor kamaszkorban is önmagát kereső fiatal lesz (Mérei - Binét, 1993).

Problémát jelenthet az is, ha a kisgyermek körül olyan személyek az elsődleges kapcsolódási pontot nyújtó egyének, akik nem jó hatást gyakorolnak rá. Ha a gyermek olyan személyhez hasonlítja magát, akik társadalomellenes viselkedést folytatnak, ez a normákkal ellentétes magatartási formákat fog vonzani maga után (Mérei - Binét, 1993).

Az ember már kiskorától fogva vágyik a kapcsolódási pontokra az őt körülvevőkkel. Ez az utánpótlás által a többiek tudtára is hozza igen fiatal korban. Ez egy igen fontos szakasz, mivel az alapvető normákat itt tanulja meg. Itt veszi fel azokat a magatartási formákat, amelyek későbbiekben alap személyiségében megjelennek majd. Segítségével az ember tisztában lesz önmagával, és értékeivel is. Ha valahol hiba történik a folyamat során, akkor a személy szokásai és viselkedési mintái is sérülnek. Ez befolyással van arra is, hogy önmagát hogyan látja, mennyire van tisztába értékeivel. Minden emberi lénynek szükséges a külső megerősítés, viszont nem egyforma szinten. A dicséret elvárása is egyénfüggő, ha tisztában vagyunk értékeinkkel, és tudjuk azt, hogy mire vagyunk képesek, akkor egy jó szociális közegben megtalálhatjuk önmagunkat.

2.1. A fiúk és a lányok közötti alapvető különbségek

A fiúk és lányok, mint az emberi nem két fajtája. Már rengeteg megfigyelés történt a nemek közötti eltérések és egyezések tanulmányozására. Egyértelműen megállapítható, hogy van különbség, nem csak testi szemléletben. A szellemi és lelki világuk is különbözik. Az, hogy ez az eltérés a két nem között mi is váltja ki nincs konkrét válasz, elméletek szerint a génekben rejlik a kulcs, viszont nem kizárható tényező a környezet és nevelés sem a két nem különbségeinek erősítésében.

Már születés pillanatában eldől néhány nevelési és viselkedési különbség. A kisfiút azonnal kék színbe, míg egy kislányt rózsaszínbe öltöztetnek. A fiukat kis kortól kezdve arra nevelik, hogy erősnek, bátornak kell lenniük. A lányokat pedig arra, hogy csendesek, szolidárisak, otthoni teendőkre. Viszont ez ma már nem minden esetben valósul meg így, egyre több család dönt úgy, hogy a gyermekeiket, legyen az lány vagy fiú, hasonló értékekre neveli majd (Demeter, 2000).

Ez a folyamat állandóan jelen lesz az ember életében. Az egyik ilyen szocializációs folyamat közegei közzé tartozik a kortárs csoportok. Fontos szerepet töltenek be az

iskoláskorúak életében, mivel itt a különböző tevékenységek során hozzájuk mérik önmagukat, így a hozott értékeket, amit a családból kaptak a gyermekek átértékelődnek, keverednek és cserélődnek is (Demeter, 2000).

Viszont a fiúk és lányok között ettől már sokkal hamarabb is észrevehető különbségeket produkálnak. Már a magzati kor tizennyolcadik hetére kialakulnak a női és a férfi agy különbségei. A fiú magzatban megnő a tesztoszteron, aminek segítségével a logikájuk, problémamegoldó képességük fejlődik. Míg a nők esetében inkább a finomabb érzékek fejlődnek jobban (Mohás, 2014).

Ehhez hozzá tartozik az is, hogy a férfi agyban a hipotalamusz nagyobb, mint a nőiben, aminek segítségével a félelmet és a veszélyt jobban tudják kezelni és elhárítani az ez által keletkező szorongást is, mint a lányok (Mohás, 2014).

A nőknél a hipokampusz a nagyobb agyterület. Ez felelős az érzelmi jelentős emlékek tárolására. A lányok ebből kifolyólag válnak empatikusabbá, és inkább az együttműködést kedvelik. A problémákat megbeszéléssel oldják meg, mint sem fizikai tettekkel. Sokkal könnyebben értelmezik más ember hangulatát is (Mohás, 2014).

Ezen felül nem csak biológiai különbségekről kell beszélnünk, hanem pszichológiaiakról is. Vannak olyan jegyek, amit kategorikusan férfi vagy női jegynek tartunk, ezt pedig társadalmi helyzetekre is visszavezethetőek (Ranschburg, 2014).

Szinte tényként kimondható az, hogy mint biológiailag, mint pszichológiailag mások vagyunk. Úgy vélik, hogy alapvető tulajdonságainkat a gének hordozzák, és a hormonok határozzák meg, így tehát a társadalom már csak alakítani tud rajtuk. Viszont nem zárható ki a társadalom nyomása és felelőssége sem ebből a témából, valószínűleg rengeteg tulajdonság, amit tipikusan férfiasnak vagy nőiesnek gondolunk, az a társadalmi normarendszerünkre épül (Ranschburg, 2014).

Mint már említve volt ez a szocializációs folyamatban a gyermekek nem passzívan vesznek részt, ők is hatással vannak rá. Mint minden emberi lény ők is egyediek és megismételhetetlenek, mint viselkedésük, megjelenésük és reakciójuk eltér egymástól (Vajda - Kósa, 2005).

Azt már számtalanszor hallottuk, hogy a gyermekekre a szülő milyen nagy hatással bír, viszont arról már kevesebbet lehet hallani, hogy ez fordítva is igaz. A gyermek is hatást gyakorol a szülőre, így egy egymást gerjesztő fejlesztési folyamat indul el (Vajda - Kósa, 2005).

A fiúk és a lányok között a társválasztásban is különbségek vélhetőek felfedezni. Serdülő kor előtt, a kisgyermekkorban a gyermekek nagy része azonos nemű társat választ magának. Tehát a kislányok kislányokkal, míg a kisfiúk kisfiúkkal fognak barátkozni. Ez a fajta elkülönülés már három éves kor körül megjelenik és az évek előrehaladásával egyre erősebb lesz (Vajda, 1999).

A barátságok kialakulásához hozzá tartozik az is, hogy a lányoknál megfigyelhető az, hogy inkább kisebb, de szorosabb baráti társaságot hoz létre maga körül. A fiúknál pedig szinte pont az ellenkezője, nagyobb társaságok, könnyebben vesznek be új tagokat, viszont nincs meg az a szoros viszony közöttük, mint a lány barátságokra jellemző. A lányok barátsága kölcsönös választáson alapul (Vajda, 1999)

A fiúknál, mivel többen is vannak, létrejöhetnek vezető személy, az egy fő személy, aki a középpontban van. A lánycsoportoknál is kialakulhat vezető, viszont itt az ő szava inkább javasoló szándékú, mint parancsoló (Vajda, 1999).

A két nem között más tulajdonságok a dominánsak. Más dolgokat tartanak fontosnak, és ebből adódnak az értékrendbeli változások is. Viszont azt is meg kell említeni, hogy igen biológiailag is eltérő dominanciával bírnak bizonyos cselekedetek, viszont erre rásegít a nevelésből adódó viszonyulások is.

2.2. A közvetlen környezet értékrend formáló hatásai

Az előző fejezetekben sokszor esett már szó arról, hogy milyen befolyásoló hatása van az embert életében a környezetnek az értékrend kialakulása szempontjából. Most térjünk ki rá konkrétan e kifejezés alatt mire is gondolunk.

A fejlődésünk egy adott közegben megy végbe, ennek a közegnek a kultúrája is hatással van a személyre. Ez egy olyan mintarendszert ad számára, amit a későbbiekben követni fog. Az itt megtanult elsődleges szabályok alapján fogja eldönteni, hogy mi a jó és mi a rossz, mi az értékes és mi az értéktelen. Minden szintéren irányt mutat számára, válaszokat ad felmerülő kérdéseire, a normákkal kapcsolatban. Innen fog meríteni viselkedésének megválasztásakor (Vajda - Kósa 2005).

Bár az is igaz, hogy ahány ember, annyi féle képen értelmezi a körülötte zajló eseményeket. Viszont ami közös bennünk, hogy mindenki az eredeti kulturális múltjába, közegébe visszacsatolva fogja ezeket a dolgokat elemezni, a saját maga meglátása szerint. Egyfajta magyarázatot ad számára, mely cselekedeteinek alapjául szolgál, egy nézőpont mely segítséget nyújt (Vajda- Kósa,2005).

Mikor a gyermek eléri azt a kort, hogy közösségbe járhat, akkor már nem csak az otthonról hozott normarendszereket tapasztalja meg, hanem a többi gyermek, viselkedési formáit is elemezni tudja. Ezekben a közegekben elsősorban az erkölcsi értékek fontosságára kerül a hangsúly. A jó és a rossz közötti különbségek felismerése a cél. Ezek olyan alapvető döntések, amire már kis korban rámutatnak a szülők és a társadalom többi tagja is (Zrinszky, 2002).

A gyermek habár az élete során egyre több közösség részesévé válik, az elsődleges fő támasza mindig is a család lesz. Ha esetleg olyan közegben is találja magát, ahol a negatív hatásoknak lesz kitéve, ezeket a hatásokat a rokonok és családtagok által nyújtott támogatás csökkentheti. Ahol a szülő támogató szerepben van jelen a gyermek mellett, és el is magyarázza a dolgok történéseinek miértjeit, ott a gyermek jobban teljesít feladatainak végrehajtása során (Cole - Cole, 1997).

Ebből adódóan felmerülhet az a kérdés is, hogy akkor vajon a kortársak jó vagy rossz hatást gyakorolnak a gyerekekre. Megeshet, hogy a viselkedésben eltanulnak egymástól néhány csintalanságot, vagy akár iskolai tevékenységük rovására is mehet néhány cselekedet, viszont nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a közös munka, a kooperáció mindig fejlődést von maga után. Minél több fajta nézőpontot lát a gyermek annál szélesebb látókörrel rendelkezik majd, és ez által nő a problémamegoldó képessége (Cole - Cole, 1997).

Azonban azt is fontos tényezőként figyelemben tartani, hogy a személyiség kibontakozásának folyamatában a családi és társadalmi helyzetnek befolyásoló szerepe van. Olyan módszerekhez nyúl: mint a minták, ösztönzés, korlátozások, szabályok (Demeter, 2000).

Viszont a személyiség formálódásához egyértelműen nagy hatása van a környezetnek, viszont nem csak ez az egyetlen ilyen tényező. A másik fontos dolog a temperamentum, amely egyéneként eltérő. A gyermekkel született temperamentum, és az, amit a környezete elvár a tőle az más lehet. Ez némi zavart hozhat létre a gyermekben, ha nem tudja ezt a kétfajta viselkedésmódot egyeztetni (Ranschburg, 2014).

Ez akár nem normatív viselkedéshez is vezethet. Ez a fajta módja a megnyilvánulásnak, magával vonja a büntetést is, ami lehet megtolás, bűnhődés.

A pszichológia úgy tartja, hogy a nyolc-tíz éves gyermek már képes a szabálykövetésre. Képes arra, hogy felfogja, léteznek irányok, amiket be kell tartani, mert ha nem büntetés jár érte. Elég fejlett ahhoz is, hogy ellenálljon a csábító, de tiltott

dolgoknak. Viszont ha ez nem sikerül, már jelentkezik náluk a büntudat érzése. Mivel az eddigi évek során másoktól kapott büntetést, ha helytelenül viselkedett, most már képes önmagát is büntetni. Ennek a megléte jelzi azt is, hogy az önkontrol is fejlődésben van. Ez teszi lehetővé azt, hogy olyan dolgokat ne vigyünk végbe, ami ellent mond a társadalmi normáinkkal (Ranschburg, 2014).

A megszületett gyermekre már igaz, hogy azonnal benyomások és kapcsolatokkal teli életbe csöppen. Az anya és gyermek kapcsolat az első melyet megtapasztal. Itt a kezdetekben szinte szimbiózis alakul ki a két fél között, nem különítik el saját szempontjaikat a másiktól, azaz, ami jó a gyermeknek, az jó az anyának is (Vajda- Kósa, 2005).

Az anya nevelési stílusa az mely legnagyobb hatással van a gyermekre. Ez pedig rengeteg tényezőtől függ. Hozzá tartozik az is, hogy az anya maga milyen közegből származik, milyen társadalmi státusza, iskolázottsága. Minél műveltebb az édesanya annál jobban veszi figyelembe gyermeke érdekeit, és egy egyenrangú személyként próbálja kezelni. Ezzel arányosan, ha alacsonyabb szinten van az édesanya, akkor gyakoribb a fizikai fegyelmezés (Katócz, 2015).

Viszont ma már nem csak az anyákkal alakulhat ki ez a szoros belsőséges kapcsolat. A változó társadalmi feltételek miatt, sok nő dolgozik ugyanúgy, mint férfi társaik. Ennek következménye az, hogy a férfiak is egyre jobban be vannak vonva a gyermek körüli teendőkbe. Fontos ezt a tényezőt is figyelembe venni (Katócz, 2015).

Az két szülő közötti interakciók eltérnek egymástól, az hogy miképp viszonyulnak a gyermekhez, mit tartanak fontosnak és mit kevésbé, de az apa és anya együttes nevelési formái az, ami végül meghatározza a családban uralkodó nevelési stílust. A szülők nevelési stílusa pedig nagyon fontos, mivel ez befolyásolja leginkább a gyermek későbbi kapcsolatait és teljesítményeit (Katócz, 2015).

Viszont a szülőkön kívül más is a család részét képezik az első ilyen közeli ember nem más, mint a többi testvér. Ők azok a személyek melynek segítségével az alkalmazkodást tanulják meg a gyerekek. A konfliktuskezelési stratégiákat is innen sajátítják el elsősorban, megtanulnak győzni, és veszteni is egyaránt. Állandó jelenlétük, állandó mércét is jelent egymás számára, ami nagyban felszínre tereli a fejlődési vágyat (Katócz, 2015).

Ha tovább haladunk ezen a szemléleten, akkor azt is figyelembe kell vennünk, hogy ezen felül még behatással van a gyermekre az otthonának a berendezési, környezetének

szokásai, szabályai, ezek formálják ízlésvilágát is. Nem csak a szülők, de más tagok is, mint a nagyszülők, barátok, szomszédok is belépnek a gyermek életébe, és ez által hatást is gyakorolnak rá. Itt pedig meg kell említeni a média szerepét is, hiszen az internet révén bármilyen forrás elérhetővé vált bárki számára, a televízió és a média is erős hatással lehet egy fejlődő szervezetre, és személyiségére (Katócz, 2015).

Most pedig következzen néhány értékcsoporthatár a teljesség igénye nélkül. Az alapértékek közzé tartozik az egyén, személyiség, nevelés, nevelhetőség, fejlődés, fejlesztés, önfejlődés, önfejlesztés, önnevelés, embernevelés. A szabadság, autonómia, demokratizmus, humánus, boldogság, a jövő vállalása, népszerűség, neveltség, műveltség, képzettség, iskola, család, kortárs csoportok, környezet. Ezeket az értékeket sajátítják el a gyerekek az évek alatt, akár otthon, akár az iskolában (Zrinszky, 2002).

Az, hogy melyikből mennyit engedünk meg magunknak, és melyikbe milyen szinten megyünk bele, már saját döntésünkön múlik. Saját értékrendünk határozza meg azt, hogy számunkra mi a fontosabb, és melyek kevésbé fontosabbak. Saját eszményeink kialakítása már a mi feladatunk, a rengeteg hatás közül lesznek olyanok, melyek mélyebben érintenek bennünket és lesznek olyanok is melyek mellett teljesen elmegyünk (Zrinszky, 2002).

A tudomány állása szerint, tényként kezelhetjük azt az állítást, miszerint mikor a világra jövünk, már rendelkezünk egy alap kezdő személyiséggel, melyet szüleinktől örökölünk. Viszont az évek alatt rengeteg behatás ér bennünket az élet minden pontjáról, és ezen behatások következtében alakul és változik személyiségünk. Egyes tulajdonságokat elnyomunk magunkban, másokat pedig felerősítünk, az hogy mire mi milyen mértékű hatást gyakorol már egyénfüggő, és pont ez az, amitől mindenki más és egyedi lesz.

2.3. Az alsó tagozatos gyermekek viselkedése a kortársakkal

A kisiskoláskorra sok dolog változik meg az emberben, egyre jobban kezdenek nyílni a világ felé, és felfogják, hogy ők is részesei valaminek. Az empátia is fejlődik bennük, segítőkészek lesznek társaik iránt. Viszont ez is egyénileg eltérő mértékben valósul meg. Sok gyermek a közösségi jólét érdekében cselekszik, viszont mások pedig önmaguk előrelépését nézik inkább figyelemmel. Ez is annak a bizonyítéka, hogy már fiatal korban sem vagyunk egyformák, és vannak olyan tulajdonságaink, amelyek dominánsa, némelyek pedig recesszívek.

Ebben a korban egyre jobban csökken az agresszív viselkedés, és a csak önmaguk felé történő cselekedetek megléte. Egyértelművé válik ki az akiben, több ilyesfajta

hajlandóság van ezen a téren. Már nem csak önmaguk javát nézik minden esetben a gyerekek, hanem a nagyobb jó, a csapatszellemiség is közre játszik döntéseikben (Vajda, 1999).

Az olyan gyerekek ahol az agresszivitás jelen van, nem ismerik be, hogy nehézségeik vannak a társas kapcsolatok létrehozása során, míg az olyan gyerekek, akik nem agresszívak, olyan helyzetekben ahol kedvezőtlenül érzik magukat, problémákba ütköznek (Vajda, 1999).

Mindenki számára fontos az, hogy valakihez vagy valamihez tartozzon. Ez elengedhetetlen léte a fejlődésnek. Ennek segítségével fejlődnek szociális kompetenciáink, támaszt nyújt minden téren. Lehetőségeket ad arra, hogy emocionális biztonságot érezzünk és lehetővé teszi az irányító szerepek feldolgozását, és ez által társaságot ad (Vajda, 1999).

A kezdetekben előnyösek a kisebb létszámú csoportok, mert eleinte csak ilyen csoportokba képesek integrálódni. Idővel azonban képesek nagyobb létszámú közösségekbe is beilleszkedni (Vajda, 1999).

Bármilyen közegbe is kerülnek a gyerekek szinte kötelező jellegű lesz a versengés, egymás között. A rangsor milyenségét a csoport által értéknek vélt tulajdonságok határozzák meg. Kisiskolás korban még a külső értékek a dominánsak, ezért gyakran ez alapján választanak maguknak barátokat is. Gyakran megesik az is, hogy az olyan személyeket, akik elmaradnak az általuk kijelölt normától elutasítják és csúfolják. Akár külső jegyei miatt, vagy származása, családi helyzete, vagy jó magaviselete, jó jegyei legyenek a kiváltó ok. (Katócz, 2015).

Viszont ez nem felétlenül jelentkezik a barátválasztás során. Egy alacsony státusú gyerekek is lehet egy magasabb rangú barátja. Ezek a tulajdonságok nem jelentenek azonnali ellenszenvet egymás felé, főként a lányoknál, de megfigyelhető, hogy különböző státusú gyerekek is barátkoznak (Vajda, 1999).

Kisiskolás korban a gyerekek inkább az életkoruknak és nemükhöz, származásukhoz tekintve barátkoznak. Olyasmi gyerekeket keresnek társul, mint ők saját maguk, könnyebben tudnak azonosulni vele. Ha egy olyan csoport alakul ki amely, nyitott és érdeklődő egymásra nézve, akkor a kommunikáció az együttműködés is könnyebben fog működni, mint idegen személyekkel szemben. Fizikailag és szellemileg is aktívabbak lesznek, sikeresebbek és eredetibbek, mernek önmaguk lenni (Vajda, 1999).

A tanulási folyamatban természetesen nem csak a gyerekek vesznek részt, hanem a tanár is aki végigkíséri az egész folyamatot. Ahhoz, hogy a tanár célszerűen tudjon oktatni

és hatni a tanulóira, fontos, hogy ismerje is őket. Viszont az is fontos megjegyezni, hogy a tanár nem látja az egész személyiséget, csak azt a részét, amit az iskolában megmutatkozik. Mivel ott meghatározott formák szerint történnek az események, így csak bizonyos ágazatát látja a viselkedésnek (Kovács, 2006).

A személyiség megismerésének több módja is létezik. Mindegyiknek van előnye és hátránya is, az, hogy melyiket válasszuk, mindig attól függ, hogy milyen helyzetben vagyunk, és mit látunk kívánatosnak a körülményeinkhez képest (Kovács, 2006).

Az egyik módszer, amivel ezt az eredményt elérhetjük az a megfigyelés. A legnagyobb probléma ezzel a módszerrel kapcsolatban, hogy nem teljesen objektív. Ez létrejöhet egy természetes közegben és egy mesterségesben is. A természetes közegben történő megfigyelés során a megszokott viselkedést láthatjuk, viszont egy apró zavar máris megváltoztathatja a kialakult viselkedéseket. A folyamat elején már le kell szögeznünk, hogy pontosan milyen részleteket akarunk megfigyelni, hogy tevékenységünknek megadjuk a megfelelő keretet és célt (Kovács, 2006).

A másik ilyen módszer a kikérdezés. Mikor kikérdezzük fontos az előzetes jó kapcsolat kialakítása, mivel ilyenkor már valamelyest ismerjük alanyainkat, és konkrét dolgokra tudunk rákérdezni. Itt konkrétan fel tudjuk tární a tanuló véleményét és gondolatait a személyes nézeteit, ezért ez egy nagyon hatékony módszer tud lenni. Viszont oda kell figyelni arra, hogy mit és hogyan kérdezzük, nem lehetünk túl durvák, sem túlságosak kíváncsiak (Kovács, 2006).

A következő módszer, amit használhatunk az nem más, mint a kérdőívvezés. Ez lehet akár szóbeli vagy írásbeli. A módszer akkor használható a legjobban, ha konkrét témáról szeretnénk információhoz jutni. Előnye az, hogy rövid időn belül nagyobb számú személytől jutunk információhoz (Kovács, 2006).

Végezhetünk tesztet is, ami egy azonos körülmények közé helyezett emberek, pillanatnyi teljesítményt méri fel valamely specifikus területen. Itt a fő szempont, hogy a körülményeknek mindenki számára egyenlőnek kell lennie, hogy releváns értéket kapjunk (Kovács, 2006).

A legobjektívabb formája az ismeretekhez jutásnak a kísérlet. Célja nem más, mint, hogy a változók közötti kapcsolatokat tárja fel. Itt két csoportot alakítunk ki, melynek eredményeit össze lehet hasonlítani (Kovács, 2006).

Ezekből a módszerekből tudunk következtetéseket levonni, és jobban megismerni a tanulók gondolkodásmódját és szemléleteit.

A kisgyermekek először még nincsenek tisztában önmagukkal, és önmaguk tulajdonságaival, de ahogy nőnek részesei lesznek a folyamatnak. E folyamat során az én kibontakozik, és elhatárolja magát a többiektől. Rájön arra, hogy ő is önálló cselekedettel és gondolatokkal rendelkező egyén. Egyre jobban kezdi érteni önmagát, először azokat a szavakat használja önmagára amit másoktól hallott felé irányultan. Ezért is fontos, hogy ismerjük a gyereket, törődjünk és szeressük őket, hogy énképe megfelelő irányba fejlődhessen. Ha a gyermek nem kap megfelelő dicséretet, nem lesz képes önmagát sem szeretni, mivel nem lesz eszköztárában olyan szavak, melyekkel önmagát képes dicsérni. Ha összességében nézzük, az önbecsülés nem más, mint önmagunk szeretete és elfogadása (Ranschburg, 2014).

Az olyan gyermek, aki nem kapja meg a megfelelő szeretetet, önértékelési zavarokkal küzdhet. Ez pedig oda vezethet, hogy visszahúzódnóvá válik, kudarcait nehezen éli meg, sikereit pedig szinte számba sem veszi. Ezen a kialakult nézet már felnőtt korban nehéz változtatni, ezért is fontos, hogy milyen példákat lát és tapasztal a kisgyermek (Ranschburg, 2014).

Ha viszont a gyermek megkapja, a megfelelő támogatást már kis korban akkor ez meglátszik az önértékelésén is. Fog tudni szeretni, és értékelni is fogja az őt ért szeretetet. Fontos az is, hogy itt sem szabad túlzásokba esni. A túl sok dicséret, olyakor narcisztikussá alakíthatja a személyiséget, és ez is torzulásokhoz vezethet. A gyermeknek viselkedéséhez mértén kell kapnia dicséretet és szidást is (Ranschburg, 2014).

A társas kapcsolatokban problémát jelenthet a versengés a konfliktus, féltékenység, közöny és hálátlanság is. Mely rányomja bélyegét a kapcsolatokra és komoly negatív nyomást helyez a csoportba tartozókra (Szilágyi, 1998).

Amikor egy versengő helyzet alakul ki, ott mindig az egyik fél felé akar kerekedni a másik félnek. A legfontosabb ebben az esetben a cél elérése. Ez egy természetes viselkedési forma, viszont nem szabad hagyni, hogy ez sokszor előforduljon, mert ez az emberi kapcsolatokra is hatást gyakorolhat, megrendíti a baráti szálakat, vitákhoz és konfliktusokhoz vezethet (Szilágyi, 1998).

Ezen konfliktusok lehetnek külsők és belsők is. A külső konfliktus egyik velejárója az, hogy az egyén valamilyen összetűzésbe kerül a többi taggal. Belső konfliktusról akkor beszélhetünk, ha az egyén önmagában talál összeférhetetlenséget, valamit ami egymással szemben áll. Ha nem sikerül ezeket a helyzeteket hamar feloldani, úgyszintén meggyengíti az egyén kapcsolatát a közösséggel (Szilágyi, 1998).

A másik ilyen érzés nem más, mint a féltékenység. Megnyilvánulhat érzelmi állapotban, irigység, birtoklási vágy, bizalmatlanság, gyanakvás, rivalizálás, agresszió. Az hogy mi a féltékenység kiindulási pontja igencsak változó. Kisiskolás korban a tanulmányi eredmények váltják ki, egy bizonyos egészséges féltékenység akár ösztönző is lehet, viszont figyelni kell arra, hogy ne csapjon át agresszív viselkedésbe (Szilágyi, 1998).

A féltékenység ellentéte a közöny. Amikor semmilyen reakciót nem vált ki belőlünk másnak a teljesítménye. Elutasítóan viselkedésformát folytat. Ezt az állapotot egy erős indulatokkal teli reakciók előzik meg. Ha a csoport már nem foglalkozik tagjaival megfelelőképpen, akkor az hamar átcsaphat ilyen állapotokba, melynek eredménye hogy a motivációs szint csökken. Ez pedig meglátszik a csoport eredményességén is (Szilágyi, 1998).

Ahhoz, hogy a közöny szintjére érjen valaki először is a többi tagtól hálátlanságot kell észlelnie. Ez abban nyilvánul meg, hogy nem mutat hálát a jó tettekért. Ilyen helyzetekben a pozitív történéseket magától értetődőnek veszik, kisebb örömet sem érez miatta. Mint a többi viselkedési forma ez is átjárhatja a csoport egészét. Fontos már a kezdetén oda figyelni az ilyen helyzetekre, hogy hamar kezelni tudjuk őket, és ne vezessenek el nehezen feloldható konfliktusokhoz. (Szilágyi, 1998).

Elmondhatjuk, hogy a kortárs csoportokban fontos tényező a többi személy, akik egymásra ejtenek ki hatásokat. Mint pozitív, mint negatív értelemben válhatnak ki egymásra hatásokat. Viszont egy negatív viselkedési forma felbukkanása, komoly problémát jelenthet a csoportra nézve. Hiszen az egész csoportot hamar átjárhatja ez a fajta szellemiség, hamar átadódik a személyek között a viselkedési forma, ami problémák megjelenéséhez vezethet. Konfliktusok révén akár baráti kapcsolatok is sérülhetnek, mely a jövőre nézve is negatív hatásokat rejt. Az a közeg ahol időnk jelentős részét töltjük mindig hatással van ránk, ebbe bele tartozik a személyiség formálódása is. Egy osztályközösségben törekedni kell az egymás megértésére és elfogadására. Ha a közösségben nyílt és őszinte kommunikáció zajlik, akkor a felmerülő problémák megoldhatóak lesznek. Ezzel együtt a csoport olyan tulajdonságokat fog preferálni melyek hozzá járulnak a fejlődéshez. Az, hogy egy csoportban melyek azok a tényezők, amelyet fontosnak tartanak, természetesen függ az egyénektől is, és az otthonról hozott mintáktól, de hatással van rá a kialakított közösség értékrendje is. Ebben az értékrend alakulásban tanárként részt kell vennünk, és segítenünk kell a helyes irány megtalálását.

III. A KISISKOLÁS KÖZÖSSÉG ÉRTÉKRENDJÉNEK VIZSGÁLATA

A témához köthetően két vizsgálatot végeztünk el kisiskolás diákokkal. Az első ilyen a kisiskolás közösség értékrendjét hívatott felmérni. A teszt amit felhasználtunk a kutatás során Tóth László: „Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez” című könyvből származik. Melynek eredeti leőhelye Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné „Neveléslelektani vizsgálatok” című könyve.

Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez” című könyvben számos más teszt és kérdőív található, melyeket különböző felmérések során jól alkalmazhatóak. Ebben a kutatásban „a közösség értékrendje” vizsgálatot használtam fel. A vizsgálat célja a kisiskolás gyermek, azon belül is, az ő látásmódjuk olyan tekintetben mit gondolnak fontosnak, illetve kevésbé fontosnak. Milyen tulajdonságokat helyeznek előrébb. Ennek segítségével képet kapunk a gyermekek személyes értékrendjéről és látásmódjáról.

A könyvben maga a teszt mellett leírást és instrukciókat is kapunk a kivitelezéshez, illetve a későbbi elemzéshez is. Ezzel már egy biztos úton tudunk elindulni, a sikeres munka kivitelezéséhez.

„A közösség értékrendje” vizsgálat kiegészítéseként használtam egy szociometriai felmérést is. Ez a felmérés is kérdőíves formában zajlott le. A vizsgálati személyek fontos kérdésekben döntöttek, társaik közül szimpátiái alapon ítélve. A tanulók több fajta kérdést kaptak, ahol osztálytársaik közül legfeljebb három tanuló nevét írhatták be válaszként, ezzel kialakítva egy szimpátiái szempontból összeállított kört önmaga körül.

A szociometria atyja Jacob L. Moreno, román származású, amerikai pszichiáter. A mérési eljárása feltárja a közösségben lévő tagok kapcsolatrendszerét, arra építve, hogy kik azok, akik szívesen keresik egymás társaságát, főként a kölcsönös kapcsolatok tekintetében (Gerencsér, 2018).

A szociálpszichológiai szemlélet hozta létre és fejleszti tovább a szociometriát. A szociometria egyik eszköze a több szempontú szociogram. Mérei Ferenc 1945-ben kezdett el behatóbban foglalkozni a szociometria kialakításával, a módszer segítségével képet tudunk kapni, az osztályban lévő tanulók egymásoz való viszonyáról. Ez a fajta szociometria több szempontot is vizsgál, így egy jóval nagyobb képet kapunk a csoporton belüli kapcsolatok megoszlásáról (Tóth, 2004).

A szociometria e formáját több féle szerep rákérdezésére is használhatjuk. Ilyenek lehetnek a véleményvezérek, kik teljesítményét ismeri el a közösség, s kik azok, akik közvetítők lehetnek. Viszont akár válogathatunk több kérdés közül is a szándékunknak megfelelően (Gerencsér, 2018).

Alkalmazásával jól átláthatóak lesznek a kapcsolati rendszerek, melynek tudatában, a nevelési problémákra is fény derülhet. A módszer segítséget ad, hogy alkalmazásával egy csoport vagy közösség belső képződményeit, azok kohézióját és minőségét, továbbá az egyén szociometria pozícióját meghatározzuk, vagy akár grafikusán is megjelenítsük, s ebből kiindulva pedagógiai teendőinket megtervezhessük. A pedagógus számára ezek az információk mérvadók lehetnek, bizonyos konfliktusos helyzetek felderítésében és megoldásában is. A pedagógus ez által, azt is könnyen megfigyelheti, hogy kik azok diákok, akiknek a beilleszkedés nehezebben megy mint a többieknek, és célzott pedagógiai feladatokkal, növelheti az elfogadást és az egymás iránt irányuló megértést a közösségen belül (Falus et al. é.n.).

3. 1. Az empirikus vizsgálat célja és menete

A kutatás fő célja az, hogy felmértük az alsó tagozatos diákok számára mely tulajdonságok vonzóak és melyek nem, illetve a szociometriai vizsgálatral egybevonva, egy képet kapjunk arról, hogy a legnépszerűbb diákok által választott fontos tulajdonságok mennyire jelennek meg a többi tanulónál is, tehát milyen befolyásoló ereje van egy népszerű diáknak, a társaira nézve.

Az első vizsgálat melyet elvégeztem, a közösség értékrendjét hivatott felmérni, e során használt tulajdonságlista 40 eleme az alábbi csoportokra bontható: tanulmányi, magatartás, munkához való viszony, társakhoz való viszony, közösségi vonások, erkölcsi vonások és külső, testi vonások (Tóth, 2004).

A második vizsgálat egy szociometriai felmérés, mely során különböző szempontú kérdésekre kell válaszolniuk a tanulóknak,

Rokonszenvi kérdések: Ki a legjobb barátod?; Kihez fordulnál osztálytársaid közül, ha bajban lennél?; Kik azok az osztálytársaid, akikkel az iskola befejezése után is szívesen találkoznál?; Ha titkod volna kinek mondanád el az osztálytársaid közül?; Lényegében a szimpatizálást mérjük vele.

Közösségi funkcióra vonatkozó kérdések: Ki tudná az osztályból legjobban megszervezni, az osztály bulit?; Osztályképviselőt kellene választanod, aki minden fontosabb ügyben képviseli az osztály érdekeit, kire szavaznál?; Itt a legfontosabb szerepekre terelődik a hangsúly, magasabb rendű státuszokra.

Egyéni tulajdonságokra, képességekre, adottságokra vonatkozó kérdések: Ki az, aki kiemelkedő valamiben, az osztályban?; Ki a legokosabb, legműveltebb az osztálytársaid közül, akit beneveznél egy vetélkedőre?; A fókusz valamilyen kiemelkedő teljesítményen, adottságon van.

Népszerűsége vonatkozó kérdések: Kik azok az osztálytársaid, akit szerinted legjobban szeretnek a tanárok?; Kik azok az osztálytársaid, akit a többiek a legjobban szeretnek?; Kik azok, akiknek a viselkedése legjobban tetszik neked az osztályban?; Kik azok a tanulók, akiket legkevésbé szeretnek az osztályban?;(Sallay – Perge, 2007).

A munka hipotézisei:

- Az alsó tagozatban a diákokat még nem érdeklik annyira a külső tulajdonságok, mint a belső értékek. Inkább a barátságot, a jó szellemiséget keresik, mint az érdekeket.

- A lány diákok számára fontosabbak a társasági és közösségi tulajdonságok, mint a fiúk számára.

- Az alsó osztályos tanulók fontosnak tartják, a tanulmányi és munkához való viszonyhoz tartozó tulajdonságokat.

- Az alsó osztályos tanulók fontosnak tartják, a tanulmányi és munkához való viszonyhoz tartozó tulajdonságokat.

- A fiúk és lányok ebben a korosztályban, elkülönülve vannak jelen, nem erősek a nemek közötti kapcsolatok.

- A népszerű diákok befolyásoló tényezőként hatnak a hozzá közel álló diáktársaira, azon tulajdonságok melyek számukra a legfontosabbak megjelennek a hozzá közel álló személyek választásaiban is.

Az empirikus vizsgálat helyszíneiül szolgál a Dédai Gimnázium 2. és 3. osztálya, illetve a Bátyúi Líceum szintén 2. és 3. osztálya illetve a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. és 3. osztálya, összesen 102 tanuló részvételével.

A diákok kisiskolások, épp abban a korban vannak, ahol jelentős változásokat észlelnek jellemükben és közösségi életünkben is.

A mintavételnél fontos fókusz volt, hogy helyileg különböző falvakban és városban tanuló gyerekek vegyenek részt benne, hogy egy szélesebb körű képet kapjunk a vélemények feltérképezésekor.

A mintavétel során, gondosan ügyeltünk arra, hogy a tanulók a saját gondolataikat és véleményüket osszák meg. Fontos, hogy egyéni munka történjen, és az is, hogy a tanulókkal tisztázzuk a felmerülő kérdéseket. A mintavétel előtt megbeszélem velük a kitöltés menetét, és a tesztek struktúráját is. Fontos hangsúlyozni, az is, hogy itt nincs rossz válasz, és nyugodtan lehetnek őszinték, hiszen anonim módon történik a tesztek feldolgozása.

Általánosan elmondható, hogy minden helyszínen hasonló volt a munka menete.

A vizsgálat a fentebb említett három iskola 2. és 3. osztályaiban jön létre. Alanyai, ezekben az osztályokban tanuló diákok. Életkorilag a vizsgálat célcsoportja a 8-10 éves korosztály. A mintavétel személyes kontakt alapján jön létre.

Előre megbeszélte időpontban meglátogattam az osztályokat, és elvégeztem velük a teszteket. Természetesen, az osztályfőnök és a szülők előzetes engedélyével. A mintavétel során, minden felmerülő kérdést megbeszélünk. Értelmezzük a tesztet, az esetleges félreértések elkerülése végett. Fontos szabály, hogy mindenkinek önállóan kell dolgoznia, itt nincs rossz válasz, hiszen a véleményükre vagyok kíváncsi. A saját bevallásuk szerint, hogyan értékelik az adott kérdéseket.

A mintavétel során felolvastam a kérdéseket, és a diákoknak adtam időt a kidolgozására, így haladtunk együtt végig a kérdéseken. Az esetleges félreértések elkerülése végett, minden kérdést átbeszélünk.

Az első teszt befejezése után, megfordították a diákok a lapot, a másik oldalt található volt a szociometriai felmérés. Ezt is hasonlóképpen dolgozzák ki a diákok, itt nagy hangsúlyt fektetek arra, hogy minden kérdésnél megemlítsék, hogy csak olyan tanulókat választhatnak ki az adott kérdésre, akik az osztály közösség részét képezik.

A vizsgálatok befejezése után elköszöntem az osztálytól, és megköszöntem a segítséget.

Felmerül pár olyan kifejezés, mely minden osztályban akadályt jelentett. Ilyen akadálynak számított az elvhű, erős akaratú, önzetlen, kezdeményező, kötelességtudó szó értelmezése. Miután, a magyarázat megtörtént a munka, megszakítások nélkül haladt tovább.

Az adatokat, a kitöltött kérdőívek segítségével gyűjtöm össze. Az első tesztet, melyben a diákoknak negyven darab tulajdonságból kell kiválasztaniuk 10-10 darab fontos, és kevésbé fontos jellemvonást. Az első teszt negyven darab tulajdonságot fedett le, amelyeket különböző csoportokba lehet tagolni. A következő tulajdonságok szerepeltek rajta: tisztelettudó, megértő, jó, szép, rendes, udvarias, kötelességtudó, jól öltözik, tehetséges, jószívű, érdeklik az osztály ügyei, igazságos, szorgalmas, lehet rá számítani, barátkozó, kedves, vidám, becsületes, bátor, okos, jó tanuló, nem veszekedő, jó szervező, nem nagyképű, segít másoknak, önzetlen, ügyes, nem irigy, jó sportoló, kezdeményező, erős, nem árulkodós, szerény, megbízható, erős akaratú, elvhű, csendes, önálló, aktív, és lelkiismeretes.

A második teszt egy szociometria, ahol pedig különböző társas kapcsolatokra vonatkozó kérdésekre kellett válaszolniuk, kizárólag az osztálytársak közül választhattak, mindegyik kérdésre, maximum három főt.

A szociometriánál nagyon fontos, hogy az osztály létszáma teljes, vagy közel teljes legyen, hiszen csak így kaphatjuk meg a pontos képet, amire nekünk a későbbiekben szükségünk van.

Az első helyszín a Bátyúi Líceum. Ehhez a helyszínhez köt, a pár évvel ezelőtt eltöltött gyakorlatom is, ezért választottam ezt a helyszínt. Először a 2. majd a 3. osztályban végeztem el a teszteket, ugyanazon a napon.

A Bátyúi Líceum 2. osztályának eredeti létszáma 13 fő, a teszt kitöltésének napján ebből 10-en voltak jelen. Viszont azon tanulók akik, nem voltak jelen, többnyire nem vesznek részt, vagy csak ritkán az oktatási órákon. Miután a fent említett módon ismertettem a kitöltés menetét, a diákok elkezdtek dolgozni a teszteken, időkorlátozás nélkül. Az osztálynak 40 perc volt szükséges a két teszt elvégzéséhez.

A fiúk és lányok arányát tekintve az osztályban a lányok vannak többségben, ez százalékos arányban a következőképp oszlik el. Fiúk 30%; lányok 70%. A lányok szembenőően többen vannak társaiknál.

A teszt és személyem fogadtatása az osztályban zökkenőmentes volt, a diákok készségesek voltak a munkafolyamat során. Igaz mivel még igen fiatal gyerekekről beszélünk, többször is el kellett magyarázni egy-egy feladatot, hogy pontosan megértsék. Egyszerre haladtunk a tesztek kitöltésével. A végeredményt sikeresnek találom. Az osztályfőnök is jelen volt az osztályban a tesztek kitöltésekor, és ő is segített a magyarázatában.

Még ezen a napon, a Bátyúi Líceum 3. osztályában is felvettem a tesztek. Ebben az osztályban a fiúk vannak többségben 52,9%-al; míg a lányok 47,05 %-ot tudhatnak magukénak. Habár nem jelentős a különbség a lányok és fiúk között, létszámbeli tekintetben. Az osztály létszáma eredetileg 20 fő ebből 17 vett részt a tesztek kitöltésén.

A 3. osztályban már gördülékenyebben mentek a tesztek megírásai, kevesebb időt vett igénybe, mint az előző osztályban. Mint az előző esetben itt is előzetes egyeztetés történt az osztályfőnkkal és szülőkkel is, akik mind engedélyezték a tesztek felvételét az osztályban. Ügyesek és precízek voltak, mint a fiatalabb társaik, nem észleltem zavaró tényezőket a munka során, minden zavartalanul és könnyedén folyt.

A munka befejeztével elköszöntem a diákoktól és megköszöntem a részvételt nekik. Pozitív visszacsatolásokat kaptam a tesztet és a feladatokkal kapcsolatban, többen is megjegyezték, hogy máskor is szívesen vennének részt hasonló órákon.

A Bátyúi Középiskola környezetét nézve, rendezett, az osztályok felszereltek, és a tanári gárda segítőkész. Külön kiemelném, hogy több interaktív táblával felszerelt osztály is található, kivetítő, amit a tanárnő akár saját vagy az iskola laptopjáról is tud működtetni. Az osztályok díszítése a tanulók műveiből valósult meg, ez még színesebbé teszi a hangulatot, illetve motivációs erővel bír a tanulók számára, hogy minél ügyesebben és precízebben dolgozzanak, hiszen ezeket a műveket mindenki láthatja, aki belép az

osztályterembe. A falakon továbbá tanulást elősegítő táblázatok, rajzok és ábrák vannak, melyek segítségével jobban rögzülnek a tananyagok a diákok emlékezetében.

Összességében elmondható, hogy egy jól felszerelt, kedves, és befogadó környezet, ahol a feltételek adottak a kiváló pedagógiai munka létrehozásához. Pozitív benyomásokat szereztem az itt töltött idő alatt.

A következő helyszín a Dédai Gimnázium, mint az előző helyszínen, szintén a 2. és a 3. osztályokban történt a tesztek felvétele. A folyamat hasonlóan zajlott, mint az előző helyen. Előzetes megbeszélés után, kiválasztottunk egy mindenki számára megfelelő időpontot, amikor felmehettem az osztályokba és megtörtént a tesztek felvétele. Elmondható, hogy az osztályfőnökök segítőkészek voltak és jól viszonyultak az irányomba.

A vizsgálat helyszínéül azért választottam a Dédai Gimnáziumot mivel személyes viszony fűz ide, általános iskolás éveimet itt töltöttem. Illetve a tanári kart is jól ismerem, ők is engem, így tudtam, hogy egy befogadó közeg vár majd engem.

A Dédai Gimnáziumban is először a 2. osztályt látogattam meg, ahol 14 tanuló jelenlétével történt meg a tesztek felvétele. A lányok és a fiúk aránya a következőképp oszlik meg, 57,14 % a lányok javára, ami 8 személyt takar és 42,80 % pedig a fiuké, akik 6-an vannak. Az osztályból hiányzott 5 tanuló, akik roma származásúak, és sokszor nem vesznek részt a tanórákon.

Előny volt számomra az, hogy a diákok nagyon segítőkészek voltak, sokszor megjegyezték azt is, hogy örülnek, hogy ma ilyen különleges foglalkozáson vehetnek részt. Eltér az átlagostól és ez nagy izgalommal töltötte el őket.

Mint az előző helyszínen is itt is egyesével átvettük a kérdéseket, kiosztottam a tesztet és közösen haladtunk a válaszolással, felolvastam 1-1 kérdést megbeszéljük az esetlegesen érthetetlen részeket majd hagytam időt a válaszolásra is.

Az első tesztet 15 perc után fejezték be, ezt követte a másik a szociometria, erre már egy picit több időt 20-25 perc kellett. Maga a folyamat többnyire zökkenőmentesen zajlott le, nem történt nagyobb zavaró tényező, kivételt képeznek a kisebb beszélgetések, melyek a gyorsabban végzett diákoktól származtak. Viszont figyelmeztettük a tanulókat, hogy ne zavarják mások munkáját, hiszen mikor ők dolgoztak, más sem zavarta őket.

Mikor befejeztem itt a munkát, összeszedtem a feladatlapokat és elköszöntem az osztálytól, illetve elmondtam nekik, hogy milyen ügyesen dolgoztak, megköszöntem az együttműködést is.

Ezt követően átmentem a Dédai Gimnázium 3. osztályába is, ahol szintén elvégeztem az ott tanuló diákokkal a szociometriai és a közösség értékrendje teszteket. Az osztály eredeti létszáma 23 fő. Ebből a munka kitöltése során jelen volt 9 fiú és 10 lány, tehát összesen 19 fő. Ez százalékos arányban a következőképp néz ki: 52,63% lány és 47,36% fiú.

A nemek közötti arányok nem oszlanak meg látványosan, csak 1 fővel több lány vett részt a felmérés kitöltésén.

A felmérés akadályok nélkül történt, viszont érezhető, volt az is, hogy a diákok fáradtak, és nem olyan lelkesek a feladattal kapcsolatban. Ez magyarázható azzal is, hogy már az utolsó órák egyikén történt a felmérés, így az energiájuk a nap vége felé kezdett lankadni. A figyelmükön is észrevehető ez a fajta passzivitás, kicsit lassabban is haladt a munka, viszont kedvesek és megértőek voltak az osztály tanulói.

A tanulók viszont azt is megjegyezték, hogy hiába picit már fáradtabbak, de azért örülnek annak, hogy egy kicsit más feladatot kaptak a mai nap zárásaként, mint ami az átlagos megszokott.

Összességében elmondható, hogy a környezet a Dédai Gimnáziumban megfelelő volt. Nem annyira felszerelt épületről és osztálytermekről beszélünk, mint az előző helyszínen a Bátyúi Líceumban, főleg digitális oktatási eszközök tekintetében. Viszont a tanárok mindent megtesznek annak érdekében, hogy az itt tanuló diákok ne érezzék ennek a hiányát. Ezért rengeteg szemléltető, oktatást elősegítő anyag, táblázat, rajz található meg az osztályokban. Ezeket sokszor a tanár saját maga kézzel készíti el, vagy önköltségesen nyomtatja ki az osztály számára.

Elmondható, hogy tesztek felvétele itt is zökkenőmentesen haladt többnyire, semmilyen komoly fennakadás nem volt a munka során. Mind a diákok és a tanárok együttműködőek voltak. Néhány tanulónak annyira megtetszettek ezek a tesztek, hogy a kitöltés után a lap aljára kis üzeneteket is hagytak ilyen szöveggel: örülök, hogy részt vehettem benne; máskor is szívesen újra kitölném; jó élmény volt stb.

Az olyan kérdések, amikben nem voltak biztosak a diákok együtt értelmeztük, és segítséget nyújtottunk az osztályfőnökkel együtt a sikeres kitöltéshez, természetesen ügyelve arra, hogy semmilyen befolyásoló mondat vagy szó ne hagyja el szánkat.

A harmadik helyszín és ezzel együtt az utolsó is a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium volt. Ebben az intézményben is szintén a 2. és 3. osztályos tanulók voltak a szociometria és a közösség értékrendje teszt alanyai.

Azért esett választásom erre az intézményre, mert a Dédai Gimnázium és a Bátyúi Líceumtól eltérően, ez egy városi iskola, ahová a környék falvaiból is járnak diákok ez által egy nagyobb látószöveget kapunk az eredmények tekintetében.

Hasonlóképp az előző helyszínekhez, itt is felvettem a kapcsolatot az osztályfőnökökkel, velük egyeztetve, találtunk egy előnyös időpontot mindenki számára, amikor a tesztek felvétele megtörtént.

Először a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályát látogattam meg. Ahol összesen 22 tanuló részvételével történt meg a tesztek felvétele. Ebből a 10 fiú és 12 lány, ami százalékos arányban 45,45% fiút és 54,54% lányt jelent az osztályban megoszló nemek tekintetében. Láthatólag a lányok többségben vannak a fiúkkal szemben, viszont ez a többség nem látványos.

A tesz lap kiosztása után, hasonlóan az előzőekhez, itt is először átbeszéltük a fontos szabályokat, és időkorlát nélkül elkezdtek a gyerekek kitölteni azokat. Mindegy egyes felmerülő kérdésre válaszoltam. Ebben segítségemre volt az osztályfőnök is, hiszen ő is jelen volt a teszt kitöltése során.

Az első közösség értékrendje teszt kitöltése 15 percet vett igénybe átlagosan. Ezt követően megkértem a diákokat arra, hogy fordítsák meg a lapot melynek hátoldalán szociometriai felmérés volt található.

Itt is hasonlóan, mint eddig, elmagyaráztam a szabályokat, a fontosakat még a táblára is felírtam, hogy egyértelművé tegyem. Pl. csak osztálytársak közül lehet választani stb. Majd ezt követően, a kérdéseket egyesével olvastam fel, időt adva arra, hogy a tanulók beírják válaszaikat. Ha bármilyen kérdés merült fel, igyekeztem válaszolni rá.

Az egész folyamat 40 perc körüli időt vett igénybe, zárásként megköszöntem a diákoknak a részvételt. Tapasztalataim szerint a diákok már korábban tölthettek ki hasonló tesztek és feladatokat, mivel nem volt új számukra ez a fajta feladatvégzés, ami számomra pozitív volt, hiszen ez által gördülékenyebben halad a munka.

Miután végeztem a 2. osztályban, még ugyanezen a napon meglátogattam a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályát is.

Itt 20 tanuló vett részt a tesztek kitöltésében, ebből 9 fiú és 11 lány, ami ha százalékok alapján nézzük, úgy oszlik meg, hogy 45% fiú; 55% lány.

A teszt kitöltése nagyon hasonló módon zajlott, mint már többször leírtam, kiosztottam a tesztek, elmagyaráztam, együtt haladtunk a megoldás során, bármilyen felmerülő kérdésre pedig próbáltam választ adni.

A légkör és a fogadtatás kicsit negatívabb volt, mint az előző helyeken. Volt néhány tanuló, akik nem akarták a tesztek kitölteni, nem volt kedvük hozzá, e szerencsére egy idő után túl tudtunk lépni. Viszont ez a kis zökkenő rányomta a bélyegét a többiek hangulatára is, ezért itt több időt vett igénybe a tesztek kitöltése, mint amennyit átlagosan szokott.

Viszont a kitöltés végére, szerencsére a hangulat is változott így már egy jobb kedélyű osztályt hagyhattam a hátam mögött. A tanulókon látszott, hogy ők sem az első ehhez fogható tesztet töltik ki életükben, ez megkönnyítette a munka egy részét.

Összességében elmondható a Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumról, hogy befogadóak és segítőkészek voltak velem szemben. Felszereltségében kiváló épület, tiszta rendezett környezet, ahol a tanulási folyamathoz szükséges eszközök mind megtalálhatóak. Melyeket a tanárok és diákok elmondása alapján napi rendszerességgel használnak is. Az osztályok szemléltetőkkal vannak tele, illetve külön sarok van, kialakítva ahol tudnak pihenni, játszani is a tanulók. A környezet megfelelő jó oktatási szint eléréséhez.

Mindent egybe vetve, a tesztek kitöltési idejét figyelembe véve azt kell mondanom pozitív hatások értek engem. Az összes helyen segítőkész tanárok és diákok fogadtak, akik örültek az újfajta feladatok megoldásának.

Kedvesen viszonyultak felém és tényleg próbáltak a lehető legtöbb precizitással és odafigyeléssel dolgozni amit, ellehet várni egy alsó osztályos diáktól. Az iskolák egytől egyik nyitottak voltak irányomban, és megkaptam az összes szükséges segítséget, ami a munkám lebonyolításához szükséges volt.

3.2. A vizsgálat elemzése, következtetések

A vizsgálat során először a közösség értékrendje teszt került kitöltésre. „Ennek a módszernek a segítségével a tanulók értékpreferenciáit tárhatjuk fel. Tehát ezzel a módszerrel tudjuk vizsgálni, hogy a tanulók számára milyen értékek dominálnak, mit tartanak fontosnak általánosítva.

A pozitív és a negatív választások kigyűjtésével és az ezek előfordulási gyakoriságának megállapításával az egyes tulajdonságok tekintetében rangsort tudunk felállítani.

Ezt a rangsort aztán tulajdonságcsoportok szerint osztályozhatjuk. Összehasonlíthatjuk továbbá az értékrend vonatkozásában az egyes osztályokat, vagy felderíthetjük az értékpreferenciák nemi jellegzetességeit is” (Tóth, 2004, 86-87.).

A felmérés során a válaszok táblázatok formájában kerültek feldolgozásra. A vizsgálaton részt vett tanulók nevei az anonimitás fontossága miatt, csak monogramokként jelennek meg.

A tulajdonságokat különböző csoportokra lehet bontani, melyek a következők: tanulmányi-, magatartási tulajdonságok, munkához-, társakhoz való viszont jelölők, közösségi -, külső testi vonások, tulajdonságok.

A táblázatokban a monogramok mellett látható számok, arra utalnak, hogy az adott kérdéskörben, hányszor választották a tanulót.

A táblázatban minden tanuló neve mellett ki van emelve vastag betűvel a legmagasabb pontszámot elért eredmény, ezzel megkönnyítve a későbbi elemzést, és az eredmények értelmezését.

A továbbiakban ugyanezt a módszert fogom használni, egységesen, hogy átlátható és összehasonlítható képet kapjunk.

1. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium 2. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
A.A	0	3	2	2	2	0	1
H.M.	2	4	0	2	1	0	1
V.V.	0	5	2	2	0	1	0
D.H.	0	6	0	2	1	0	1
V.M.	1	5	0	1	0	1	2
K.Gy	0	3	0	1	1	2	3
F.P.	1	4	2	1	1	1	0
B.J.	0	3	2	1	0	1	3
Sz.Sz	0	3	2	1	0	1	3
K.D.	1	1	2	2	1	2	1
J.M.	0	3	0	3	4	0	0
P.V.	1	4	2	1	1	1	0
N.N.	2	3	2	2	0	0	1
Sz.I.	1	4	2	1	1	1	0

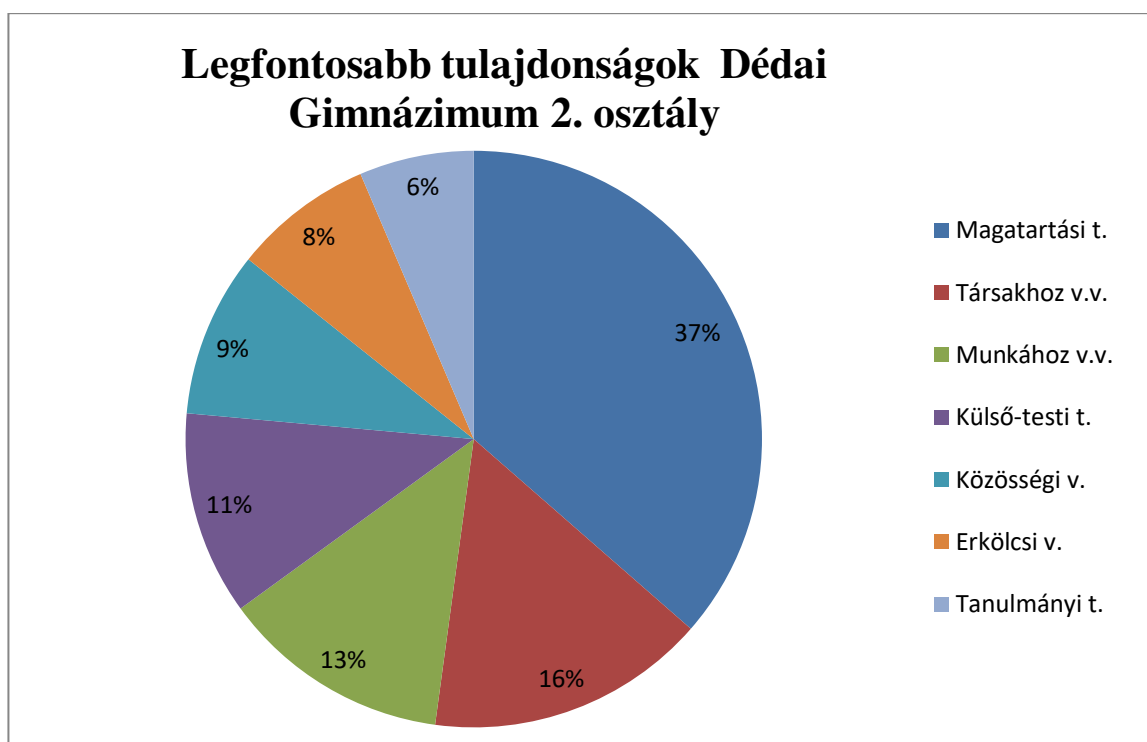
A felmérést követően arra az eredményre jutottam, hogy a Dédai Gimnázium 2. osztályában a legfontosabb kategória a magatartási tulajdonságokat jelöli. Ezen belül is a legtöbbet választott tulajdonság, melyet a 14 tanulóból 13 választottak a rendes volt.

Vannak olyan tulajdonságok is melyek egyszer sem kerültek fel a legfontosabb tulajdonságok listájára. Ezek a következők: szerény; erős akaratú; szép; udvarias; jól öltözött; igazságos; nem veszekedő; nem nagyképű; nem irigy; elvhű; lelkiismeretes.

Figyelembe véve a csoportosításokat egyértelmű eredményt kapunk, a legtöbb tanuló a legfontosabb tulajdonságok közzé a magatartáshoz tarozó kifejezéseket teszi előtérbe.

A tanulók választásait figyelembe véve a következő diagramon ábrázolva látható a százalékos elosztás egy-egy kategória között.

A legtöbb százalékot a magatartási tulajdonságok érték el összesen 37%. Ezt követi a társakhoz való viszony 16%; munkához való viszony 13%; külső, testi vonások 11%; közösségi vonások 9% erkölcsi vonások 8% és végül tanulmányi tulajdonságok ami mindössze 6 %-ot ért el.

2. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium, 2. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsi	Külső- testi
--	------------	------------	----------	-----------	-----------	----------	-----------------

A.A	1	1	0	0	0	4	4
H.M.	1	1	2	2	2	0	2
V.V.	0	1	1	0	3	1	4
D.H.	1	0	2	0	1	2	4
V.M.	1	2	0	0	3	2	2
K.Gy.	0	3	1	2	1	1	2
F.P.	0	3	0	1	3	0	3
B.J.	2	1	0	0	3	2	2
Sz.Sz.	2	1	0	0	3	2	2
K.D.	0	3	1	1	1	1	3
J.M.	1	2	1	0	1	2	3
P.V.	1	2	0	1	1	0	5
N.N.	0	2	0	0	2	3	3
Sz.I.	0	5	1	0	3	0	1

A Dédai Gimnázium 2. osztályában a kevésbé fontos csoportosításban a külső, testi vonások tulajdonságai domináltak, e mellett még magas arányban jelenik meg a közösségi vonások is.

Megállapítható, hogy a Dédai Gimnázium 2. osztályos tanulói inkább a belső értékek vezérlik, mint a külsőségek.

A kevésbé fontos tulajdonságokhoz legtöbben a szép és a jól öltözködik jelzöt választották, az osztályból, összesen kilencen mindkettőt. Ezek a külső, testi vonásokhoz tartozó szó.

Itt is előfordultak, olyan jelzők, amelyeket egyszer sem használtak fel. Ezek a következők: kedves, megbízható, tisztelettudó, rendes, jó, tehetséges, megértő, jószívű.

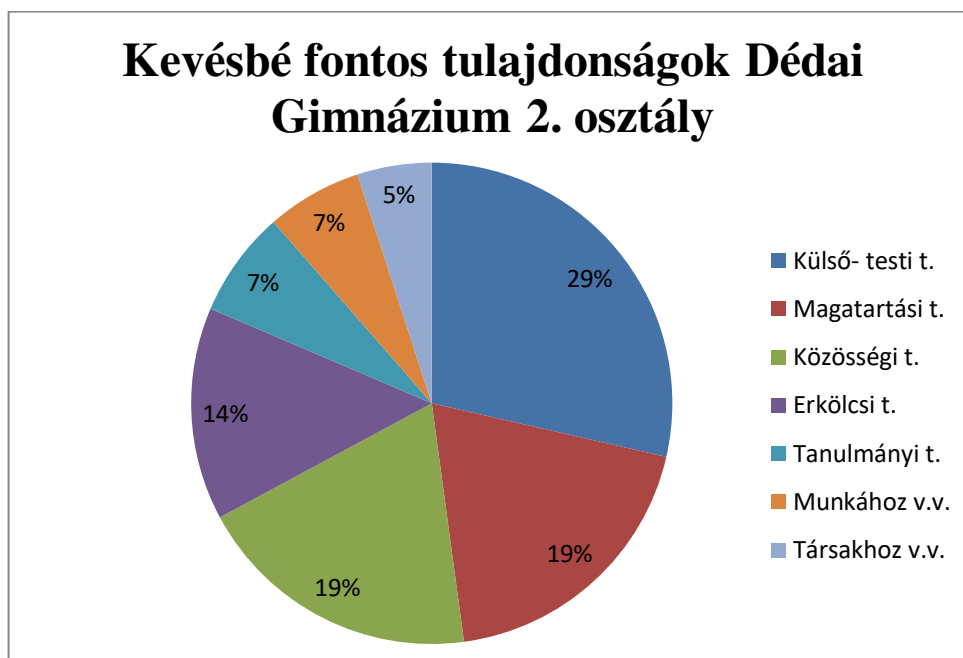
Viszont olyan tulajdonság, amit egyszer sem használtak fel egyik csoportosításban sem, nem fordult elő.

A csoportosításokat nézve, a legtöbben, a külső, testi tulajdonságba tartozó jelzőket választották kevésbé fontos tulajdonságként.

A következő diagramon szemléltetve láthatóvá válik, százalékos arányban is, a csoportosítások eloszlása, a kevésbé fontos kategóriában.

A következő az eredmények jöttek létre, csökkenő sorrendben: külső, testi tulajdonságok 29%; magatartási tulajdonságok 19%; közösségi tulajdonságok 19%; erkölcsi

tulajdonságok 14%; tanulmányi tulajdonságok 7%; munkához való viszony 7%; társakhoz való viszony 5%.

Tehát megállapítható, hogy a Dédai Gimnázium 2. osztályos tanulók körében, fontos tulajdonságoknak tartják, a magatartási csoportba tartozókat, illetve kevésbé fontosnak, a külső, testi jellemvonásokat.

A következő eredmények jöttek létre a Bátyúi Líceum 2. osztályában.

3. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum 2. osztályában*

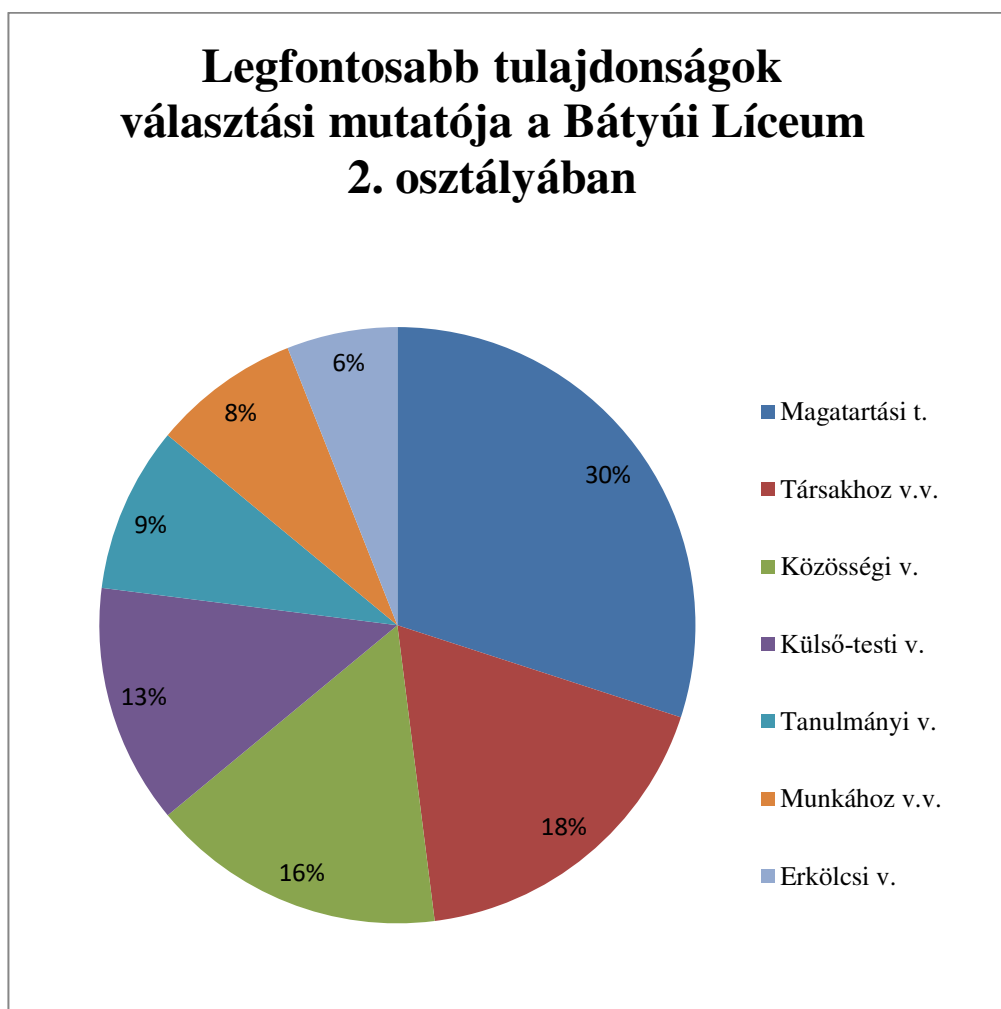
	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsi	Külső- testi
Ny.I.	0	4	1	3	2	0	0
B.E.	1	2	1	2	3	0	1
Z.R.	2	2	1	2	2	1	0
K.Zs.	2	2	1	3	1	1	0
K.N.	1	3	0	1	2	2	1
D.A.	0	3	2	1	2	0	2
V.A.	0	5	0	3	1	0	1
K.P.	1	4	0	0	1	1	3
V.V.	2	2	1	1	1	0	3
Sz.G.	0	3	1	2	1	1	2

A felmérés eredményeinek összegzése után elmondhatjuk, hogy a Bányai Líceum 2. osztályában, a legfontosabb kategóriában, a legtöbbet választott tulajdonság a rendes és a jó.

Mint az előző esetben, itt is voltak olyan jelzők, amelyet egy diák sem választotta, ebben a kategóriában, ez nem más, mint: erős akaratú, udvarias, jól öltözködött, igazságos, nem veszekedő, nem nagyképű, elvhű.

Mikor a csoportosításokat vesszük figyelembe, akkor elmondható, hogy a legtöbb tanuló a legfontosabb tulajdonságok közzé a magatartási tulajdonságokat sorolta be.

Kördiagramon a következő, százalékos eredmények jöttek ki, csökkenő sorrendben. Magatartási tulajdonságok 30 %; társakhoz való viszony 18%; közösségi vonások 16%; külső- testi vonások 13% tanulmányi vonások 9%; munkához való viszony 8%; erkölcsi vonások 6%.

4. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum 2. osztályában.*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
Ny.I.	3	1	0	0	0	1	5
B.E.	1	3	1	1	2	2	1
Z.R.	0	3	0	0	0	2	5
K.Zs.	1	1	0	0	1	2	5
K.N.	1	3	1	1	0	0	4
D.A.	2	2	0	0	1	2	3
V.A.	2	1	1	1	2	0	3
K.P.	0	2	1	2	1	2	2
V.V.	1	3	1	2	2	0	1
Sz.G.	1	2	1	1	1	3	1

A Bátyúi Líceum 2. osztályában a kevésbé fontos tulajdonságokat nézve egyértelműen a külső- testi vonások dominálnak. Ezzel együtt levonható az a következtetés is, hogy a tanulók számára, nem olyan fontos a másik tanuló külső értékei, inkább a belső tulajdonságok alapján ítélnék meg másokat. Ezek közül is a legtöbben a jól öltözködik tulajdonságot jelölték, összesen 9 tanuló. E mellett még nagy arányban jelenik meg az erős és szép tulajdonságok is.

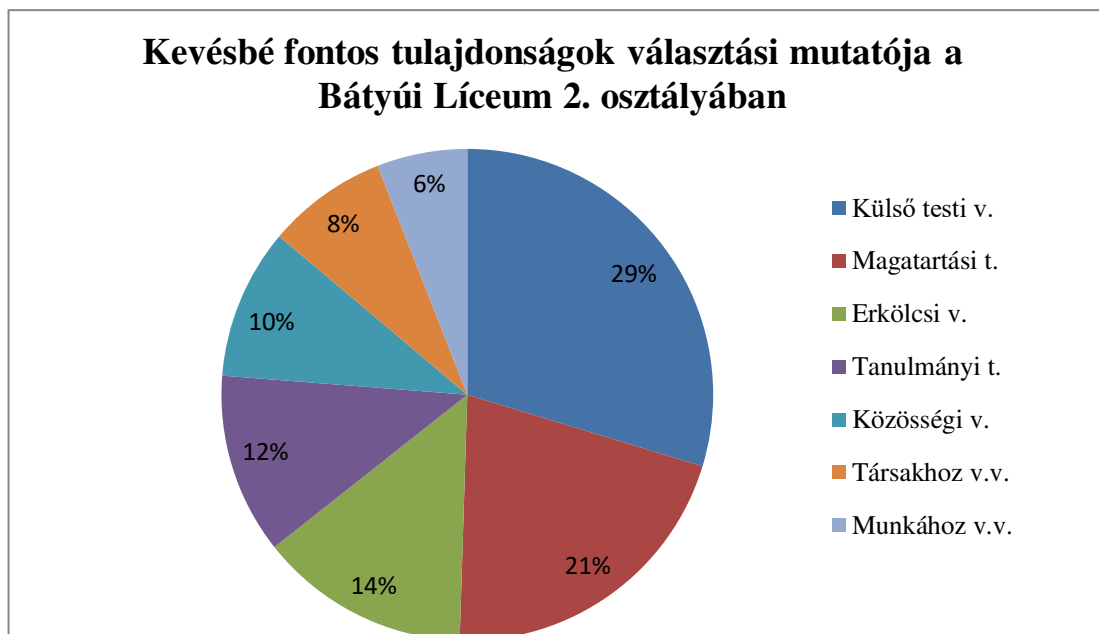
Voltak olyan tulajdonságok, amit egyszer sem használtak fel a tanulók, mikor a kevésbé fontos kategóriához választották ki a jelölteket. Ezek a következők: rendes, kötelességtudó, érdeklő az osztály ügyei, barátkozó, kedves.

A csoportosításokat nézve, a legtöbben, a külső, testi tulajdonságba tartozó jelzőket választották kevésbé fontos tulajdonságként.

A következő diagramon szemléltetve láthatóvá válik, százalékos arányban is, a csoportosítások eloszlása, a kevésbé fontos kategóriában.

Csökkenő sorrendben a következő lista alakult ki: külső testi vonások 29 %; magatartási tulajdonságok 21%; erkölcsi vonások 14%; tanulmányi 12%; közösségi vonások 10%; társakhoz való viszony 8%; munkához való viszony: 6%

Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum 2. osztályában

Tehát megállapítható, hogy a Bátyúi Líceum 2. osztályos tanulói számára, fontosabbak a belső tulajdonságok, mint a külsők, inkább barátkoznak olyan személyekkel, akikkel közös nevezőre jutnak, mintsem a külsőségek, jó ruházat alapján választják ki a számukra szimpatikus társakat.

A következő eredmények jöttek létre a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában.

5. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában.*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső-testi
Cs.D	1	4	2	1	1	1	0
H.I.	0	4	0	2	1	3	0
S.K.	0	3	2	2	2	0	1
I.H.	1	3	1	2	1	1	1
G.G.	1	4	0	0	1	1	3
H.F.	2	3	1	2	0	1	1
P.Gy.	1	5	0	2	0	1	1
D.A.	0	3	1	1	2	2	1
P.A.	1	4	0	0	1	1	3
K.L.	1	3	1	2	1	1	1
P.R.	1	4	2	1	1	1	0

B.Á.	0	4	0	1	2	1	2
F.Sz.	0	3	1	3	2	0	1
G.I.	1	3	1	1	2	0	2
P.B.	2	3	2	2	1	0	0
B.M.	1	3	0	3	0	3	0
Ny.O.	1	3	1	4	1	0	0
P.Á.	0	4	0	1	2	2	1
F.K.	2	2	0	4	1	1	0
F.N.	2	5	0	0	0	0	3
L.V.	1	2	3	1	1	1	1
T.Sz.	0	4	0	2	1	1	2

A felmérést követően a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában egyértelműen megállapítható, hogy a legfontosabb kategóriában a magatartási tulajdonságok azt jelölték a legtöbben, ezen belül is a legtöbbet választott tulajdonság 16 választással a tiszteltudó. Ezt szorosan követi a jó és a rendes tulajdonságok is.

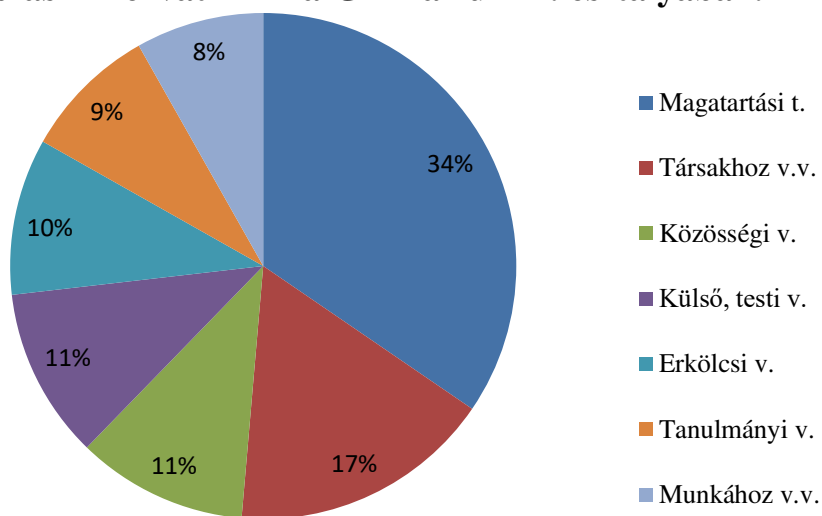
A legfontosabb tulajdonságok listájára egyszer sem került fel az elvhű kifejezés.

Figyelembe véve a csoportosításokat, egyértelmű, hogy a tanulók számára a magatartási tulajdonságok a legfontosabbak, melyek fő szempontként választanak egy esetleges kapcsolat kialakítása során.

A tanulók választásait figyelembe véve a következő diagramot hoztam létre, hogy szemléltessem százalékos eloszlását a választásoknak a kategóriák szerint a legfontosabbnak jelölt tulajdonságok közül.

A legtöbb százalékot a magatartási tulajdonságok érték el 34 %-al; ezt követi a társakhoz való viszony 17%; közösségi vonások 11%; külső testi vonások 11%; erkölcsi vonások 10%; tanulmányi 9%; munkához való viszony 8%.

Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában.

Egyértelműen a magatartási tulajdonságokat választották a legtöbben, legkevesebben pedig a munkához való viszony tulajdonságait. A mi bebizonyítja ismét, mint az előzőekben is, hogy a tanulók számára inkább a belső értékek számítanak.

6. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 2. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
Cs.D	0	3	0	1	3	0	3
H.I.	0	2	0	1	2	0	5
S.K.	1	1	0	0	0	4	4
I.H.	0	2	1	1	2	1	3
G.G.	0	2	2	2	2	1	1
H.F.	0	2	1	0	3	1	3
P.Gy.	1	1	2	0	2	0	4
D.A.	0	2	1	1	2	1	3
P.A.	0	2	1	2	1	2	2
K.L.	0	2	0	0	2	2	4
P.R.	1	2	0	1	2	1	3
B.Á.	2	1	0	1	2	1	3
F.Sz.	1	2	0	1	1	3	2
G.I.	0	2	2	0	2	2	2

P.B.	1	2	0	2	1	0	4
B.M.	1	5	1	1	0	0	2
Ny.O.	0	1	1	0	3	1	4
P.Á.	0	2	2	2	0	2	2
F.K.	0	2	0	0	2	1	5
F.N.	0	1	2	0	2	3	2
L.V.	2	3	0	1	0	1	3
T.Sz.	1	2	0	0	2	2	3

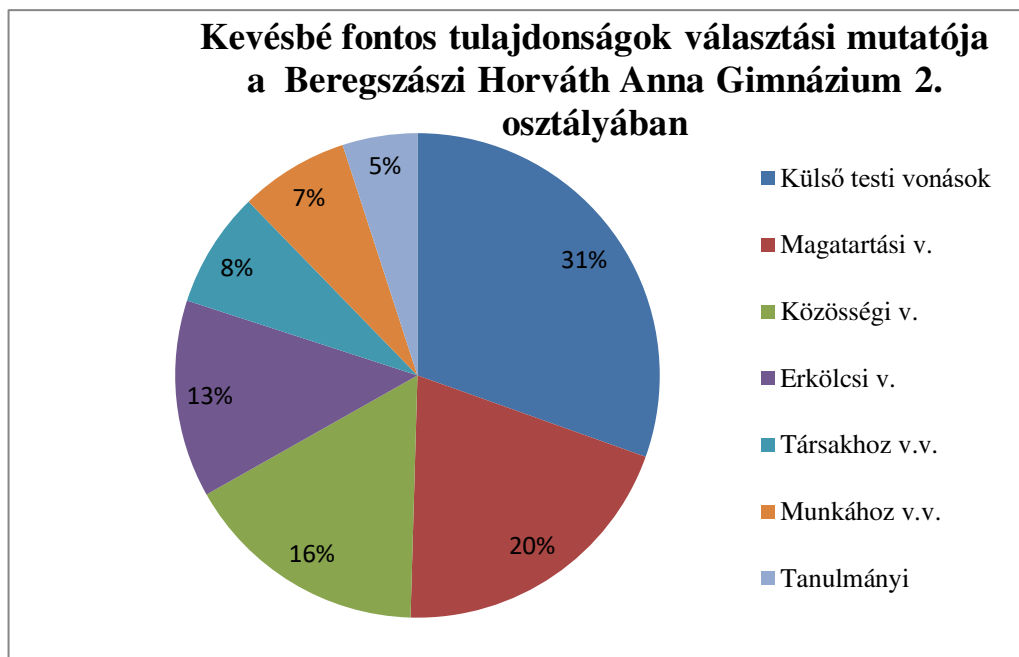
A Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában a kevésbé fontos csoportosításban a külső testi vonások dominálnak e mellett még az erkölcsi vonások is nagymértékben vannak jelen. A kevésbé fontos tulajdonságok közül a legtöbben a jól öltözött illetve a szerény tulajdonságot választották.

Olyan jelző, amit egyszer sem használtak ebben a kategóriában a következők: tisztelettudó, jó, barátkozó, udvarias. Ebből a legtöbb tulajdonság a magatartási csoportosításba tartozik.

Itt is látszik, hogy a tanulók nem választották a magatartási tulajdonságokat a kevésbé fontosak közzé, ami azt mutatja, hogy fontosak számukra a társak belső értékei.

A tanulók választását figyelembe véve a következő diagramot tudjuk létrehozni a kevésbé fontos tulajdonságok alapján a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában.

A legtöbb százalékot a külső testi vonások érték el 31%-al; ezt követi a magatartási 20%; közösségi vonások 16%; erkölcsi vonások 13%; társakhoz való viszony 8%; munkához való viszony 7% végül a tanulmányi 5%.

Arányában jól látszik, hogy a külső vonásokat választották a legtöbben a diákok közül, ezt még szorosan követi a magatartási tulajdonságok is. Ezeket nem tartják, olyan fontosnak a tanulók.

Összességében elmondható, hogy a három helyszínen készített felmérés alapján, a 2. osztályos korcsoportban, mindenhol a kevésbé fontos tulajdonságok közül a külső testi vonásokat választották. A legfontosabb tulajdonságok közül pedig, a magatartási tulajdonságok domináltak, mind a három helyszínen.

A következőkben feljebb lépünk egy korcsoporttal és a 3. osztályosok választásait fogjuk megvizsgálni, ugyanazon három intézmény falain belül.

Legelőször a legfontosabb tulajdonságok választási mutatóját fogjuk megvizsgálni a Dédai Gimnázium 3. osztályában, hogy milyen eredmények születtek ugyanezen teszt kitöltése után. Figyelembe véve a csoportok szerinti eloszlást és a tulajdonságok gyakoriságát is.

7. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium 3. osztályában.*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
H.Zs.	0	2	3	2	2	1	0
V.Á.	0	4	2	2	1	1	0
B.Sz.	2	1	2	3	1	1	0
T.E.	1	3	1	4	1	0	0

B.D	1	3	1	4	1	0	0
S.V.	0	5	1	2	2	0	0
L.Cs.	0	3	3	3	0	1	0
L.Á.	0	4	1	3	1	0	1
M.V.	3	3	1	1	1	1	0
Sz.N.	0	3	2	3	1	1	0
S.J.	0	4	1	4	1	0	0
S.V.M.	1	2	1	4	1	1	0
K.D.	0	2	2	3	2	1	0
P.K.	1	3	2	3	0	1	0
F.P.	0	3	1	3	1	2	0
B.V.	1	2	3	1	1	1	1
H.R.	2	3	2	2	1	0	0
T.H.	4	1	2	1	1	1	0
K.K.	2	3	1	2	1	0	1

Dédai Gimnázium 3. osztályában, a legfontosabb kategóriában csoportosítás szerinti eloszlásban a magatartási és a társakhoz való viszonyt jelölő tulajdonságokat választották a legtöbben. Ezek közül is a legtöbben a tiszteletudót választották illetve a lehet rá számítani tulajdonságot. Valamint kiemelkedő a jószívű tulajdonságot választók száma is.

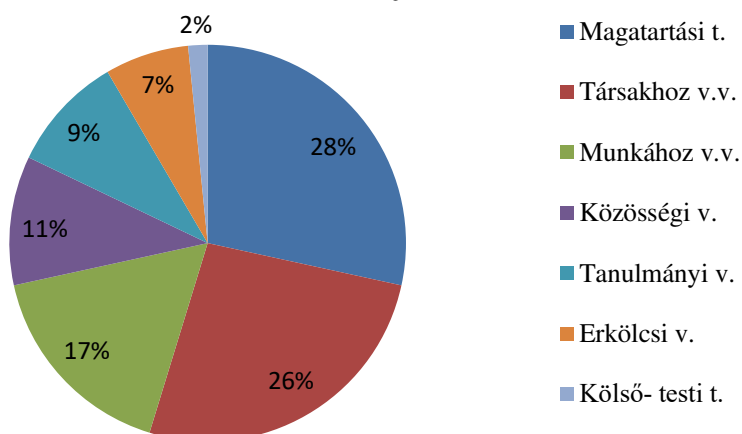
Azon tulajdonságok melyek nem kerültek bele a legfontosabb kategóriába a 3. osztályosok szerint a Dédai Gimnáziumban: erős, erős akaratú, jól öltözik, nem veszekedő, kezdeményező.

Ezen tulajdonságok többnyire a külső – testi tulajdonságokhoz tartoznak illetve a közösségi vonásokhoz.

A tanulók választását figyelembe véve a következő diagramot hozam létre, ahol százalékarányosan kategóriák szerint átlátható, mely tulajdonságokat tartották fontosabbnak a diákok.

A legtöbb szavazatot a magatartási tulajdonságok kapták 28%-al ; a következő a társakhoz való viszony 26%; munkához való viszony 17%; közösségi vonások 11%; tanulmányi 9%; erkölcsi vonások 7% és végül a külső- testi vonások 2%.

**Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a
Dédai Gimnázium 3. osztályában**

Itt is jól látható, hogy milyen nagy eltérést mutat a magatartási tulajdonságok, mint a külső jegyek a 3. osztályosok számára a fontossági listán.

8. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium 3. osztályában.*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
H.Zs.	1	2	0	1	1	1	4
V.Á.	0	3	0	0	2	0	5
B.Sz.	0	4	0	0	1	1	4
T.E.	0	3	0	0	2	1	4
B.D	0	1	1	0	3	1	4
S.V.	1	4	0	0	0	0	5
L.Cs.	0	2	0	0	1	3	4
L.Á.	0	2	0	0	2	3	3
M.V.	0	4	0	1	0	1	4
Sz.N.	1	3	0	0	1	1	4
S.J.	0	1	1	0	1	3	4
S.V.M.	2	2	0	0	2	0	4
K.D.	0	4	2	1	0	0	3
P.K.	0	2	0	2	3	1	2
F.P.	1	2	0	1	2	0	4
B.V.	2	3	0	1	0	1	3

H.R.	0	1	1	3	1	1	3
T.H.	1	3	0	0	0	1	5
K.K.	0	3	0	1	2	1	3

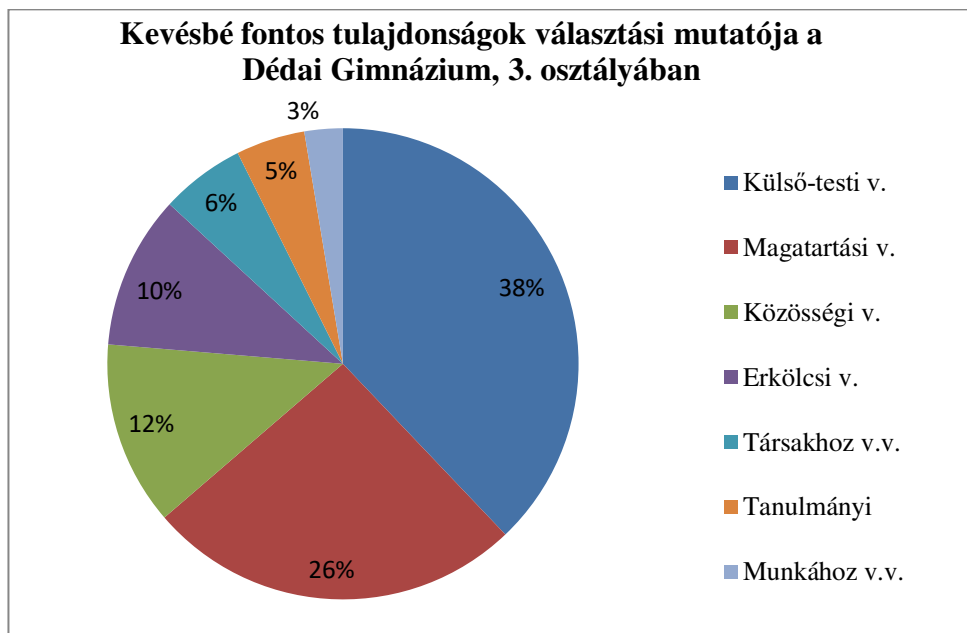
Mint ahogy a táblázatból is kiderült a külső testi vonások kapták a legtöbb választást mikor a kevésbé fontos kategóriába kellett válogatni a tulajdonságok közül.

E mellett még a magatartási vonásokat össze gyűjtő kategória is kapott néhány kimagasló szavazatot.

A legtöbben a kevésbé fontos tulajdonságok közül a jól öltözködik kapta a legtöbb szavazatot 19 tanulóból 18 választotta ezt a tulajdonságot kevésbé fontosnak, még kiemelkedő helyen szerepel a szép illetve a jó sportoló és az erős jelző is.

A következő diagramon szemléltetve van a csoportos eloszlás a tulajdonságok tekintetében.

A következő eredmények születtek csökkenő sorrendben: Külső-testi vonások 38%; Magatartási vonások 26%; Közösségi vonások 12%; Erkölcsi vonások 10%; Társakhoz való viszony 6%; Tanulmányi 5%; Munkához való viszony 3%.

Itt is látszik, arányaiban milyen eltérések vannak a különböző csoportosítások között, a kevésbé fontos tulajdonságok közül ismét a külső- testi jegyek kapták a legtöbb választást.

Most pedig térjünk át a következő intézményre. Ezen eredmények jöttek létre a Bányai Líceum 3. osztályában.

9. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum*

3. osztályában

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
D.D.Gy.	0	3	1	1	1	2	2
M.A.	2	3	0	0	1	0	4
B.D.	0	3	1	1	2	2	1
K.I.	0	5	1	2	0	1	1
V.D.	0	4	2	2	0	1	1
B.K.	1	4	2	1	1	1	0
D.Sz.	1	3	1	1	2	0	2
D.N.	3	0	1	4	0	0	2
T.G.	1	4	1	1	1	1	1
P.J.	2	5	0	0	0	0	3
J.I.	0	2	0	2	1	1	4
B.H.	1	2	2	2	0	1	2
T.D.	1	4	2	1	1	1	0
O.E.	0	6	2	2	0	0	0
Sz.Cs.	2	3	2	2	0	1	0
B.G.	1	4	1	4	0	0	0
Sz.A.	1	4	2	1	1	1	0

A Bátyúi Líceumban a legfontosabb tulajdonságokat nézve a 3. osztályban a legtöbbet választott kifejezés a jó melyet 17 tanulóból 12-en választott ki ezt szorosan követi 11-11 választással a tisztelettudó és rendes kifejezések.

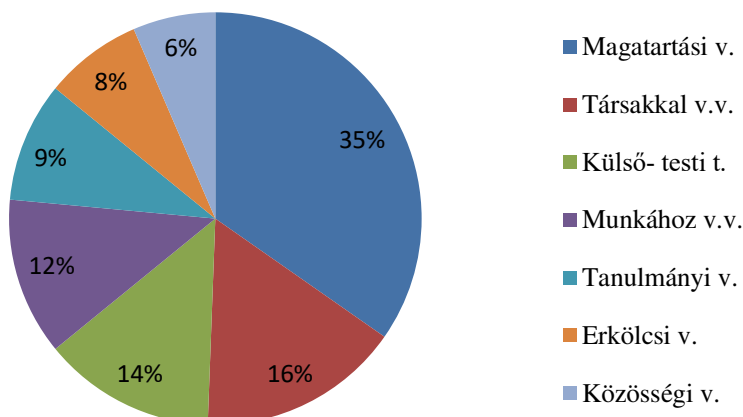
Ez kategóriára osztva a magatartási csoportosításba tartozik bele. Mely a táblázaton is látszik, fölényes választásokkal van tele.

Olyan kifejezés, amit egyszer sem használtak a legfontosabb kategóriában a következők: kedves,önzetlen, kezdeményező,elvhű, lelkiismeretes.

A tanulók választására alapozva a következőképp, diagram formájában szemléltetem a kategóriák közötti százalékos eloszlást.

Csökkenő sorrendben haladva az első a magatartási 59%; ezt követi társakkal való viszony 27%; külső- testi vonások 23%; munkához való viszony 21%; tanulmányi 16%; erkölcsi vonások 13%; közösségi vonások 11%.

Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum 3. osztályában

Jól látható, hogy a Bátyúi Líceum 3. osztályos tanulói a magatartási tulajdonságokat tartották fontosabbnak, ellenben a közösségi vagy erkölcsi tulajdonságokkal.

10. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum 3. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsi	Külső- testi
D.D.Gy.	1	2	0	2	1	1	3
M.A.	0	3	1	1	2	3	0
B.D.	0	2	1	1	2	1	3
K.I.	0	3	1	1	2	2	1
V.D.	0	1	0	1	4	0	3
B.K.	0	3	1	0	3	1	2
D.Sz.	1	1	2	1	3	1	1
D.N.	0	4	0	1	1	1	3
T.G.	0	1	2	1	2	2	2
P.J.	0	1	2	0	2	3	2
J.I.	2	3	1	2	1	0	1
B.H.	0	2	1	2	1	1	3
T.D.	1	2	1	0	1	1	4
O.E.	1	2	0	3	3	1	0
Sz.Cs.	0	2	0	0	2	2	4

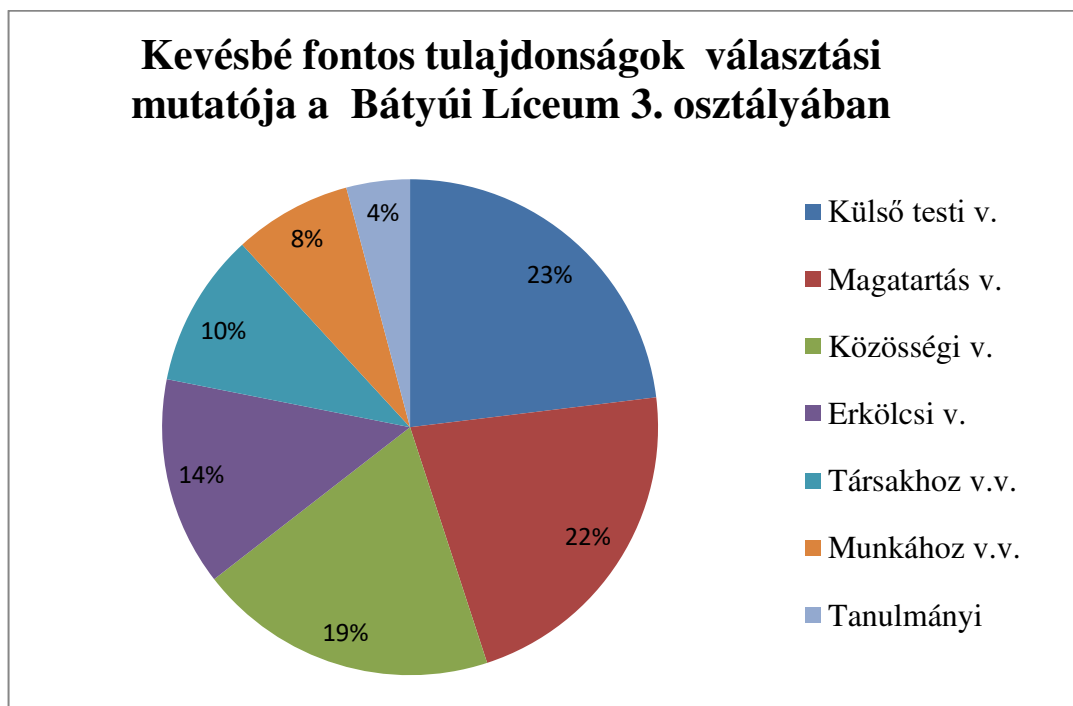
B.G.	1	2	0	1	2	1	3
Sz.A.	0	3	0	0	1	2	4

A kevésbé fontos tulajdonságok közül a legtöbbet választott tulajdonság a jól öltözködik, melyet a 17 tanulóból 11-en választottak. Még kiemelkedő értéket mutat az erős és a szép jelző is, amely 8 és 9 jelölést kapott a tanulók közül.

Ha a csoportosítást nézzük, akkor megfigyelhető, hogy a külső testi vonások kapták a legtöbb választást. Viszont közel jár hozzá a magatartási tulajdonságok is. Ez meglepő, hiszen az eddigi tesztek során ilyenre még nem volt példa.

Jelzők melyek egyszer sem szerepeltek a kevésbé fontos választások listáján: tehetséges, nem árulkodós.

A következő diagramon szemléltetve lesz százalékos eloszlásban is a tulajdonságok csoportosítása. A következő eredmények születtek: Külső testi vonások 39%; Magatartás 37%; Közösségi vonások 33%; Erkölcsi vonások 23%; Társakhoz való viszony 17%; Munkához való viszony 13%; Tanulmányi 7%.

A diagramon is megfigyelhető, hogy a külső testi tulajdonságok és a magatartási tulajdonságok csak 1% eltérést mutatnak. Míg ugyanebben az osztályban a legfontosabb tulajdonságok közzé sorolták a tanulók a magatartásihoz tartozókat, szintén a kevésbé fontos tulajdonságokhoz is soroltak belőle megnevezéseket.

11. számú táblázat: *Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartás	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsei	Külső- testi
KSz.M.	0	4	1	3	2	0	0
KR.M.	0	3	0	1	1	2	3
C.D.	1	5	2	1	1	0	0
G.A.	1	4	1	3	1	0	0
V.V.	1	5	2	0	1	0	1
B.P.	0	4	1	3	0	2	0
K.A.	1	4	1	1	2	0	1
Sz.D.	1	4	2	2	0	1	0
B.V.	1	3	1	4	1	0	0
T.J.A.	2	3	1	1	0	1	2
K.D.	2	3	1	3	0	1	0
F.A.M.	0	4	1	4	1	0	0
I.D.	1	4	2	1	1	1	0
B.L.C.	2	4	1	1	1	0	1
B.M.	0	3	2	4	0	1	0
B.VI.	0	4	2	1	2	1	0
K.L.	0	3	2	4	0	1	0
K.Cs.	1	4	2	3	0	0	0
Sz.T.	2	2	1	1	3	0	1
T.F.	0	2	1	4	1	1	1

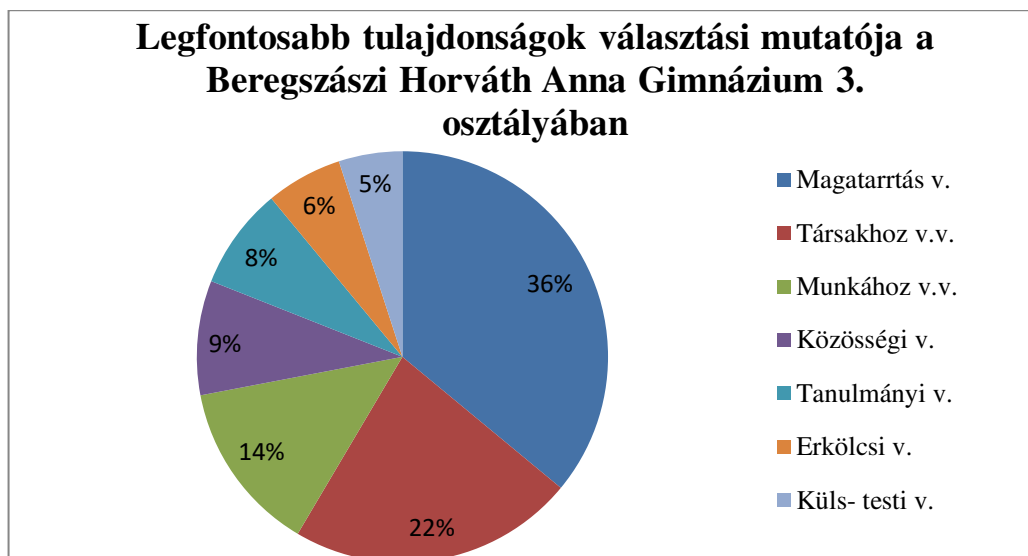
A Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a legtöbbet jelölt tulajdonság a legfontosabb kategóriában a tiszteletudó melyet 20 tanulóól 16-an választottak, illetve még e mellett sok választást kapott a rendes és bátor.

Azon tulajdonságok listája melyek nem kerültek fel egyszer sem a legfontosabb kategóriába az adott csoportban: nem nagyképű; kezdeményező; elvhű. Ezek közösségi erkölcsi és magatartási csoporthoz tartozó tulajdonságok.

Ha figyelembe vesszük a csoportosításokat, akkor egyértelműen a magatartási lehetőségeket választották a legtöbben, mikor a legfontosabb tulajdonságokat kellett kiválogatniuk.

A következő diagram állítható fel a tanulók választásai alapján, százalékos elosztásban, egy-egy kategória között.

Magatartás 36%; társakhoz való viszony 22%; munkához való viszony 14%; közösségi vonások 9%; tanulmányi eredmények 8%; erkölcsi vonások 6%; külső- testi vonások 5%.

12. számú táblázat: *Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában*

	Tanulmányi	Magatartási	Munkához	Társakhoz	Közösségi	Erkölcsi	Küls- testi
KSz.M.	3	1	0	0	0	1	5
KR.M.	0	3	1	2	1	1	2
C.D.	0	1	0	0	3	2	4
G.A.	0	2	0	1	3	0	3
V.V.	1	2	0	0	3	1	2
B.P.	2	2	0	1	1	2	2
K.A.	1	1	1	1	1	1	4
Sz.D.	0	2	0	0	4	1	3
B.V.	0	1	1	0	3	1	4
T.J.A.	1	2	2	1	0	2	2
K.D.	1	3	0	3	0	2	1
F.A.M.	0	1	1	0	1	3	4

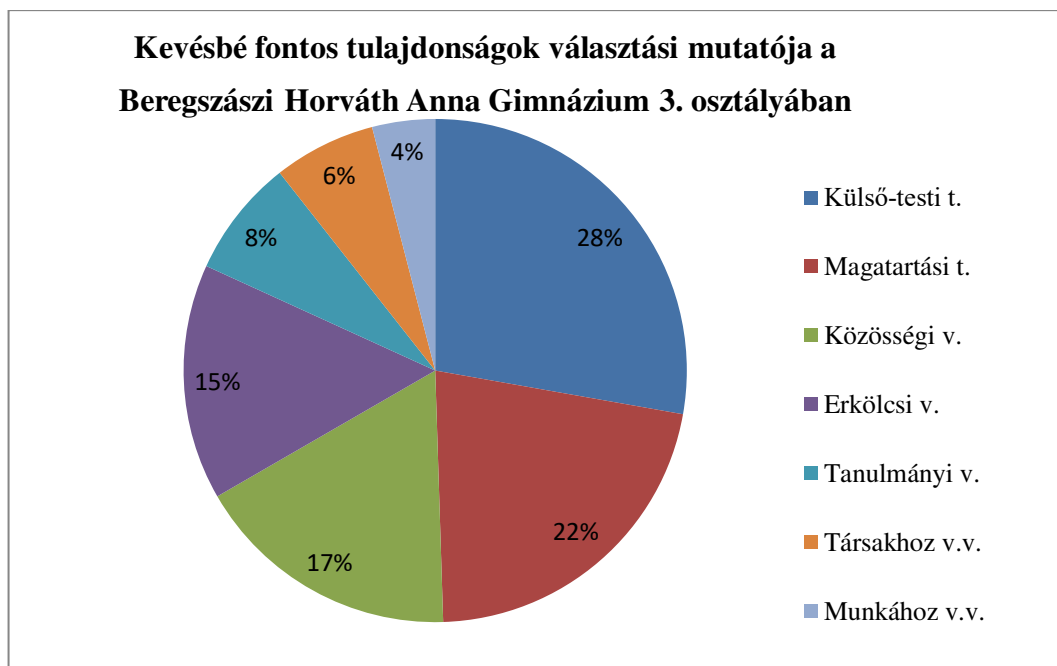
I.D.	1	2	0	2	1	1	3
B.L.C.	0	3	1	1	1	2	2
B.M.	1	3	0	0	3	1	2
B.VI.	1	3	0	0	1	3	2
K.L.	1	3	0	0	3	1	2
K.Cs.	1	1	0	0	3	2	3
Sz.T.	0	3	1	1	0	2	3
T.F.	1	4	0	0	2	1	2

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a kevésbé fontos kategóriában a legtöbbet választott kifejezés a szép, amelyet 20 tanulóból 15-en választottak illetve a jól öltözik melyet 14-en választottak az osztályból.

Olyan kifejezés, amit egyszer sem használtak ebben a kategóriában csak egy volt nem más, mint a tiszteletudó, amely csoportosítást nézve a magatartási felosztásban szerepel.

Ha a csoportosításokat nézzük kiemelkedően sok szavazat érkezett a külső- testi csoportosításban szereplő tulajdonságokra. Illetve a magatartási tulajdonságok is sok szavazatot kaptak.

Ez a következőképpen néz ki diagram formájában: Külső- testi tulajdonságok 28%; Magatartási tulajdonságok 22%; Közösségi vonások 17%; Erkölcsi vonások 15%; Tanulmányi eredmények 8%; Társakhoz való viszony 6%; Munkához való viszony 4%.

Összeségében elmondható, hogy a azon jellemvonások amelyek a legfontosabbként lettek jelölve, átlagosan nem jelentek meg a kevésbé fontos kategóriában. Az adatok összegzése után a következő következtetéseket tudjuk levonni.

A második osztályosok körében mind a három intézményben a legfontosabb kategóriában a magatartási tulajdonságok fölényeskedtek, minden alaklommal több, mint 30%-ot értek el, az összesített diagramokban.

A második osztályosok a kevésbé fontos tulajdonságokat tekintve egyértelműen a külső-testi tulajdonságokat választották ki dominánsan a felsoroltak közül, közel 30%-os arányban a többi kategóriához képest.

Ha figyelembe vesszük a következő életkori csoportot a 3. osztályosokat, hasonló eredményt kapunk, mint az előző korcsoportban. A legfontosabb tulajdonságok választási mutatóján a magatartási tulajdonságok domináltak az összes kutatásul választott helyszínen.

A kevésbé fontos kategóriában a 3. osztályosok körében, szintén a külső-testi vonások érték el a legtöbb százalékot, a választások tekintetében.

Tehát egyértelműen megállapítható, hipotézisem, mi szerint az alsó tagozatban a diákokat még nem érdeklik annyira a külső tulajdonságok, mint a belső értékek. Inkább a barátságot, a jó szellemiséget keresik igaznak bizonyult, a vizsgálatok alapján.

Térjünk át a tanulmányi és munkához való viszonyhoz kapcsolódó eredményekre. Melyhez kapcsolódó hipotézisem így szól: Az alsó osztályos tanulók fontosnak tartják, a tanulmányi és munkához való viszonyhoz tartozó tulajdonságokat.

Az eredmények itt már megoszlottabbak, mint az előző kérdésben. A második osztályos korcsoport a legfontosabb kategóriában a tanulmányi és munkához való viszonyt taglaló tulajdonságokat, nem helyezik előtérbe. Többnyire a tanulmányi viszonyhoz tartozó jellemvonásokat választották a legkevesebben. A munkához kapcsolódnak a középmezőnyben foglalnak helyet.

A második osztályosok körében a kevésbé fontos kategóriában ugyanezek a felosztások a közép mezőben helyezkednek el.

A harmadik osztályosok körében is vizsgáljuk meg az elhelyezkedéseket, először a legfontosabb kategóriában. Itt mást az figyelhető meg, hogy felértékelődik ezeknek a tulajdonságoknak szerepe. A tanulók többen választanak ilyen jelzőket a legfontosabb kategória elemeként. A második osztályosokhoz képepest, a legalacsonyabb szintről a középkategóriába helyeződik át, ezeknek a tulajdonságoknak a szerepe.

A kevésbé fontos kategóriában ezzel arányosan a legkevesebb százalékot érik el ezek felosztások. Minden tanintézményben ahol a vizsgálatok zajlottak az utolsó két helyezést érték el.

Tehát összességében megállapítható, hogy hipotézisem megdőlt. Nem tartják a tanulók fontosnak ezeket a tulajdonságokat. Habár megfigyelhető, hogy az évek múlásával egyre jobban előtérbe helyeződnek, viszont nem szoríthatják ki a magatartási jellemvonások fontosságát.

A következő felvetésem az volt, hogy a lány diákok számára fontosabbak a társasági és közösségi tulajdonságok, mint a fiúk számára.

Az eredményeket figyelembe véve a lányok többségben választottak olyan tulajdonságokat legfontosabbnak, melyek ebben a kategóriákban szerepelnek. Habár a fiúknál is előfordulnak ezek a tulajdonságok, de a lányoknál magasabb arányban jelenik meg.

Az összes iskolába végzett kutatások alapján, a 2. osztályos tanuló lányok közül összesen 27 személyből 21-nél megfigyelhető, hogy a legfontosabb kategóriába sorolta e tulajdonságok egyikét.

A 2. osztályos tanulók, fiúk közül, összesen 19 fő, ebből 12-nél volt jelen valamely tulajdonság a kategóriák közül.

A 3. osztályokban a lányok összesen 29 főt számlálnak, ebből 22 főnél jelennek meg a legfontosabb tulajdonságban ezek a kategóriák.

A fiúk a 3. osztályokban összesen 27 főt adnak ki, melyből 19 főnél jelennek meg e tulajdonságok.

Következzenek a szociometriai tesztek eredményei. A teszt felvételének napján nem volt 100%-os a csoport jelenlétének létszáma, ezért nem is tudunk teljes képet kapni a csoportról, illetve teljes mértékben releváns következtetéseket levonni. Ezért inkább ez csak egy betekintő az osztályon belüli kapcsolatok megoszlásába. Viszont ezen eredmények is jól szemléltetik az osztályközösségen belül létrejött közösségi kapcsolatokat. A szociometriai módszer az egyén társas kapcsolatrendszerét, és ez által a közösség, bizonyos sajátosságait vizsgáló módszer. Mivel az osztályokban többnyire olyan tanulók hiányoztak a kitöltések napján, kik szociális helyzetükből adódóan többnyire kerülnek az iskolai közösséget, ezért arra a következtetésre tudunk jutni, hogy ők a perem vidéken helyezkednének el, kevés vagy 0 kölcsönös kapcsolatot megszerezve.

A Dédai Gimnázium 2. osztályában elvégzett szociometriai tesztet, kölcsönösségi- (1. számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (2. számú melléklet) alapján, elemzem.

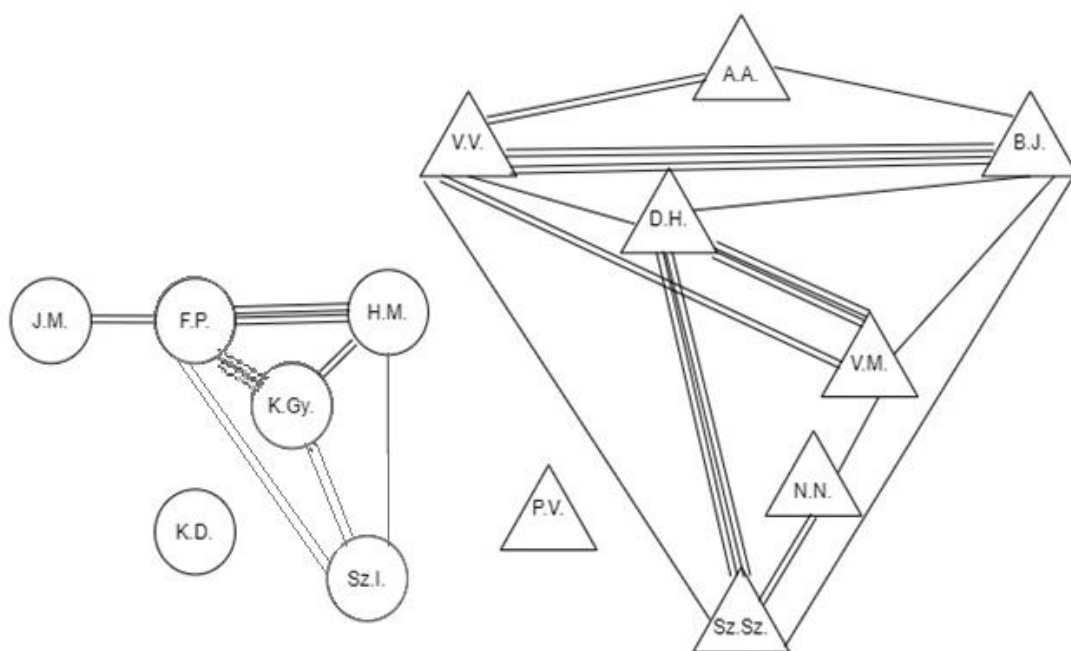
Az osztályban a legtöbb kölcsönös kapcsolatot elérő tanuló V. V.-lány és B.J- lány voltak összesen 5-5 darab kölcsönös választást értek el fejenként. Őket követik a sorban Sz.Sz.-lány, V.M.-lány, illetve D.H.-lány, akiknek 4-4 darab ilyen kölcsönös választás tulajdonában vannak. Illetve a fiúk közül F.P. Akinek 4 kölcsönös választása van.

Az osztályban két olyan személy is van, akinek egy kölcsönös választása sincs az egyik P.V.-lány illetve a másik K.D.-fiú. Ők a peremre szorultak az osztályközösségben.

A gyakorisági táblázat alapján elmondható, hogy a legtöbb választás az összes típusú kérdésben összevetve Sz.Sz.- lány kapta 73 jelöléssel. Őt követi a sorban V.M.-lány 65 jelölést kapott.

A fiúk közül K.Gy. kapta a jelölést az összes kérdést egybevetve, ami 31 szavazatot jelent, őt szoroson követi F. P.-fiú 30 szavazattal.

1. számú ábra: *Dédai Gimnázium 2. osztályának szociogramja.*

A szociogram alapján elmondható, hogy az osztályközösség két része szakadt, a fiúk és lányok táborára, ahol nincs átjárhatóság.

A lányok csoportja a háromszögekkel jelzet szimbólumok. egy nagy csomót alkotnak, melyek bejesélyen kisebb klikkel jönnek létre, de többnyire elmondható, hogy egy nagy egységet alkot. Az alap négyszög belsejében több kisebb háromszög és további négyszög alakzatokat vélhetünk felfedezni. A külső négyszög kapcsolatai nem olyan

erősek, mint a belsőket. A belső kapcsolatok háromszoros és négyszeres választásokon alapulnak. Míg a külsőé sima egyszeres vagy dupla.

Érdekes megfigyelni azt, hogy habár a szociogram szabályai alapján, úgy kell, elhelyezünk a szereplőket, hogy az egymást-kapcsolatát jelző vonalak ne keresztezzék egymást, ebben az esetben ez lehetetlen feladat volt, mivel bárhogy is próbáltam megszerkeszteni az alakzatot, D.H. és Sz.Sz kapcsolata mindig kereszteződéseket hozott létre.

Ez azért is történhetett így mivel, ő egy másik klikk tagja, viszont egyedül ő az a személy, aki mélyebb kapcsolatot ápol a többi lánytagból álló klikkkel.

A lányok közül P.V. az aki egyszeres kölcsönös kapcsolatot sem ért el, é a peremvidékre került, az ő választásai alapján elmondható, hogy szeretne a D.H. által irányított klikkbe tartozni, viszont a többiek ezt nem így látják.

A fő embere ennek a csoportosulásnak V.V. és B.J. ők egymás között is nagyon szoros kapcsolatot ápolnak, viszont a kérésekből kiderült, hogy a többi osztálytárs is szeretne velük minél közelebbi kapcsolatot építeni. Az osztályközösség fontos elemét képviselik.

A fiúk csapata akik körrel vannak jelölve a szociogrammon. Rájuk is hasonló formációjellemző, mint a lányokéra. Igaz arányában kevesen létszámban vannak jelen az osztályközösségben, mint a lányok. A fő karakter F.P. akinek maximális kölcsönösségi választása van H.M.-mel. Az ő kapcsolatuk adja a fiúk közötti kapcsolatok alapját. Meg kell említenem K.Gy.-t is aki szintén egy másik központi eleme a háromszögnek. A fiúkra jellemző a zárt alakzatok alkotása, egy kis közösség. Melyhez gyenge szálakon kapcsolódnak az osztály többi férfi tagjai.

J.M. Csak egy kapcsolódási ponttal rendelkezik, igaz a fő alakhoz, ez által nem került a peremvidékre, viszont K.D. már 0 ilyen kölcsönös kapcsolattal rendelkezik, ami azt jelenti, hogy ő már ott van, Szeretne a választásai alapján P.F.-hez és az ő baráti köréhez tartozni, de ez még egyelőre nem történt meg.

Az osztály összességében nézve megosztott, a fiúk és lányok között is egyértelmű távolodás figyelhető meg, illetve a lányok táborában is klikkkel alakultak ki. Vannak kevés, vagy nulla kölcsönös kapcsolattal rendelkezők is, mind a fiúk, mind a lányok tekintetében.

A kölcsönösségi index azt értéket mutatja, hogy a társas kapcsolatban lévő személyek hány százalékának van kölcsönös kapcsolata. Tehát hány százalékuk van kapcsolatban egy másik személyek, a közösségen belül. Minél magasabb a mutató értéke annál kevesebb a csoporton belül a magányosok, egyedül maradtak száma. Az index átlagértéke 85–90%. Ha

ennél alacsonyabb a mutató, a csoport kevésbé mozgósítható, mivel nincs meg a közösségi élethez szükséges, kialakult kapcsolatok száma, és erőssége. Ha a mutató 75 alatt van, a társas mezőben a kohézió aggasztóan fellazult, 55 alatt pedig már nem tekinthetjük a válaszadók együttesét közösségnek sem, csoportnak sem. A mutató értékéből következtethetünk a csoporton belüli összetartásra, a közösségi tudat erősségére, az egymáshoz tartozás érzésre. A közösség csak akkor képes minden tagjának megfelelő biztonságot adni, ha annak kölcsönösségi mutatója 100, vagyis minden tagnak van legalább egy kölcsönös kapcsolata a közösségben (Falus et al., é.n.).

Ez a kölcsönösségi index a Dédai Gimnázium 2. osztályában, úgy számoljuk ki hogy a kölcsönös kapcsolattal rendelkező diákokat, ami 12 fő, elosztjuk az összes tanuló számával ami 14 fő, ezt pedig megszorozzuk 100-al, ennek az eredménye 85,71%.

Ami azt jelenti hogy az osztály az átlagos kategóriába esik bele, ami azt jelenti, hogy nem kritikus az állapot, de lenne még hová fejlődnie, és a 2 peremre szorult embert integrálni kellene a többiek közzé. Ezzel az osztály összetartó ereje is megnőne és egy eredményesebb csoportot kapnánk.

A következő index a sűrűségi mutató, ami azt fejezi ki, hogy egy személyre hány kölcsönös kapcsolat jut átlagosan. A kölcsönös kapcsolatok számának és a csoporttagok számának hányadosa. Ami azt jelenti, hogy ha 1-es értéket kapunk, akkor minden tagra átlagosan egy, tehát ebben az esetben átlagosan minden személynek két kölcsönös kapcsolata van. A mutató átlagövezete 0,9-től 1,1-ig terjed. Stabil közösségekben 1 fölött van, 0,8 alatt viszont a társas alakzat valószínűleg laza, hálózata bizonytalan, míg 0,6 alatt felnőttekből álló társas mezőben az alakzat már nem tekinthető közösségnek vagy csoportnak (Falus et al., é.n.).

Ebben az esetben 1,5-ös értéket kaptam. Ami azt jelenti, hogy a közösség stabilnak számít. Ez egy jó érték, ha az átlaghoz viszonyítjuk. A közösségben több mint egy személyes kapcsolat jut átlagosan.

A harmadik fontos index, amit a közösségre vonatozik az a kohéziós index. Ami azt fejezi ki, hogy az adott közösségben a szociometriailag lehetséges kölcsönös kapcsolatoknak hány százaléka realizálódott, tehát teljesült be. A kohéziós index átlagértéke 10–13% között mozog. Ha 15 fölé emelkedik, már magas fokú kohézióról beszélünk, míg 10 % alatt a közösség szétesett, a szolidaritás alacsony, figyelemre méltó együttes teljesítményre nem számíthatunk (Falus et al., é.n.).

A Dédai Gimnázium 2. osztályában ez az érték 23%. Ami meghaladja az átlag értéket. Tehát, ez azt jelenti, hogy a lehetséges kapcsolatok száma, nagymértékben

beteljesült. A tanulók között szoros viszonyok alakultak ki. Magas színű kohézióról beszélünk.

Viszonzott kapcsolatok megadja a társas mezőben deklarált kölcsönös kapcsolatok százalékos arányát az összes kapcsolathoz viszonyítottan. A mutató meghatározásához a deklarált kapcsolatok számát és a kölcsönös kapcsolatok számát is a kölcsönösségi táblázatból olvashatjuk le. A mutató átlagövezete 40-60% között van. Kifejezi, hogy az egyes választásokban mennyire tükröződik a realitás, illetve az egyén vágyai.

Ez a mutató a Dédai Gimnázium 2. osztályában 67,74%. Ami Kicsit átlag fölöttinek mondható, tehát a kapcsolatokat többnyire jól ítélik meg a diákok, azt, hogy ki kivel milyen viszonyban áll, tudják azt, hogy melyek az ok az osztálytársaik, akikre számíthatnak, és közeli barátságot ápolnak egymással.

A következő eredmények születtek a szociometriai tesztből a Bátyúi Líceum 2. osztályában, a kölcsönösségi- (3. számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (4. számú melléklet) elemzése alapján.

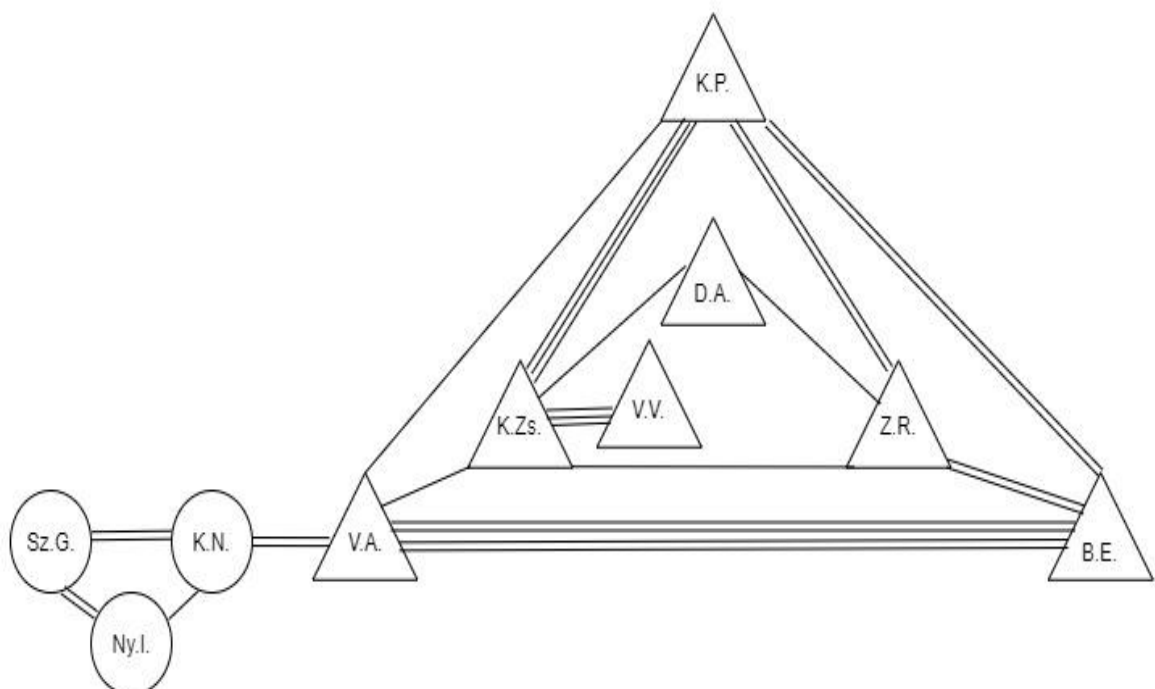
Az osztályban a legtöbb kölcsönös kapcsolatot elért tanuló K.Zs.- lány, akinek 5 darab kölcsönös választása van. Olyan tanuló nincs az osztályban, akinek egy kölcsönös választása sem volt. A legkevesebb kölcsönös választást kapó diák V.V.-lány, akinek 1 kölcsönös választása van, viszont ez a választás szoros hármas szintű.

Fiúk közül a legtöbb kölcsönös választása K.N.-nek van 3 darabbal.

A gyakorisági táblázat alapján megállapítható, hogy a tanulók közül B.E.-lány kapta összesen a legtöbb választást a többiek részéről, ami 49 darab volt. Őt követi 46 jelöléssel K.Zs.-lány.

A fiúk közül pedig a legtöbb szavazatot K.N. kapta 24- darabválasztással.

2. számú ábra: Bátyúi Líceum 2. osztályának szociogramja.

A szociogram alapján elmondhatjuk, hogy az osztályközösségben jól elkülönülten vannak jelen a fiúk és lányok, viszont egy dupla választású kapcsolat mégis fennáll közöttük, ami egybeköti a két tábor.

A lányok egy piramisszerűen építkező háromszögekből álló kompozíciót alkotnak, melyben a kapcsolati rendszerek igen összetettek. A középpontban D.A. helyezkedik el, akinek laza egyszeres kapcsolatai vannak a többiekkel. A lányokra jellemzőbb az erősebb kötelékek kialakítása, mint a fiúkra.

Itt kialakult egy lánc szerkezet is, ami összeköti a két nem képviselőit is, ebben a szerkezetben a legerősebbek a kapcsolatok. Sz.G. és K.N. fiúk között kettes, K.N.-fiú és V.A.-Lány között is szintén. Ezt követi a láncban V.A.- lány és B.E.-lány egyetlen négyes kapcsolata az osztályban.

V.A. és B.E. kulcs figurák az osztály életében, hiszen hozzájuk kapcsolhatóak a többi diákok.

A fiúk kapcsolata nem olyan szoros, mint a lányoké, itt többnyire egyszeres és kétszeres választások figyelhetők meg. Viszont mindenki mindenkivel viszonyban van, egy háromszöget alkotva.

Mivel kevesebben is vannak, mint a lányok, ezért összetartóbbak egymással szemben.

Az osztály összegében nem erős kapcsolatok tartják össze őket, van néhány fő alak, akihez a többiek próbálnak csatlakozni, egy a nagy klikken belül, kisebb szorosabb kapcsolatokat létrehozni egymással

Ha a szociometriai indexeket nézzük, a Bátyúi Líceum 2. osztályában a kölcsönösségi index 100%. Ez az érték az átlagot tekintve igen ritka, ami azt jelenti, hogy az osztályban minden tanulónak van kölcsönösségi kapcsolata. Senki sem került a peremre, ami azt jelenti nincsenek elmagányosodott tanulók.

A sűrűségi index száma 1,5%. Ez az érték azt fejezzük ki, hogy egy személyre hány kölcsönös kapcsolat jut nagyjából. Itt is egy stabil közösségről beszélhetünk, hiszen az átlagot jóval meghaladja. Összehasonlítva Dédai Gimnázium 2. osztályának eredményét, látható hogy ez az érték megegyezik egymással. Viszont ha figyelembe vesszük azt, hogy a Dédai Gimnáziumban 2 személynek egyetlen kölcsönös választása sem volt, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy a Dédai Gimnáziumban a kialakult kapcsolatok erősebbek, klikkesebb jellegűek, nehezebben lehet, az osztályközösségekhez becsatlakozni.

A következő index a kohéziót méri fel. Ami azt jelenti, hogy az összes lehetséges kapcsolat közül, hány százalék valósult meg valójában. Itt az érték 33 %. Ami jónak számít, hiszen 15% feletti érték már megfelelő.

A viszonzott kapcsolatok száma 69,76%, ami kicsivel ismét meghaladja az átlagot, ami a 60%-ot jelenti. A Bányai Líceum 2. osztályos tanulói között minden eredményben picivel több jött ki, mint az előző iskola 2. osztályosai között.

A következő iskola a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium és annak 2. osztálya. Az itt elvégzett szociometriai tesztek a kölcsönösségi- (5.számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (6.számú melléklet) alapján fogom elemezni.

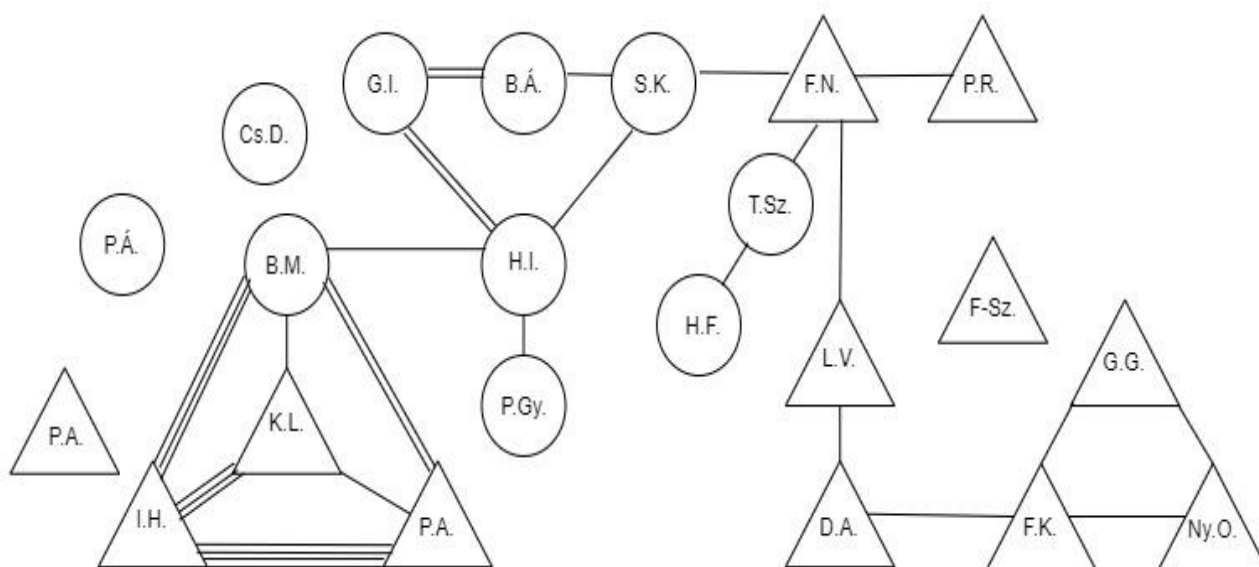
Az osztályban a legtöbb kölcsönös választást elérő tanuló B.M.-fiú és H.I.-fiú voltak, mind a ketten 4-4 kölcsönös választást kaptak. A lányoknál a legtöbb kölcsönös választást F.N.-lány kapta 4 szavazattal.

Az osztályban több olyan személy is található akiknek egyetlen egy kölcsönös választása sincs, ők a peremre kerültek: Cs.D.-fiú; P.A.-lány; F.Sz.-lány; P.Á.-fiú. Ők azok a tanulók, akiknek nem sikerült egyetlen egy kölcsönös kapcsolatot sem kiépíteniük a szociometriai teszt alapján.

A gyakorisági táblázat alapján elmondható, hogy a legtöbb szavazatot I.H.- lány kapta összesen 100 darabot. Rajta kívül még kiemelkedően sok említést kapott 75 szavazattal P.A.-lány, illetve K. L.-lány 60 szavazattal.

A fiúk közül 65 szavazatot B.M. kapott, mellyel ők ketten váltak a csoport központi alakjaivá.

3. számú ábra: Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályának szociogramja.

A szociogramra tekintve láthatjuk azt, hogy az osztályközösségben a kapcsolatok nem túl erősek. Többnyire egyszeres kötődések jöttek létre, illetve több olyan személy is van akinek egyetlen egy kölcsönös választása sem volt.

A fiúk és lányok között viszont itt megjelenik a kapcsolat. Sőt a legerősebb zárt háromszög ahol a kapcsolatok erőssége hármas és négyes fiúk és lányok között jött létre.

Habár I.H. Kapta a legtöbb választást, az ő kapcsolatai sem erősek, ami azt feltételezi, hogy hiába a legtöbb tanuló rá gondolt bizonyos kérdésekben, ő más tanulók társaságát igényelné.

Megtalálható több lánc alakzat is a szociometrián, melyekhez különböző háromszögekből álló klikkek csatlakoznak. Összetett az osztály felosztása.

Érdekes megfigyelni, hogy P.A.- lány, akinek egy választása sem volt, inkább a fiúk felé húzna, mintsem a lányok felé, a legerősebb szövetség részese szeretne lenni.

Található még egy alakzat ahol fiúk és lányok vegyesen vesznek részt benne, ez nem más mint, az F.N.-lány; T.SZ.-fiú és H.F.- fiú lánc. F.N.-lány barátságaira jellemző, hogy láncokat alkot. Minden irányban elindul egy lánc, az ő szereplésével a közepén. Az ő baráti társasága, nem kapcsolódnak egymáshoz.

Egy kisebb klikkesedést figyelhetünk meg G.G.-lány; Ny.O.-lány és F.K.-lány között. Senkivel sincs semmilyen más kapcsolatuk, kivéve F.K.-t akinek egy gyenge kötődése van még egy személyhez D.A.-lányhoz. Viszont a kötelékek itt sem erősek mindenki egyszeres kölcsönösségi választást adott a másik személy iránt.

A másik hasonló alakzat a G.I.-fiú; B.Á.-fiú;S.K.-fiú és H.I.-fiú alakította kötődés. Nekik sincs más kapcsolódási pontjuk, kivéve H.I.-t ő az egyik központi ember az osztályban.

Ha a szociometriai indexeket nézzük, a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztályában a kölcsönösségi index 81 %. Ami az eddigi legalacsonyabb érték az osztályokban. Ez azt jelenti, hogy a tanulók nem választották egymást kölcsönösen a megadott kérdésekben.

A sűrűségi index száma 0,5. Szintén a legalacsonyabb az eddigi osztályok közül. Ez az érték alacsonyabb, mint 0,6 tehát már nagyon laza az osztályszerkezet. Kevés embernek van kölcsönös kapcsolata, ez egészen annyira alacsony, hogy felnőttek körében ez az érték már nem is nevezhető közösségnek.

A kohéziós mutató ebben az osztályban 9%. A mi szintén nagyon alacsonynak számít. Ha ez az érték 10% alá esik, mint ebben az esetben is, akkor a közösség szétesett, a szolidaritás alacsony, figyelemre méltó együttes teljesítményre nem számíthatunk.

A viszonzott kapcsolatok száma pedig ebben az esetben 40%. Ami ismét a legalacsonyabb az eddigiek közül. Elmondható tehát, hogy ez az osztály igen széthúzó, gyengék a kapcsolatok illetve kevés olyan kapcsolat van, ami viszonzást is kapott. Sok a peremre szorult ember, illetve a meg lévő párokat sem túl szoros kötelék tartja össze.

Áttérek, az egyel idősebb korosztályhoz, tehát a 3. osztályosokhoz. Először a Dédai Gimnázium 3. osztályának szociometriai eredményeit elemzem a kölcsönösségi-(7. számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (8. számú melléklet) alapján.

Összességében az osztályban a legtöbb kölcsönös kapcsolat 5 darab, amit F.P. – lány diáknak jött létre.

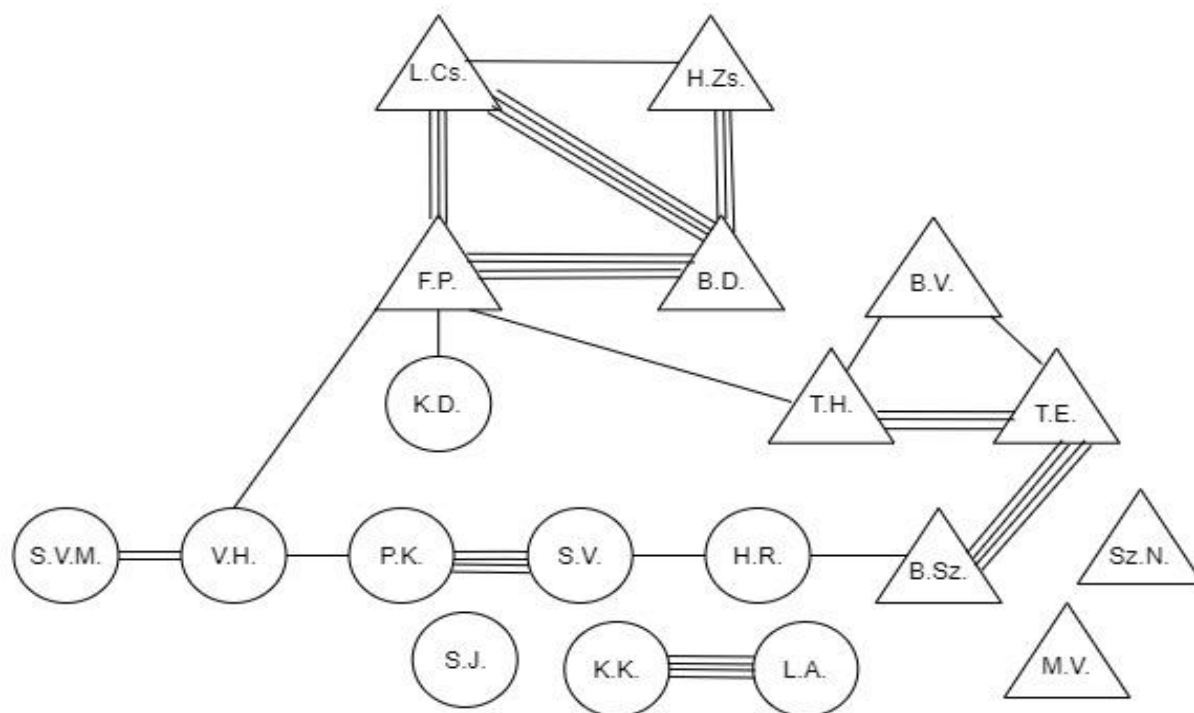
A fiúk közül a legmagasabb értéket V.Á. érte le, összesen 3 darab kölcsönös kapcsolattal.

Több olyan tanuló is van, akinek egyetlen egy kölcsönös kapcsolata sem volt, ők a következők: M.V.-lány; Sz.N.-lány; S.J.-fiú. 0 kölcsönös választásuk van ezzel a peremre kerültek az osztályközösségben.

A gyakorisági táblázat alapján a legtöbb választás F.P.-lány kapta 73 darab szavazattal. Őt követi a sorban 50 szavazattal B.D.-lány.

A fiúk közül a legtöbb szavazatot V.Á. kapta 41 szavazattal, őt követi 39 szavazattal P.K. A legkevesebb jelölést Sz.N.-lány kapta mindössze egyetlen egyszer tűnt fel a neve az összes kérdés átvizsgálása után.

4. számú ábra: *Dédai Gimnázium 3. osztályának szociogramja.*

A szociogramot figyelembe véve azt láthatjuk, hogy több klikk is kialakult. Az első ilyen egy erős négyes, hármas kötelék mely L.Cs.-lány; H.Zs.-lány; B.D.lány; F.P.-lány között jött létre. A klikken belül is jöttek létre erős kapcsolatok. Ehhez a klikkhez kapcsolódik F. P.-lányon keresztül K.D.-fiú, ami nem a legmegszokottabb az eddigi eredmények alapján.

F. P.-lányon keresztül még további két klikk is csatlakozik. Az egyik egy lánc, ahol többnyire gyenge kapcsolat alakult ki. A lánc tagjai S.V.M.-fiú; V. H.-fiú, ő hozzá kapcsolódik F.P.-lány; P.K. fiú, H.R. fiú és B.Sz.- lány. Itt elmondható, hogy a fiúk között a kapcsolat lineáris, és nem olyan erős. Többnyire csak egy emberrel vannak kölcsönös kapcsolataik.

B.Sz. lányon keresztül ez a lánc alakzat csatlakozik egy újabb háromszög alakú klikkhez. B.Sz. és T. E.-lány között négyszeres az az a legerősebb kölcsönös viszony van. T. E.-lány háromszoros kötődéssel kapcsolódik T. H.-lányhoz, ő pedig B.V.-lányhoz. T. H.-lányon keresztül kapcsolódik ez a háromszög mint a másik háromszög alakzathoz F. P.-en keresztül.

K. K.-fiú és L. A.-fiú párt alkot mindenkitől elkülönülve, a legerősebb négyszeres kapcsolat van közöttük. Ők ketten senki mással nem alkotnak további kapcsolatokat.

Rajtuk kívül és az egész csoporton kívül van pár személy, akik a peremre kerültek, mivel egyetlen kölcsönös kapcsolatuk sem volt. Ők nem mások, mint S.J.-fiú, M.V.-lány és Sz.N.-lány.

Ha a szociometriai mutatót nézve a kölcsönösségi index ebben az esetben 85,7%. Ami az eddigi eredményekhez képest a 2. legmagasabb érték.

A sűrűségi mutató 0,94% ami majdnem azt jelenti, hogy majdnem mindenkinek van legalább 1 kölcsönös választása.

A kohéziós index 10,52% a közép kategóriába esik, ami azt jelenti átlagos értékű. A lehetséges választásokból, ennyi a valóság.

A viszonzott kapcsolatok száma 43,37%, ami szintén átlagos, középkategóriás szinten van.

Elmondható, hogy az osztályban az összetartozás teljesen átlagos szinten van. A tanulók egymáshoz való kapcsolata megfelelő, viszont van néhány tanuló, akiket integrálni kellene az osztályközösségbe, a nagyobb kohézió érdekében.

A következő osztály a Bátyúi Líceum 3. osztálya. Melynek szociometriai eredményeit a kölcsönösségi-(9. számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (10. számú melléklet) alapján vizsgálom.

A kölcsönösségi táblázat alapján, a legtöbb kölcsönös választás az összes kérdést figyelembe véve, O.E.-lány kapta 6 darab kölcsönös választással. A fiúk közül a legtöbb kölcsönös választást P.J. kapta 3 kölcsönös választással.

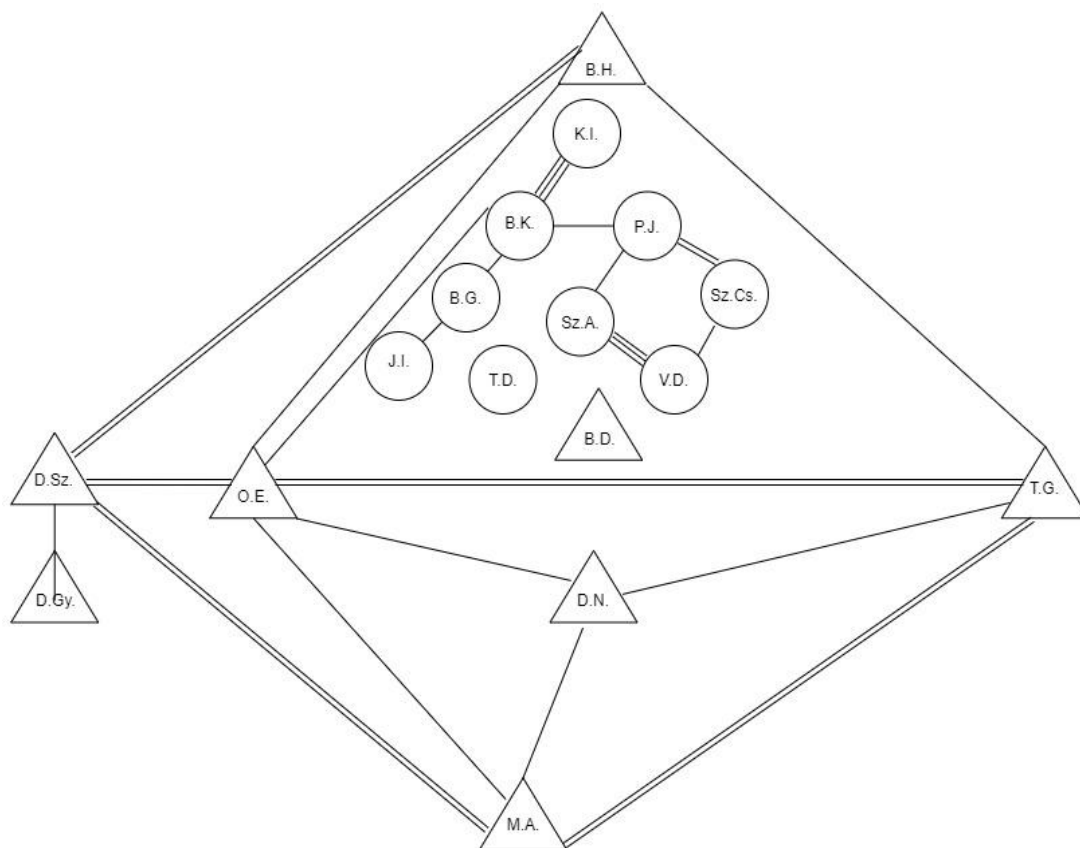
A legkevesebb kölcsönös választást D.D.Gy. –lány kapta 1 választással, vannak még hasonló eredmények. Szintén 1-1 választást kapott K. I.-fiú és J. I.-fiú is.

Voltak olyan tanulók, akiknek egyetlen egy kölcsönös kapcsolatuk sem alakult a tesztek alapján, ők B.D.-lány és T. D.-fiú.

A gyakorisági táblázat alapján, az összes választást figyelembe véve a legtöbb jelölést Sz.Cs.-fiú kapta 56 választással. A lányok közül M-A. kapta a legtöbb említést, ami 37 volt. Őt követi 37 említéssel M. A.-lány. Kimagasló eredményt ért el 32-32 szavazattal O.E.-lány és B.K.M-fiú is.

A legkevesebbet B.D.-lány kapta 3 szavazattal. A fiúk közül K.I. 7 szavazattal lett a legkevésbé választott személy az osztályban.

5. számú ábra: Bátyúi Líceum 3. osztályának szociogramja.

A szociogram alapján eloldható, hogy az osztályban négy fő karakter található meg, akikhez a többiek próbálnak kapcsolódni. Az egyik D.Sz.-lány, akihez egyes erősségű kapcsolat fűzi D.Gy.-lányt. D.Gy.-lánynak nincs más kölcsönös kapcsolata. D.Sz.-lány és B.H.-lány, T.G.-lány és M.A.-lány és négyszöget alkot, melyhez a többi tanuló kapcsolódik, és ez a négyszög keretet ad az osztály szociogramjának.

D. Sz.-lányhoz D. E.-lány kapcsolódik, neki van a legtöbb kölcsönös kapcsolata D.E. és T.G. egy láncot hoz létre.

O.E.-lányhoz kapcsolódik egy háromszög klikk, amely D.N. és M.A. lányokból állnak. Viszont M.A. és D.N. további háromszöget alkot T.G.-vel is.

G.E. továbbá egy másik háromszög egyik alapja is. Ebben a háromszögben B.H. és D.Sz. lányok vesznek részt.

G.E. továbbá a kapocs a lányok és a fiúk közötti klikkesedések között is, mivel igaz gyenge egyszeres, de kölcsönös kapcsolata van B.K.-fiúval is.

D.K. fiú egy lánc tagja, melyben K. I.-fiúval az egyik legszorosabb kölcsönös kapcsolatot alkotja a szociogramban. A lánc további tagjai B.G. és J.I. fiúk.

B.K. továbbá összekötője a másik fiú klikkesedésnek melyet P.J.-fiú által köt össze.

P.J.-fiú egy zárt négyzet tagja, ahol a további tagok Sz.Cs.-fiú, V. D.-fiú és Sz.A.-fiú.

Sz.Cs. kapta a legtöbb választást az osztályban, viszont a szociogram alapján, ő nem nyit annyira a többiek felé, neki van, egy bevált közössége ahol jól érzi magát, és kevés kölcsönös kapcsolat jellemzi.

Van két tanuló, akik a peremre kerültek, mivel egyetlen egy kölcsönös kapcsolatuk sincs ők nem mások, mint, T. D.-fiú és B.D.-lány. Mind a ketten inkább az Sz.Cs. által kialakított klikk felé húznának, de kölcsönös befogadást nem kaptak a klikk tagjai felől.

Összetett szociometriai képet láthatunk, ahol a kapcsolatok egymásba fonódnak és a klikkek között létrejött egy kismértékű átjárhatóság.

A szociometriai mutatók szerint így néz ki az osztály szerkezete. a Kölcsönösségi index 88,23%. Ami kimagaslóan jó eredmény, a legtöbb tanuló azokat az embereket választotta ki a kérdéseknél, akik őket is visszaigazolták.

A sűrűségi index 1,23%, ami azt jelenti, hogy a többségnek legalább 1 kölcsönös választás jutott, ez is a jó kategóriába esik bele.

A kohéziós index 15,44%. Pont 15% feletti az érték, tehát magas fokú kohézióról beszélünk. Az osztályban az összes lehetséges kapcsolatból ennyi valósult meg.

A viszonzott kapcsolatok százaléka pedig 55,26%. Ami közép kategóriába esik.

Elmondható, hogy az osztály összetartónak bizonyult a szociometriai értékek alapján, megfelelő az osztályban az emberek közötti viszony. A peremre szorult tanulókat integrálni kell a többiek felé, így egy jobb osztályképet kapunk.

A következő osztály a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztálya. Melynek szociometriai eredményeit a kölcsönösségi-(11 számú melléklet) és a gyakorisági táblázat (12. számú melléklet) alapján írom le.

Az osztályban a legtöbb kölcsönös kapcsolattal rendelkező tanuló T.F.- lány, akinek összesen 8 darab kölcsönös kapcsolata van. Őt követi G. A.-lány 6 darab kölcsönös kapcsolattal, illetve még kiugró értéket mutat I.D.-lány 5 darab kölcsönös kapcsolattal.

A fiúk közül a legtöbb kölcsönös kapcsolattal rendelkező személyek 3-3 darab kölcsönös kapcsolattal a következők: Ksz.M. ; Kr.M.; K.D. Sz.D.

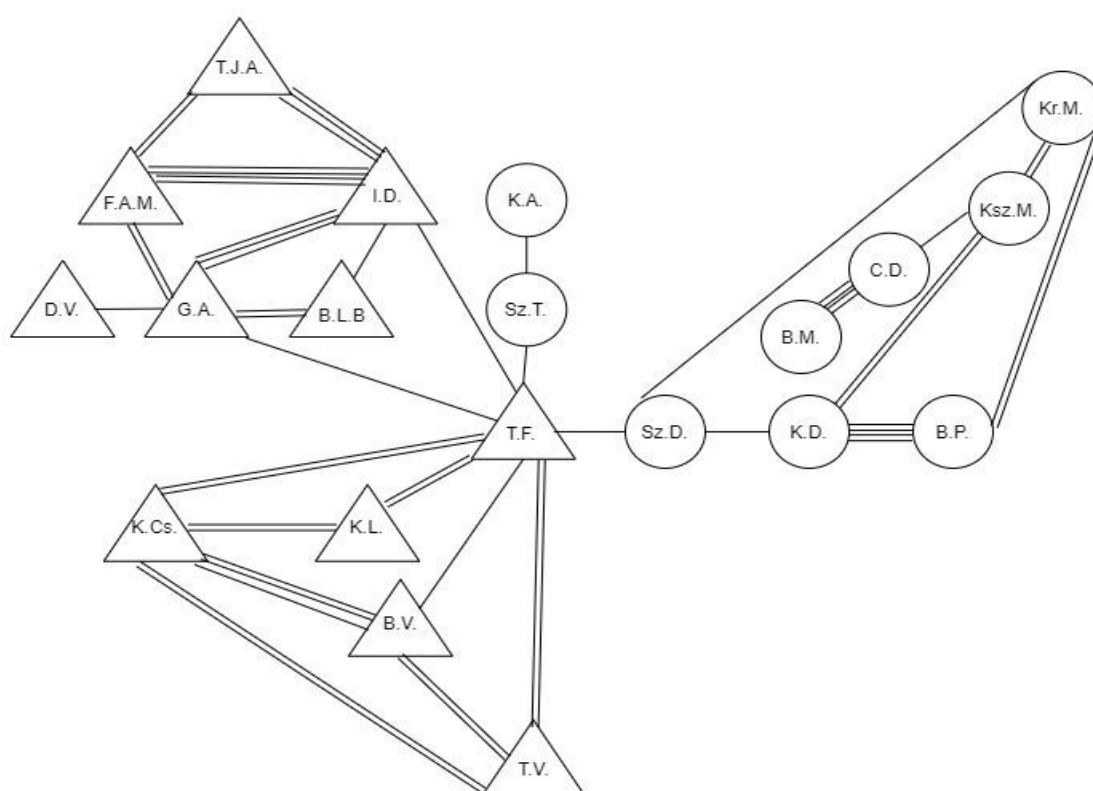
A legkevesebb kölcsönös kapcsolattal rendelkező személyek 1-1 darab kölcsönös kapcsolatot tudhatnak magukénak ők nem mások, mint D. V.-lány; K. A.-lány és B.M.-fiú.

A gyakorisági táblázatot felhasználva láthatjuk, hogy a legtöbb szavazatot az összes kérdést számítva T.F.-lány kapta 59 választással. Őt követi 47 szavazattal K.Cs.-lány.

A fiúk közül a legtöbb szavazatot K.D. kapta 28 választással, őt követi 22 választással Kr.M.

A legkevesebb szavazatot Sz.T.-fiú kapta 5 szavazattal. A lányok közül 9 szavazattal D.V. kapta a legkevesebb említést .

6. számú ábra: Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályának szociogramja.

Mikor rápillantunk erre a szociogramja azonnal szembetűnik az, hogy T. F.-lány áll az egész szerkezet középpontjában. Ez igaz is, hiszen mint a kölcsönösségi és mind a gyakorisági táblázaton elért eredményei alapján, ő a legtöbbet választott személy az osztályközösségben, akinek e mellett a legtöbb kölcsönös választása is van.

T.F. egyik leglazább kapcsolata Sz.T.-fiúhoz köthető akivel csak egyszeres kölcsönös kapcsolatban áll. Sz.T.-fiú egy lánc tagja K. A.-fiúval együtt. Ők sem állnak szoros kapcsolatban egymással, hiszen csak egyszeres kölcsönös választás történt meg közöttük.

T.F. másik kapcsolódási pontja, Sz.D.-fiúhoz köthető. Ő egy másik klikk tagja, ahol a fiúk vesznek részt. Ez a klikk nem kapcsolódik össze az előbb említett fiúkból álló láncsal, ők teljesen elkülönülve vannak jelen.

Sz.D.-fiú K.D.-fiú és B.P.-fiú egy láncot alkot, ami Kr.M. és Sz.D.-fiú bezár. Az alakzaton belül is létrejöttek kisebb klikkesedések. Kr.M. az egyik kulcs figura.

Kr.M. és Ksz.M. kapcsolatban áll K.D.-vel így ők is létrehoznak egy láncot. Viszont Ksz.M.-nek további kapcsolata van C. D.-fiúval, igaz nem erős csak egyszeres kölcsönös választáson alapuló.

C. D.-fiúnak ezen kívül csak még egy kölcsönös választása van, viszont ez a választás a legerősebb fajta, négyszeres.

T.F.- következő kapcsolódási pontja a lányok klikkesedéshez vezet. T.F. egyszeres kölcsönösségi kapcsolatban áll I.D. és G.A.- lányokkal. Ők egy csillag alakzat részesei, ennek az alakzatnak a további részvevői, B.L.B; F.A.M. T.J.A. Itt megfigyelhető, hogy a lányok között igen erős kölcsönös választások vannak négyszeresek, és duplák.

A csillag alakzaton belül és hármas erősségű kapcsolat jött létre I.D. és G.A. között is, valamint egy négyes erősségű F.A.M. és I.D. között. Tehát ez a klikk nagyon összetartó, és szilárd.

Ehhez a csillag alakzathoz szeretne tartozni D. V.-lány is, akinek ez az egyetlen kölcsönös kapcsolata van, G.A.-val az alakzat egyik tagjával.

T.F. további kapcsolata a másik lányokból álló klikkesedéssel már több személy által, és erősebb kölcsönös kapcsolatok szerint jött létre. T.F.-lány az egyik alapja a K.Cs. és T. V.-lányok által létrehozott háromszögnek. A háromszöghöz még hozzá tartozik T. F.-el való kölcsönös választás révén K. L.-lány akinek a külső háromszögből K.Cs.-vel is vagy egy dupla kölcsönös kapcsolata. Illetve B.V.-lány is akinek a többi taggal is van

kölcsönös kapcsolata, tehát T.V.-vel és K.Cs.-vel is egyaránt. Ezek a kölcsönös választások erősek, és egymásba fűződőek.

A két lány klikk közötti átjárást csak T.F. oldja fel. Ő a központi alakja ennek az osztálynak, minden klikkel van legalább egy kölcsönös választása. Viszont ő maga a második lányokból álló klikk részese inkább.

A szociometriai indexeket nézve a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályának kölcsönösségi indexe 100%. Tehát nincs egyetlen tanuló, sem akinek ne lenne legalább egy darab kölcsönös választása.

A sűrűségi mutató 1,55%, ami az eddigi legjobb eredmény a vizsgált osztályok közül.

A kohéziós index 20,66%, ami ismét egy kimagasló eredmény, és jó osztályléggörre utal.

Végül a viszonzott kapcsolatok száma 72,09% az eddigi legmagasabb arány. Tehát a tanulók között jó viszony uralkodik, a barátságok igaziak, és az osztályléggör megfelelő, nincsenek olyan tanulók, akik a peremre kerülnének.

A következő hipotézis szerint azok a tanulók, akik az osztályközösségben nagyobb népszerűségnek örvendenek, befolyásoló hatással bírnak a hozzá közel álló személyek értékrendjeire.

Az osztályokban a legtöbb választást elért személyek a gyakorisági táblázat alapján, központi személynek nevezünk. Ezek azok az emberek, akikre a csoport a legtöbbször gondolt, a kérdések megválaszolása során. Ők azok akik minden kérdést össze vetve a legtöbb társuktól jelölést kaptak.

Ezeknek a személyeknek vizsgálom meg a kölcsönös kapcsolatait. Megnézem, hogy a fő személyhez összevetve, van-e bármilyen hasonlóság a legfontosabb illetve a kevésbé fontos tulajdonságok kiválasztása során

A Dédai Gimnázium 2.osztályában, a legtöbb választást Sz.Sz. lány érte el, összesen a csoportból 73 darab szavazatot kapott.

Sz.Sz. kölcsönös kapcsolatai a szociometria alapján a következők. V.V.-lány, akivel egyszeres kölcsönös választása van, D.H.-lány akivel négyszeres kölcsönös választása van, N.N.- lány akivel dupla kölcsönös választása van és B.J.- lány akivel egyszeres kölcsönös választása van.

Sz.Sz. a legfontosabb tulajdonságoknak a következőket jelölte számosítva: 1; 2; 3; 4; 10; 7; 13; 14; 15; 16.

Ezek átírva következők: tisztelettudó; jó; rendes; kötelességtudó; bátor; szorgalmas; segít másoknak; ügyes; jó sportoló; erős.

D.H. akivel a legerősebb kölcsönös kapcsolat van ezek a tulajdonságok közül a legfontosabb tulajdonságoknak ezeket jelölte be: 1,2,3,14. Melyek átírva a következők: tisztelettudó; jó; rendes; ügyes.

N.N. akivel dupla kölcsönös választása van ezeket jelölte a legfontosabb tulajdonságoknak amelyek megegyeznek Sz.Sz.- választásaival: 1,2,3,4,7,13,14. Átírva ezeket az eredményeket kapjuk: tisztelettudó; jó; rendes; kötelességtudó; szorgalmas; segít másoknak; ügyes;

V.V. akivel egyszeres kölcsönös kapcsolata van ezeken közös tulajdonságokat jelölte: 1,2,3,4,7,10,13. Ezek a következő tulajdonságokat jelentik: tisztelettudó; tisztelettudó, jó; rendes; kötelességtudó; szorgalmas, bátor, segít másoknak.

B.J. a következő közös tulajdonságokat jelölte a legfontosabb tulajdonságok listáján: 1,2,3,4,7,10,14,15,16. A következő tulajdonságokat jelenti: tisztelettudó, jó; rendes; kötelességtudó; szorgalmas, bátor, ügyes, jó sportoló, erős.

Százalékokban megadva D.H. választásai 40%-ban megegyeznek Sz.Sz. legfontosabbnak választott tulajdonságaival.

N.N. választási 70%-ban; V.V. választásai 70%-ban; és B.J. választásai 90%-ban egyformák Sz.Sz.- legfontosabbnak jelölt tulajdonságaival.

Következzenek a kevésbé fontos tulajdonságok. Sz.Sz. a kevésbé fontos tulajdonságoknak a következőket jelölte számosítva: 22; 24; 20; 38; 5; 18; 19; 35; 6; 30.

Ezek átírva következők: szép; jószívű; aktív; elvhű; tehetséges; erős akaratú; csendes; kezdeményező; érdeklik az osztály ügyei; okos.

D.H. akivel a legerősebb kölcsönös kapcsolat van ezek a tulajdonságok közül a kevésbé fontos tulajdonságoknak ezeket jelölte be: 6; 18; 22; 24.

Melyek átírva a következők: érdeklik az osztály ügyei; erős akaratú; szép; jól öltözködik.

N.N. akivel dupla kölcsönös választása van ezeket jelölte a legfontosabb tulajdonságoknak amelyek megegyeznek Sz.Sz.- választásaival: 6; 20; 18; 22; 24; 19; 38.

Átírva ezeket az eredményeket kapjuk: érdeklik az osztály ügyei; aktív; erős akaratú; szép; jól öltözködik; csendes; elvhű.

B.J. a következő közös tulajdonságokat jelölte a legfontosabb tulajdonságok listáján: 22; 24; 20; 5; 19; 30; 6; 35.

A következő tulajdonságokat jelenti: szép; jól öltözik; aktív; tehetséges; csendes; okos; érdeklik az osztály ügyei; kezdeményező.

Százalékokban megadva D.H. választásai a kevésbé fontos kategóriában 40%-ban megegyeznek Sz.Sz. választott tulajdonságaival ugyanebben a kategóriában.

N.N. választási 70%-ban; V.V. választásai 50%-ban; és B.J. választásai 80%-ban egyformák Sz.Sz.- legfontosabbnak jelölt tulajdonságaival.

Mivel a szociogram kimutatja, hogy ebben az osztályban nincs nagy átjárhatóság a nekem között, ezért úgy döntöttem, hogy a fiúk által legtöbbet választott személy kapcsolatait is megvizsgálom ugyanezzel a módszerrel.

A Dédai Gimnázium 2. osztályában a fiúk közül K.Gy. kapta a legtöbb választást az összes kategória tekintetében a gyakorisági táblázat alapján ez pedig 31 darab jelölés volt.

K.Gy.-nek három kölcsönös választása van a szociometria alapján. Ők a következő személyek: F.P. akivel négyszeres kölcsönös választás áll fent. H.M. akivel dupla kölcsönös választás áll fent, és Sz.I. akivel szintén dupla kölcsönös választása van.

K.Gy. a legfontosabb tulajdonságoknak a következőket jelölte számosítva: 3; 39; 19; 20; 26; 22; 16; 10; 21; 15.

Ezek átírva következők: rendes; önálló; csendes; aktív; igazságos; szép; erős; bátor; megértő; jó sportoló.

F.P. akivel a legerősebb kölcsönös kapcsolat van ezek a tulajdonságok közül a legfontosabb tulajdonságoknak ezeket jelölte be: 3; 10

Melyek átírva a következők: rendes; bátor.

H.M. és K.Gy. között dupla kölcsönös választás van, a legfontosabb tulajdonságok közül ezeket jelölte be ő is: 3; 20; 21.

Melyek a következő tulajdonságokat takarják: rendes; aktív; megértő.

Sz.I. szintén dupla közös választás köti össze K.Gy.-vel, ő ezeket a tulajdonságokat jelölte melyeket K.Gy. is: 3; 10.

Melyek a következők: rendes; bátor.

Ezek százalékokban kifejezve azt jelentik, hogy F.P. választásai a legfontosabb kategóriában 20% egyezik meg K.Gy választásaival. H.M. választásai 30%-ban, míg Sz.I. választásai szintén 20%-ban.

Következzenek a kevésbé fontos tulajdonságok. K.Gy. a kevésbé fontos tulajdonságoknak a következőket jelölte számosítva: 18; 14; 13; 12; 9; 8; 7; 2; 23; 24.

Ezek átírva következők: erős akaratú; ügyes; segít másoknak; jó szervező; vidám; barátkozó; szorgalmas; jó; udvarias; jól öltözik.

F.P. akivel a legerősebb kölcsönös kapcsolat van a kevésbé fontos tulajdonság közül ezekben egyeznek: 12; 14.

Melyek átírva a következők: jó szervező; ügyes.

H.M. és K.Gy. között dupla kölcsönös választás van, a kevésbé fontos tulajdonságok közül ezeket jelölte be ő is: 24; 7; 23.

Melyek a következő tulajdonságokat takarják: jól öltözik; szorgalmas; udvarias.

Sz.I. szintén dupla közös választás köti össze K.Gy.-vel, ő ezeket a tulajdonságokat jelölte melyeket K.Gy. is: 12; 23; 24;

Melyek a következők: jó szervező; udvarias; jól öltözik.

Ezek százalékokban kifejezve azt jelentik, hogy F.P. választásai a kevésbé fontos kategóriában 20% egyezik meg K.Gy választásaival. H.M. választásai 30 %-ban, míg Sz.I. választásai is 30 %-ban.

Elmondható, hogy a lányok nagyok mértékben hasonló tulajdonságokat választottak ki mint a fiúk a népszerű tanulókhöz viszonyítva.

A következő helyszín a Bátyúi Líceum 2. osztálya. A legtöbb választást ebben az osztályban B.E.-lány kapta összesen 49 jelölést kapott.

B.E. kölcsönös kapcsolatai a szociometria alapján a következők: V.A.- lány akivel a legerősebb négyeses kölcsönös választás jött létre, Z.R.- lány dupla kölcsönös választással és K.P. dupla kölcsönös választással.

B.E. a legfontosabb tulajdonságoknak a következőket jelölte számosítva: 37; 30; 22; 28; 25; 34; 39; 36; 35; 33.

Ezek átírva következők: megbízható; okos; szép; kedves; jószívű; nem irigy; önálló; nem árulkodó; kezdeményező; önzetlen.

V.A. akivel a legerősebb kölcsönös kapcsolat van ezek a tulajdonságok közősek a legfontosabb kategóriában: 22

Mely átírva: szép.

Z.R. és K.P. egyetlen közös tulajdonsággal sem rendelkeznek, melyek megegyeznek egymással.

Ez százalékban átírva V.A. 10%-ban közös tulajdonságokkal bír, mint B.E. a többiek 0%.

Ha a kevésbé fontos tulajdonságokat nézzük B.E. a következőket választotta ki: 11; 16; 2; 7; 9; 20; 14; 13; 1; 12.

Melyek a következőket jelentik: jó tanuló; erős; jó; szorgalmas; vidám; aktív; ügyes; segít másokon; tisztelettudó; jó szervező.

V.A. –val a következő tulajdonságok közösek a kevésbé fontos kategóriában: 1; 20.

Melyek a következők: tisztelettudó; aktív.

Z.R.-rel pedig: 14; 16. Ami az ügyes és az erős.

V.V.-vel egyetlen egy közös tulajdonságot sem jelöltek a kevésbé fontos kategóriában.

Ez százalékokban azt jelenti, hogy V.A. és Z.R. 20-20%-al egyforma tulajdonságokat jelölt mint, B.E. Viszont V.V.- 0%-ot.

Mivel a szociogram alapján az az eredmény született, hogy a fiúk és a lányok eltávolodva vannak jelen az osztályban, ezért a legtöbb választást kapott fiú eredményeit is össze vetem a kölcsönös kapcsolataival.

K.N.-fiú volt aki a legtöbb választást kapta 24 darabbal. Az ő kölcsönös kapcsolatai Sz.G.- fiú akihez dupla kötődés fűzi, illetve V.A. –lány akit már az előbb vizsgáltunk, hozzá is kettős kötés köti.

K.N. fiú választásai a legfontosabb kategóriában: 10; 2; 21; 14; 30; 28; 34; 3; 20; 29.

Ami a következőket jelenti: bátor; jó; megértő; ügyes; okos; kedves; nem irigy; rendes; aktív; becsületes.

Sz.G. közös választásai a legfontosabb kategóriában: 10. Ami a bátort.

V.V.-lány közös választásai a legfontosabb kategóriában: 2; 14. Ami jó; ügyes.

Ez százalékosan azt jelenti, hogy K.N.- fiúval közös választást a legfontosabb kategóriában Sz.G.- fiú 10%-ban ért el. Míg V.V.-lány 20%-ban.

A kevésbé fontos kategóriában K.N.-fiú a következőket választotta: 15; 39; 40; 36; 11; 22; 17; 24; 19; 16.

Ami a következőket takarja: jó sportoló; önálló; lelkiismeretes; nem árulkodó; jó tanuló; szép; szerény; jól öltözködik; csendes; erős.

V.V- lány a kevésbé fontos kategóriában a következő közös jelöléseket tette: 17

Ami a szerény.

Sz.G. pedig a 24 és 40-et. Ami azt jelenti, hogy jól öltözködik; lelkiismeretes.

Ez százalékokban kifejezve, azt jelenti, hogy K.N.-nel a kevésbé fontos kategóriában V.V. 10%-ban egyforma válaszokat adott, míg Sz.G. 20%-ban.

Elmondható, hogy a Bányai Líceum 2. osztályában a legtöbbet választott személyek nem igazán befolyásolják a hozzájuk közel álló személyek gondolkodását és értékrendjét.

A következő iskola a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztálya. Itt a legtöbb választást I.H.- lány kapta 100 jelöléssel.

Neki a következő kölcsönös kapcsolatai vannak: tripla kölcsönös kapcsolata van B.M.- fiúval és K.L.- lánnyal. Illetve egy legerősebb négyszeres kapcsolata P.A.- lánnyal.

I.H.- lány legfontosabb tulajdonságoknak ezeket jelölte: 1; 2; 3; 5; 7; 8; 12; 16; 18; 21.

Ami a következő tulajdonságokat jelöli: tisztelttudó; jó; rendes; tehetséges; szorgalmas; barátkozó; jó szervező; erős; erős akaratú; megértő.

B.M.-fiú kölcsönös választásai I.H.- lánnyal a legfontosabb kategóriában: 1; 2; 8; 21.

Ami a következő tulajdonságokat jelöli: tisztelttudó; jó; barátkozó; megértő.

K.L.- lány kölcsönös választásai a legfontosabb kategóriában: 2; 21. Ami a jó és a megértő.

P.A.-lány választásai: 2; 16. Ami a jó és az erős.

Ha százalékosan nézzük, I.H.- lánnyal közös tulajdonságok a legfontosabb kategóriában B.M.-fiú 40%; K.L.- lány 20 % és P.A.- lány is 20 %.

Következzen a kevésbé fontos kategória, ahol I.H. lány a következőket választotta: 20; 32; 24; 39; 15; 40; 13; 22; 35; 10.

Ezek a következő tulajdonságokat fedik le: aktív; nem nagyképű; jól öltözködik; önálló; jó sportoló; lelkiismeretes; segít másoknak; szép; kezdeményező; bátor.

B.M.-fiú pedig a következőket választotta ami megegyezik I.H.- lány választásaival: 15; 22; 32; 39.

Ami a következőket jelent: jó sportoló; szép; nem nagyképű; önálló.

K.L.- lány pedig a következőket: 10; 15; 22; 24; 35; 39.

Ami ezeket a tulajdonságokat fedi le: bátor; jó sportoló; szép; jól öltözködik; kezdeményező; önálló.

P.A.- lány pedig: 39 és 22. Ami az önálló és a szép.

Ez százalékokban kifejezve azt jelenti, hogy a kevésbé fontos kategóriában I.H.- lánnyal megegyező választásokat B.M.-fiú 40 %- al egyezik meg. K.L.- választásai 60 %- ban és P.A. választásai pedig 20%- egyformák.

A legtöbbet választott fiú B.M.- volt akit már elemeztünk az előbb. Ő összesen 65 említést kapott a tesztek kitöltése során az osztály többi tagjától.

Neki egyszeres kölcsönös választása van H.I.- fiúval. Egyszeres kölcsönös választása van K.L.- lánnyal. Dupla kölcsönös választása P.A.- lánnyal. Tripla kölcsönös választása van I.H.- lánnyal.

B.M.-fiú legfontosabb tulajdonságoknak ezeket jelölte be: 1; 2; 8; 10; 19; 21; 25; 26; 29; 30.

Ezek a következőket jelölik: tisztelettudó; jó; barátkozó; bátor; csendes; megértő; jószívű; igazságos; becsületes; okos.

H.I. fiú a következőket választotta a legfontosabb kategóriában amit B.M.-fiú is: 1; 10; 26; 29. Ami azt jelenti, hogy tisztelettudó; bátor; igazságos; becsületes.

K.L. – lány a következőkben volt ugyanaz a választása mint B.M.-nek is: 23; 21; 25; 26; 30. Ami udvarias; megértő; jószívű; igazságos; okos.

P.A. választásai között szerepel a 2; 10; 19. Ami a jó; bátor; csendes.

Végül I.H. közös választásai B.M.-mel 1; 2; 8; 21. Ami a tisztelettudó; jó; barátkozó; megértő.

Százalékosan nézve a legfontosabb kategóriában B.M.-fiúval történő egyezések a következők. H.I.-fiú 40% egyezés. K.L.-lány 50%. P.A.-lány 30% és I.H.-lány 40%.

Következzenek a kevésbé fontos kategória jelölései B.M.-fiú szerint: 5; 15; 9; 3; 22; 27; 31; 32; 37; 39. Amelyek a következőket jelölik: tehetséges; jó sportoló; vidám; rendes; szép; lehet rá számítani; nem veszekedő; nem nagyképű; önálló.

H.I.-fiúval a következő hasonlóságok jöttek létre: 22; 39; 15. Ami a szép; önálló; jó sportoló.

K.L.-lánnyal ebben egyeztek meg a választott tulajdonságaik: 15; 22; 39. Ami a jó sportoló; szép; önálló.

P.A.-lánnyal pedig 39; 37; 27; 22- közös jelölésük volt. Ezek az önálló; megbízható; lehet rá számítani; és a szép.

I.H.-val közösek pedig: 1; 2; 8; 21. Amelyek: tisztelettudó; jó; barátkozó; megértő.

Ez százalékokban kimutatva H.I. egyezése 30%. K.L.-nek 30%. P.A.-nak 40% míg I.H.-val szintén 40%.

Térjünk át a 3. osztályosokra. A Dédai Gimnázium 3. osztályában a legtöbb választást a gyakorisági listán F.P.-lány érte el 73 szavazattal, az összes kérdést nézve.

F.P.-lánynak öt kölcsönös kapcsolata van. Az egyik B.D.-lánnyal egy legerősebb négyszeres kölcsönös választás, aztán L.Cs.-lánnyal egy háromszoros választás, majd K.D.-fiúval és T.H.-lánnyal. Illetve V.H.-fiúval is egyszeres kölcsönös kapcsolat áll fent.

A legfontosabb választások listáján F.P.-lány a következőket jelölte: 1; 8; 9; 20; 25; 26; 27; 29; 36; 37. Amelyek a következő tulajdonságokat jelölik: tisztelettudó; barátkozó; vidám; aktív; jószívű; igazságos; lehet rá számítani; becsületes; nem árulkodós; megbízható.

B.D.-lány a következő tulajdonságokat választotta melyek szerepelnek F.P. listáján is: 1; 8; 20; 25. Amelyek a tisztelttudó; barátkozó; aktív; jószívű.

L.CS.-lány listáján ezen közös elemek szerepelnek: 1; 25; 29; 37. Amelyek a tisztelettudó; jószívű; becsületes; megbízható.

K.D.- fiúval a közös jelölt tulajdonságok a legfontosabb kategóriában: 1; 20; 9; 26; 25. A számok a tisztelettudó; aktív, vidám; igazságos; és jószívű tulajdonságokat jelölik.

T.H.-lány és F.P.- lány azonos jelölt tulajdonságai: 1; 8; 20; 25. Ezek a tisztelttudó; barátkozó; aktív; jószívű.

V.H.- fiúval egyformán jelölt legfontosabb tulajdonságok: 1; 20; 27; 29; 36; 37. Melyek a tisztelttudó; aktív; lehet rá számítani; becsületes; nem árulkodó; megbízható.

A legfontosabb tulajdonságokban való egyezés a közeli személyekkel, százalékosan kimutatva a következők: B.D. 40% egyezés. L.Cs.-lány 40%. K.D.-fiú 50%. T.H.- lány 40% míg V.H.- fiú 60%

Most következzen a kevésbé fontos kategória, ahol F.P.-lány a következőket jelölte: 15; 16; 22; 24; 2; 12; 30; 35; 21; 39. Melyek ezeket a tulajdonságokat jelölik: jó sportoló; erős; szép; jól öltözködik; jó; jó szervező; okos; kezdeményező; megértő; önálló.

B.D.-lány ezen egyforma tulajdonságokat választotta a kevésbé fontos kategóriában: 12; 15; 22; 24. Ezek a jó szervező; jó sportoló; szép; jól öltözködik.

L.Cs.- lány a következőket választotta: 15; 24; 35; 22; 39. Melyek a jó sportoló; jól öltözködik; kezdeményező; szép; önálló.

K.D.- fiú ezeket választotta egyformán, mint F.P.-lány 39; 22; 24. Ami az önálló; szép; jól öltözködik.

T.H.- lány választásai a következők: 15; 22; 24; 12; 35. Ami a jó sportoló; szép; jól öltözködik; jó szervező; kezdeményező.

V.H.- fiúval a következők egyeznek: 12; 15; 16; 22; 24; 35. Ami a jó szervező; jó sportoló; erős; szép; jól öltözködik és a kezdeményező.

Ez százalékokban megmutatva a kevésbé fontos kategóriában B.D.- lány egyezése F.P. – lánnyal 40%. L.Cs.- lánnyal 50%. K.D.- fiúval 30%. T.H.- lánnyal 50%. V.H.- fiúval 60%.

Ha a fiúkat nézzük ebben az osztályban, azt figyelhetjük meg, hogy van keveredés a két nem között, kölcsönös választás szempontjából.

A legtöbbet választott fiú V.H. akiről már az előző résznél is írtam összesen 41 választást kapott. Ő neki három kölcsönös választása van. S.V.M.- fiúval egy dupla választás, míg P.K. fiúval és F.P.- lánnyal egy egyszeres kölcsönös választás.

V.H. – fiú legfontosabbnak jelölt tulajdonságai: 1; 7; 20; 21; 23; 27; 29; 36; 37; 39.

Ezek a tisztelttudo; szorgalmas; aktív; megértő; udvarias; lehet rá számítani; becsületes; nem árulkodó; megbízható; önálló.

S.V.M.- fiú közös választásai V.H.- fiúval a legfontosabb kategóriában: 1;7;20. Ami a tisztelettudo; szorgalmas; aktív.

P.K.- fiú kölcsönös választásai: 1; 23; 7. Ami a tisztelettudo; udvarias; szorgalmas.

F.P.- lány kölcsönös választásai: 1; 20; 27; 29; 36; 37. Melyek a tisztelttudo; aktív; lehet rá számítani; becsületes; nem árulkodó; megbízható.

Ez százalékosan kifejezve a következő: V.H.-val azonos választások százaléka a legfontosabb kategóriában S.V.M.- fiú 30 %; P.K.- fiú 30%; F.P.- lány 60%.

Következzen a kevésbé fontos kategória ahol V.H.-fiú a következőket választotta: 12; 14;15; 16; 22; 24; 35; 2; 17; 19. Ezek a jó szervező; ügyes; jó sportoló; erős; szép; jól öltözködik; kezdeményező; jó; szerény; csendes.

S.V.M.-fiú a kevésbé fontos kategóriában a következőket választotta melyek megegyeznek V.H. választásaival: 15; 16; 22; 24; 35; 12. Ezek a jó sportoló; erős; szép; jól öltözködik; kezdeményező; jó szervező.

P.K.-fiú pedig ezen közös tulajdonságokat jelölte: 16; 35; 19. Melyek az erős; kezdeményező; csendes.

F.P.-lány pedig ezeket jelölte: 15; 16; 22; 24; 12; 35. Ami jó szervező; jó sportoló; erős; szép; jól öltözködik és a kezdeményező.

Ez százalékokban a következőképpen néz ki: V.H.- fiúval a kevésbé fontos kategóriában megegyező tulajdonságok százaléka S.V.M.-fiú esetében 60%. P.K.- nál 30%. F.P.-lány választásaiban pedig 60%.

A következő iskola a Bátyúi Líceum és annak 3. osztálya. Itt a legtöbb választást a kölcsönösségi táblázat alapján Sz.Cs.- fiú kapta 56 szavazattal. Akinek két kölcsönös választása van az egyik dupla P.J.- fiúval a másik pedig egyszeres kölcsönös választás V.D.- fiúval.

Sz.Cs.- fiú a következőket jelölte a legfontosabb tulajdonságoknak: 1; 2; 3; 4; 5; 7; 8; 10; 11; 13. Ami a tisztelettudo; jó; rendes; kötelességtudo; tehetséges; szorgalmas; barátkozó; bátor; jó tanuló; segít másoknak.

P.J.-fiú a egyetlen egy azonos tulajdonságokat sem jelölte a legfontosabb kategóriában, mint Sz.Cs.

V.D.- fiú jelölte az ő felsorolásában is az 1; 7; 4; 8; 10-es lehetőséget. Amelyek a tisztelettudo; szorgalmas; kötelességtudo; barátkozó; bátor tulajdonságokat jelentik.

Ez százalékos arányban azt jelenti, hogy Sz.Cs. választásaival P.J. 0%-ban egyező válaszokat adott a legfontosabb kategóriában, míg V.D. 50 %-ot ért el.

A kevésbé fontos kategóriában Sz.Cs. a következőket jelölte: 9; 16; 32; 20; 24; 22; 15; 6; 38; 35. Melyek a következő tulajdonságokat jelentik: vidám; erős; nem nagyképű; aktív; jól öltözködik; szép.

P.J.-fiú a következőket jelölte ugyanúgy mint Sz.Cs.- fiú: 20; 6; 22; 24 ; 38. Ami az aktív; érdeklik az osztály ügyei; szép; jól öltözködik; elvhű.

V.D. egy választása volt egyező a 20-as ami az aktív.

Ez százalékokban azt jelenti, hogy a kevésbé fontos kategóriában a Bányai Líceum 3. osztályában Sz.Cs.-vel megegyező választ P.J.- fiú 50%-ban adta; míg V.D. csupán 10%-ban.

A Bányai Líceum 3. osztályában a lányok közül M.A.- lány kapta a legtöbb választást ami 37 darabot jelent. Neki négy kölcsönös választása van. Dupla kölcsönös választás fűzi T.G.- lányhoz és D.Sz.- lányhoz. Sima egyszeres kölcsönös választása van D.N.- lánnyal és O.E.- lánnyal.

M.A. lány a következőket tartotta a legfontosabb tulajdonságoknak: 2; 3;22; 24; 30; 39; 20; 16; 14; 11. Ezek a következő tulajdonságokat fedik: jó; rendes; szép; jól öltözködik; okos; önálló; aktív; erős; ügyes; jó tanuló.

T.G.-lány a következőket választotta a legfontosabb kategóriában ami megegyezik M.A.- lány választásaival: 2; 14. Ezek a jó és az ügyes.

D.Sz.- lánnyal pedig megegyezik a 3; 22; 11; 14. Ami a rendes; szép; jó tanuló; ügyes.

D.N.- lánynak közös választása a 11; 14; 22; 30. Ez pedig a jó tanuló; ügyes; szép; okos-t jelenti.

O.E.- lány a 2 és 3-ast választotta ami megegyező M.A. –lány választásával, ez pedig a jó és rendes.

Ez százalékosan ezt jelenti, hogy a Bányai Líceum 3. osztályában a lányok közül, a legfontosabb kategóriában M.A.- lánnyal megegyező válaszokat T.G.-lány 20%-ban adott; D.Sz. –lány 40%-ban; D.N.- lány 40%-ban; míg O.E.-lány 20%-ban adtak.

M.A.- lány a következőket jelölte a kevésbé fontos kategóriában a Bányai Líceum 3. osztályában: 23; 32; 35; 38; 40; 12; 10; 21; 18; 19. Ezek az udvarias; nem nagyképű; kezdeményező; elvhű; lelkiismeretes; jó szervező; bátor; megértő; erős akaratú; csendes.

T.G.-lány a következő egyezőket jelölte 18; 40; 35. Ezek az erős akaratú; lelkiismeretes; és kezdeményező.

D.Sz.-lány pedig 38; 21; 40; 35. Ami a elvhű; megértő; lelkiismeretes; kezdeményező.

D.N.- lánynak ezek a tulajdonságok voltak egyezők M.A.- lánnyal 19; 32; 23. Ami a csendes; nem nagyképű és udvarias.

O.E.- lány pedig ezeket választotta 12; 18; 21; 23. Ami a jó szervező; erős akaratú; megértő; udvarias.

Ez százalékokban a következőképpen néz ki. M.A. lánnyal megegyező tulajdonságokat a Bányai Líceum 3. osztályában a kevésbé fontos kategóriában T.G.-lány 30%-ban érte el; D.Sz.- 40 %-ban; D.N.- 30%-ban; O.E.- pedig 40%-ban.

A Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a legtöbb jelölést a gyakorisági táblázat alapján T.F.-lány kapta 59 választással. Neki 8 kölcsönös választása van, a kölcsönösségi táblázat alapján.

Dupla kölcsönös választás köti T.V. ; K.Cs. és K.L.- lányokhoz. Egyszeres választás köti I.D.; G.A. és B.V.- lányokhoz. Egyszeres választás köti Sz.T. és Sz.D. – fiúkhoz is.

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában

T.V.- lány közös választásai a legfontosabb kategóriában: 1; 4; 8; 13; 17; 21; 25. Ezek pedig a tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó; segít másoknak; szerény; megértő; jószívű.

K.Cs.- lány közös választásai: 1; 4; 8; 13; 17; 25. Ami a tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó; segít másoknak; szerény; jószívű.

K.L.- megegyező választott tulajdonságai: 1;4; 8; 13; 17; 18; 21; 28. Ezek a tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó; segít másoknak; szerény; erős akaratú; megértő; kedves.

I.D.- lány legfontosabb tulajdonságai amelyek azonosak T.F.-el: 1; 4; 8. Ez azt jelenti, hogy tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó.

G.A.- val pedig: 1; 8; 13; 21. Ezek a tiszteletudó; barátkozó; segít másoknak; megértő.

B.V.- lánnyal választott közös tulajdonságok: 1; 8; 34. Tiszteletudó; barátkozó nem irigy- tulajdonságokban egyezik meg.

Sz.T.- fiúval közös választások 1 ;25;34. Amelyek a tiszteletudó; jószívű; nem irigy.

Sz.D.- fiúval pedig 1;4;8;13. Ezek pedig a tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó; segít másoknak.

Ez százalékokban kimutatva a következőket jelenti, T.F. választásaival megegyező válaszokat a legfontosabb kategóriában T.V.- lány 70%-ban adott. K.Cs.- lány 60%-ban. K.L.- lány 80%-ban. I.D.-lány 30%-ban. G.A.-lány 40%-ban. B.V.-lány 40%-ban. Sz.T.-fiú 30%-ban. Sz.D.- 40%-ban.

T.F.- lány választásai a kevésbé fontos kategóriában: ; 6; 9; 10; 12; 14; 15; 27; 30; 39. Ami ezeket jelenti: érdeklik az osztály ügyei; vidám; bátor; jó szervező; ügyes; jó sportoló; lehet rá számítani; okos; önálló.

T.V.- lánnyal a következő egyezések mutathatóak ki T.F.- lánnyal a kevésbé fontos kategóriában 12; 15. Ami a jó szervező és a jó sportoló.

K.Cs.- lánnyal 6; 9; 10; 12; 14; 15. Ami a érdeklik az osztály ügyei; vidám; bátor; jó szervező; ügyes; jó sportoló.

K.L.- lánnyal 3; 6; 12. Ezek a rendes; érdeklik az osztály ügyei; jó szervező.

I.D.- lánnyal pedig azonos a 30; 39; 15. Ezek az okos; önálló; és a jó sportoló.

G.A.- lány pedig a 15-ben egyezik meg, ami a jó sportoló.

B.V.- lány a 30; 15; 6 – ami okos; jó sportoló; érdeklik az osztály ügyei.

Sz.T.- fiúval megegyezik a kevésbé fontos kategóriában a 10; 9; 15. Ezek a bátor; vidám; jó sportoló.

Sz.D.- fiúval pedig 15; 6; 9; 12- ben vannak egyezések. Amelyek a jó sportoló; érdeklik az osztály ügyei; vidám; jó szervező.

Ez százalékos arányban kimutatva, a kevésbé fontos kategóriában a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a következőek T.F.- lányhoz viszonyítva, K.Cs.- lány 60%-ban egyezik meg. K.L.- lány pedig 30%-ban; I.D.- lány 30%-ban; G.A.- 10%-ban. B.V.- lány 30%-ban. Sz.T.- fiú 30%-ban. Sz.D.- fiú 40%-ban.

A fiúk közül a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a legtöbb választást K.D. kapta. Akinek három kölcsönös kapcsolata van. A legerősebb fajta négyes kölcsönös választás B.P.- fiúhoz. Egy dupla választás Ksz.M.- fiúhoz, és egy egyszeres választás Sz.D.- fiúhoz is.

K.D.-fiú választásai a legfontosabb kategóriában: 2; 3; 5; 7; 8; 9; 10; 11; 13; 25. Ezek a jó; rendes; tehetséges; szorgalmas; barátkozó;vidám; bátor; jó tanuló; segít másoknak; jószívű.

B.P.- fiú közös választásai K.D.- fiúval a legfontosabb kategóriában 1; 4; 8; 13. Ami a tiszteletudó; kötelességtudó; barátkozó; segít másokon.

Ksz.M.- fiúval pedig 2; 3; 8. Ami a jó; rendes; barátkozó.

Sz.D.- fiúval pedig 3; 7; 8; 11; 13. Amelyek a rendes; szorgalmas; barátkozó; jó tanuló; segít másoknak.

Ez százalékokban kifejezve azt jelenti, hogy a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában a fiúk között a legfontosabb kategóriában K.D.- fiúhoz mérve, B.P.- fiú 40%-os egyezést mutat. Ksz.M. – fiú 30%-osat. Sz.D. – fiúval pedig 50%- os egyezés.

K.D.-fiú a kevésbé fontos kategóriában a következőket választotta: 22; 31; 36; 21; 23; 30; 26; 27; 28; 29. Amelyek a szép; nem veszekedő; nem árulkodó; megértő; udvarias; okos; igazságos; lehet rá számítani; kedves; becsületes.

B.P.- fiú választásai a kevésbé fontos kategóriában nem egyezne meg K.D.- választásaival.

Ksz.M.- választásai melyek közösek a 30 és 22. Ezek az okos és a szép.

Sz.D.- választásai egy tulajdonságban egyeznek meg a kevésbé fontos kategóriában ez pedig 22 ami a szép.

Ez százalékokban kimutatva a következő eredményeket jelentik a kevésbé fontos kategóriában a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztályában, a fiúk között K.D.- fiúhoz hasonlítva. B.P.-fiú 0%- hasonlóságot mutat. Ksz.M.- 20%- az egyezés. Sz.D.- 10%- egyezés vélhető felfedezni.

Elmondható az eredmények alapján, hogy a tanulók között a lányoknál vélhető nagyobb százalékban történő egyezés a fő személyiség felé az osztályban, és ott is inkább a legfontosabb tulajdonságok a dominánsabbak. Míg a fiúknál a kevésbé fontos tulajdonságokban vannak nagyobb számú egyezések a fő karakter felé az osztályközösségben. Viszont levonható az a következtetés, hogy befolyásoló hatással vannak a fő karakterek a hozzájuk közel álló személyiségekre.

Összességében elmondható, hogy a tanulók, mint 2. és mint 3. osztályban mind a két helyszínen legfontosabbnak az ember belső értékeit tartják. Ezen kívül még fontos számukra az erkölcsi tulajdonságok, és a magatartás is. Ebből arra a következtetésre jutunk, hogy az számít számukra a legjobban, hogy a társaik, hogyan viszonyulnak feléjük, milyen gesztusokat tesznek meg.

A kevésbé fontosak közül egyértelműen a legtöbb diák a külső, testi vonásokat teszi az első helyre, de e mellett szerepel még sok helyen a munkához és a közösséghez való hozzáállás is. Ami azt feltételezi, hogy a személyes bánásmód a mérce, abban, hogy egy személlyel milyen kapcsolatot fognak kialakítani. Nem érdekli őket a társadalmi helyzet, vagy egyéb érték.

Tehát az első hipotézis mi szerint az alsó tagozatos diákokat még nem érdeklik annyira a külső tulajdonságok, és inkább a belső értékeket, a megértést, az empátiát, és jó viszonyt keresik igaznak mondhatóak.

Ha figyelembe vesszük a nemek arányát is, ott észrevehető, hogy a fiúk inkább magatartási, társakhoz való viszonyokat jelölték be, míg a lányoknál gyakrabban előfordult az erkölcsi és közösségi vonások is.

A második hipotézis, mi szerint a lány diákok számára fontosabbak a társasági és közösségi tulajdonságok, mint a fiúk számára igaznak bizonyult, igaz nem nagy különbségek voltak a két nem közötti választásokban.

A harmadik hipotézis, mi szerint az alsós tanulók, fontosnak tartják, a tanulmányi és munkához való viszonyhoz köthető tulajdonságokat, egyértelműen nem igaz, hiszen ezek a tulajdonságcsoportok, szinte minden esetben, a legkevesebb százalékot érték el az összesített eredmények figyelembe vételekor. Inkább a közösségi értékrendeket tartják fontosnak. Illetve a magatartási tulajdonságok a legfontosabbak számukra.

A negyedik hipotézis, mi szerint a fiúk és lányok csoportjai elkülönülnek egymástól, a társas kapcsolatok választása során, ebben a korosztályban, igaznak bizonyult. A legtöbb osztály szociogramjában egyetlen egy közös kölcsönös kapcsolat sem volt fiúk és lányok között. Ahol felelhető, bármilyen kapcsolat a két nem között ott is gyenge, egyszeres kölcsönös választáson alapuló, illetve 1-1 személyhez köthető.

Az ötödik hipotézis, mi szerint a népszerű diákok befolyásoló tényezőként hatnak a hozzá közel álló személyekre igaznak bizonyultak. Igaz eltérő mértékben, de felelhető hasonlóság a népszerű diák választásai és a kölcsönös kapcsolatot elért diákok választásai között.

Ezek a tesztek jól bemutatják, hogy egy csoporton belül milyen a társas eloszlás, és milyen szerepek vélhetőek felfedezni, milyen kapcsolatok jönnek létre a diákok között. Úgy vélem, hogy egy osztályfőnök, iskolapszichológus, szociálpedagógus számára is fontosak lehetnek az eredmények az osztályközösség mélyebb megismerése érdekében. A megismerés a megértés első fázisa. A megértés által pedig további lépéseket tehetünk, a pozitív irányba való fejlődés felé. Ha tudjuk, felismerjük a problémákat, már olyan rálátást kapunk a helyzetre, amit kezelni is tudunk. Támponatot nyújthat bizonyos szociális kirekesztések és problémák kezelésére. Teljesen új nézőpontot nyújt a tanár számára az osztályközösség felé, amelyet hiába napi részese az osztály életének, nem biztos, hogy így átlát, mint a tesztek elemzése és kitöltése után.

Véleményem szerint, minden közösségben vannak olyan pontok, ahol egy

szakember segítsége nagy szerepet játszhat a további közösségi élet formálódásában. Ebben is segítséget nyújtanak a tesztek, hiszen bele látunk a közösség magjába, felépítésébe. Ha ezekkel a támpontokkal rendelkezünk, megkönnyítjük a saját magunk munkáját, és egy eredményesebb közösséget formálhatunk, ahol a kirekesztések, problémák száma elenyészővé válhat. Ehhez elsősorban az kell, hogy tudjuk, felismerjük és elfogadjuk a problémát, amit később alakítani tervezünk. Ahhoz, hogy ez megtörténjen, fontos megismerni és elemezni az osztály szerkezetét és értékrendjét.

Összefoglalás

Az diplomadolgozat témája a kisiskolás közösség értékrendje. A diplomadolgozat kidolgozásához a témával összefüggő szakirodalmi feldolgozás történt.

Az I. részben az érték és erkölcs kapcsolatáról szól. Illetve ezeknek a formálódásáról, valamint az oktató pedagógus felelősségéről az értékrend kialakításában, illetve arról, hogy milyen beilleszkedési nehézségekkel kell szembenéznük a kisiskolásoknak az osztályközösségbe való tartozás megkezdésekor.

A II. rész az évek folyamán alakuló értékrendet vizsgálja. Figyelembe véve a fiúk és lányok közötti különbségeket, fejlődési szempontból. A társadalmi befolyásoló tényezőket, és a család nevelési stratégiáit. Illetve azt is, hogy a gyermekek a saját közegükben, társaik jelenlétében milyen értékeket képviselnek, hogyan viselkednek.

A III. részben a vizsgálat eredményeit taglalja, mely a kisiskolás közösség értékrendjét hívatott felmérni. Célja, hogy jobban bele lássunk abba, hogy mik is azok a tulajdonságok, amelyen fontosak az alsó tagozatos diákok számára. Milyen összefüggések vélhetőek felfedezni, a népszerű tanulók értékrendjei illetve a hozzá közel álló tanulók fontosnak szánt tulajdonságai között.

Munkám célja, hogy ezekben az összefüggésekben jobban bele lássunk, és egy képet kapjunk arról, hogy miként, és hogyan befolyásolják egymást a tanulók, illetve egyáltalán befolyásolják-e egymást.

Mivel az értékrend egy nagyon fontos eleme az emberi életnek, ezért fontos kutatni is. Főként a kisiskolás korban, ahol még semmi sem fix, minden változó és alakítható. Ez a világhoz való viszonyulásunknak a kulcsa. Nagy hatással van mindennapi életünkre is, hiszen ezen gondolatok mentén döntünk életünk kérdéseiben. A döntéseink pedig befolyásolják egész jövőnk alakulását. Már itt ilyen fiatal korban érdemes, figyelni és megérteni, milyen tényezők hatnak ránk. Ezeket a tényezőket, legjobb tudásunk szerint pedig formálni, a megfelelő irányba, egy pozitív és kiegyensúlyozott ember jövőjének érdekében.

A teljesség igénye nélkül néhány olyan érték, amelyre fontos odafigyelnünk, nem más, mint a biológiai lét értékeire, ide tartozik az élet tisztelete, az egészséges életmód megvalósításának képességei. Az én harmóniájára vonatkozó értékekre, mint az önismeret, belső harmónia és stabilitás megteremtésének képessége. A társas kapcsolatokra vonatkozó értékek, a személyes és szociális kapcsolatok kialakításának és ápolásának képességei. A

társadalmi eredményességre vonatkozó értékek, munkával és a műveltséggel kapcsolatos értékek. A világgal, a nemzettel, a civil társadalommal kapcsolatos értékek.

A munkám során ezen eredményekre jutottam, az első hipotézis mi szerint az alsó tagozatos diákokat még nem érdeklik annyira a külső tulajdonságok, és inkább a belső értékeket, a megértést, az empátiát, és jó viszonyt keresik igaznak mondhatóak.

Ha figyelembe vesszük a nemek arányát is, ott észrevehető, hogy a fiúk inkább magatartási, társakhoz való viszonyokat jelölték be, míg a lányoknál gyakrabban előfordult az erkölcsi és közösségi vonások is.

A második hipotézis, mi szerint a lány diákok számára fontosabbak a társasági és közösségi tulajdonságok, mint a fiúk számára igaznak bizonyult, igaz nem nagy különbségek voltak a két nem közötti választásokban.

A harmadik hipotézis, mi szerint az alsós tanulók, fontosnak tartják, a tanulmányi és munkához való viszonyhoz köthető tulajdonságokat, igazak, hiszen ezek a tulajdonságcsoportok, szinte minden esetben, a legkevesebb százalékot érték el az összesített eredmények figyelembe vételekor.

A negyedik hipotézis, mi szerint a fiúk és lányok csoportjai elkülönülnek egymástól, a társas kapcsolatok választása során, ebben a korosztályban, igaznak bizonyult. A legtöbb osztály szociogramjában egyetlen egy közös kölcsönös kapcsolat sem volt fiúk és lányok között. Ahol felelhető, bármilyen kapcsolat a két nem között ott is gyenge, egyszeres kölcsönös választáson alapuló, illetve 1-1 személyhez köthető.

Az ötödik hipotézis, mi szerint a népszerű diákok befolyásoló tényezőként hatnak a hozzá közel álló személyekre igaznak bizonyultak. Igaz eltérő mértékben, de felelhető hasonlóság a népszerű diák választásai és a kölcsönös kapcsolatot elért diákok választásai között.

Az értékek kialakulás egy hosszú folyamat, mely akár az élet bármely szakaszában változhat, viszont az alap személyiségünk részévé is válhat. Ezek felismerése egy folyamat eredménye, melyre hatással vannak a barátok; család; környezet; iskola; munka stb. Milyen olyan szintér ahol emberi kapcsolatok jönnek létre.

Ezek fejlesztése az iskolában a pedagógus, otthon pedig a szülők feladatai között van. Nem elhanyagolható, mivel a kisgyermek fejlődése szempontjából igen lényeges, milyen tulajdonságokat tart fontosnak és melyeket kevésbé. Fontos, hogy tudjon különbséget tenni, és tudja azt is, hogy mi miért van úgy, ahogy történik.

Ezt sok beszélgetéssel, tudatok odafigyeléssel és játékokkal tudjuk elérni. Az ember személyisége változó, viszont az alapokat, már ilyen fiatal korban is meglehetősen építeni, amire a későbbiek során könnyebb lesz egy egész összetett személyiséget felhúzni.

A gyermekek, mint a felnőttek is, szeretnének tartozni valahová. A legjobb társaságot keresik, mely megegyező értékrenddel rendelkezik, mint ő saját maguk. Vizsgálataim során arra a következtetésre jutottam, hogy a tanulók számára a legfontosabb, ebben a korban, hogy olyan társakat találjanak, akikkel megtudják magukat érteti, közös értékeket tisztelnek, és az egymáshoz való viszonyuk megfelelő legyen. Kedvesek, megértőek, jók, becsületesek legyenek a másikkal szemben.

Резюме

Тема магістерська робота: Система дослідження суспільних цінностей у молодшому шкільному віці. Для написання магістерська роботи, я опрацювала літературу, пов'язану з даною темою.

Перший розділ описує співвідношення цінності і моралі. А також процес їх формування і важлива роль педагога у даному процесі.

В другому розділі йдеться про систему цінностей. Яка відмінність між хлопцями і дівчатами в цьому відношенні, хто і які фактори впливають на нього. Йдеться про поведінку школярів і їхнє відношення до інших.

Третій розділ містить дослідження, яке вимірює систему цінностей школярів. Мета роботи, розглянути процес формування цінностей в житті людини, а також якості які особа представлятиме.

Цінності це сукупність людський якостей , що визначають його відносини до суспільства, що проявляється в поведінці, діяльності і в стратегіях життя, які особа переслідує.

Основні літературні джерела – книга, Томаша Векерді: «Дитячий садок і перші шкільні роки» і книга Єнова Рансбурга « Я і інший».

Цінності, якості важливі речі в житті людини. Вони мають великий вплив на повсякденне життя. Тому що саме за цим ми живемо і приймаємо рішення.

На основі мого дослідження можна сказати, що найважливішими властивостями є поведінкові та взаємовідносини. Порівнюючи дівчат та хлопців, то дівчат більше цікавлять ті властивості, які пов'язані з взаємовідносинами. Підсумовуючи результати, школярів не інтересує навчальний шлях однокласників, а вони краще звертають увагу на пошук справжніх друзів. При спостереженні відповідей найпопулярнішого школяра дійшла висновку, що впливає на відповіді тих учнів, які знаходяться з ним у взаємозв'язку. Діти, як і дорослі, бажають мати відношення до чогось. Вони є пошуках найкращої спільноти, що володіє такими ж цінностями, як вони самі.

Усвідомлення і вивчення цих якостей є результатом тривалого процесу, в що входить школа, суспільство, навколишнє середовище. Це все впливає на особистість. Людські якості визначають особу. Тобто, як і негативні так і позитивні ефекти впливають на людину щодня. Важливо , щоб у дитини була основа, на яку вона може

будувати пізніше і розвиватися. Школа і батьки повинні звернути увагу на можливості і зробити все що вини можуть.

Felhasznált irodalom

- Farkas Endre (1983): *Erkölc, érték, nevelés*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kovács Marianna (2006): *Amit a hallgatónak tudni illik a: személyiségről*, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged.
- Kósáné Ormai Vera, Porkolábné Balogh Katalin és Ritoók Pálné (1984): *Neveléslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Lappints Árpád (1998): *Érték és nevelés*. Comenius Bt, Pécs.
- Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes (2017): *Gyermeklélektan*, Libri Kiadó, Budapest.
- Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes (1993): *Gyermeklélektan*, Gondolat Kiadó, Budapest.
- Michael Cole, Sheila R. Cole, (1997): *Fejlesztéslélektan*, Osiris Kiadó, Budapest.
- Mohás Lívია (2014): *Hová, Merre, lányok, fiúk? Értékrend fiataloknak*, Saxum kiadó, Budapest.
- Mohás Lívია (1979): *Találkozás önmagunkkal*, Móra Könyvkiadó, Budapest.
- Pálhegyi Ferenc (1991): *Személyiség lélektani kalauz*, Tankönyvkiadó, Budapest.
- Ranschburg Jenő (2014): *Az én... és a másik*, Saxum Kiadó, Budapest.
- Sallay Hedvig, Perge Judit (2007): *A szociometriai módszer alkalmazása alsó és középfokú oktatási intézményekben*. Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Tanárképzési és továbbképzési Központ.
- Szilágyi István (1998): *Önismeret és személyiségfejlesztés*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Tóth László (2004): *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*, Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Vajda Zsuzsanna, Kósa Éva (2005): *Neveléslélektan*, Osiris Kiadó, Budapest.
- Vajda Zsuzsanna (1999): *A gyermek pszichológiai fejlődése*, Helikon Kiadó, Budapest.
- Vekerdy Tamás (2012): *Az óvoda és az első iskolai évek- pszichológus szemével*, Saxum Kiadó, Budapest.
- Vastagh Zoltán (1995): *Értékátadási folyamatok és konfliktusok a pedagógiában*, Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszék, Pécs.
- Demeter Katalin (2000): *A kisiskolások erkölcsi neveléséről*, Megtekintés dátuma: 2019.04.29.
- URL: http://real.mtak.hu/61466/1/EPA00011_iskolakultura_2000_01_055-062.pdf

Giddens, Anthony (2000): *Szociológia*. Osiris Kiadó, Budapest. Megtekintés dátuma:2019.04.30. URL: <https://doksi.hu/get.php?lid=21547>

Falus Iván-Tóth Istvánné Környei Márta- Bábosik István-Réthy Endréné-Szabolcs Éva-Nahalka István-Csapó Benő- Mayer Miklósné Nádas Mária (é.n.): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. Megtekintés dátuma:2020.05.10.URL:https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_531_pedagogia/ch08s04.html

Fazekasné dr. Fenyvesi Margit (2013) *A pedagógiai diagnosztika elméleti és gyakorlati tartalmi megújítása*. Szegedi tudományegyetem. Megtekintés dátuma: 2020.04.27.

URL:http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_pedagogiai_diagnosztika_elmleti_s_gyakorlati_tartalmi_megjtsaV2/111_az_iskolai_alkalmassg_meghatrozsa.html

Kamarás István (2013): *Tanítható-e az erkölcs?* Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL: http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelestudomany_2013_4_6-20.pdf

Katócz Erzsébet (2015): *Az értékrend, mint a tanulók viselkedését befolyásoló tényező*. PedActa – Neveléstudományi szakfolyóirat. Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL: http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_5_2_1.pdf

Keményné Pálffy Katalin (1989): *Bevezetés a pszichológiába*, Tankönyvkiadó, Budapest. Megtekintés dátuma: 2019.04.29.

URL: <https://www.scribd.com/document/129802007/Kemenyne-dr-Palffy-Katalin-Bevezetes-a-pszichologiaba-olvasOM>

Lassu F. Zsuzsa (2015): *Kisiskoláskori baráti kapcsolatok fiatal felnőtt nők visszaemlékezéseinek tükrében*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL:

https://www.researchgate.net/publication/278032072_Termeszetenen_a_fiuk_hulyek_volta_k_-_kisiskolaskori_barati_kapcsolatok_fiatal_felnott_nok_visszaemlekezeseinek_tukreben

N. Kollár Katalin, Szabó Éva (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest. Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogu_soknak/ch28s03.html

Radó Péter (2021): *Gender-tények: fiúk és lányok az iskolában és azon túl*. Portfolio. Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL:

<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210127/gender-tenyek-fiuk-es-lanyok-az-iskolaban-es-azon-tul-466788#>

Zentai Károly (év.n.): *A gyermek fejlődése a kisiskolás korban*. Megtekintés dátuma: 2019.05.03. URL: http://acta.bibl.u-szeged.hu/25659/1/modszertani_004_002_091-100.pdf

Zrinszky László (2002): *Az érték fogalma a pedagógiában, az értékek típusai*. Megtekintés dátuma: 2019.04.29. URL: <https://doksi.hu/get.php?lid=2029>

Vókó György Dr. (2012): *Kriminológiai tanulmányok 49. Ifjúsági értékrend és deviancia*. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest. Megtekintés dátuma: 2021.03.10. URL: http://www.okri.hu/images/stories/KT/kt49_2012_sec.pdf

Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium, 2. osztályában	56
2. számú táblázat: Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium, 2. osztályában	57
3. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum, 2. osztályában.....	59
4. számú táblázat: Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum, 2. osztályában.....	61
5. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 2. osztályában	62
6. számú táblázat: Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 2. osztályában	64
7. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium, 3. osztályában	66
8. számú táblázat: Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Dédai Gimnázium, 3. osztályában	68
9. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum, 3. osztályában.....	70
10. Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Bátyúi Líceum, 3. osztályában.....	71
11. számú táblázat: Legfontosabb tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 3. osztályában	73
12. számú táblázat: Kevésbé fontos tulajdonságok választási mutatója a Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 3. osztályában	74
1. számú ábra: Dédai Gimnázium 2. osztályának szociogramja.....	78
2. számú ábra: Bátyúi Líceum 2. osztályának szociogramja	81
3. számú ábra: Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 2. osztályának szociogramja.....	83
4. számú ábra: Dédai Gimnázium Iskola 3. osztályának szociogramja	85
5. számú ábra: Bátyúi Líceum 3. osztályának szociogramja	87
6. számú ábra: Beregszászi Horváth Anna Gimnázium, 3. osztályának szociogramja.....	89

Melléklet

1. számú melléklet

A közösség értékrendje

Név:.....

Osztály:.....

Helyszín:.....

Ezen az órán egy vizsgálatot fogunk végezni, egy kérdőívvel melyet számos más iskolában is alkalmaztak már.

Az előttek lévő lapon vonzó emberi tulajdonságokat olvashattok, írjátok le annak a 10 tulajdonságnak a számát, amelyeket a legfontosabbnak tartotok! Utána annak a 10 tulajdonságnak a számát, amelyeket kevésbé fontosnak gondoltok! Előbb olvassátok végig a listát, utána válasszátok ki tulajdonságokat!

1. tiszteletudó	21. megértő
2. jó	22. szép
3. rendes	23. udvarias
4. kötelességtudó	24. jól öltözik
5. tehetséges	25. jószívű
6. érdeklik az osztály ügyei	26. igazságos
7. szorgalmas	27. lehet rá számítani
8. barátkozó	28. kedves
9. vidám	29. becsületes
10. bátor	30. okos
11. jó tanuló	31. nem veszekedő
12. jó szervező	32. nem nagyképű
13. segít másoknak	33. önzetlen- nem a maga hasznát keresi
14. ügyes	34. nem irigy
15. jó sportoló	35. kezdeményező
16. erős	36. nem árulkodós
17. szerény-nem dicsekvő	37. megbízható
18. erős akaratú	38. elvhű- meggyőződéséhez ragaszkodó
19. csendes	39. önálló
20. aktív	40. lelkiismeretes- kötelességeit jól elvégzi

Legfontosabb 10 darab tulajdonság	
Kevésbé fontos 10 darab tulajdonság	

2. számú melléklet

Szociometriai teszt

Név:..... Iskola:..... Osztály:..... Dátum:.....

Ezen az órán egy vizsgálatot fogunk végezni, egy kérdőívvel melyet számos más iskolában is alkalmaztak már. A legtöbb kérdésre neveket kell írni. Amit a lapra írtok, senki sem fogja megtudni. Ha majd az osztály együttesen megakarja beszélni az eredményeket, erre lesz a lehetőség. Válaszoljatok minden kérdésre, és önállóan dolgozzatok.

1. Ki a legjobb barátod?

1. 2. 3.

2. Ki tudná az osztályból legjobban megszervezni, az osztály bulit?

1. 2. 3.

3. Ki az, aki kiemelkedő valamiben, az osztályban? Miben kiemelkedő?

1..... Miben?

2..... Miben?

3..... Miben?

4. Kik azok az osztálytársaid, akit szerinted legjobban szeretnek a tanárok? Miért szeretik?

1..... Miért?

2..... Miért?

3..... Miért?

5. Kihez fordulnál osztálytársaid közül, ha bajban lennél?

1. 2. 3.

6. Osztályképviselőt kellene választanod, aki minden fontosabb ügyben képviseli az osztály érdekeit, kire szavaznál?

1. 2. 3.

7. Ki a legokosabb, legműveltebb az osztálytársaid közül, akit beneveznél egy vetélkedőre?

1. 2. 3.

8. Kik azok az osztálytársaid, akit a többiek a legjobban szeretnek? Miért szeretik?

1..... Miért?

2..... Miért?

3..... Miért?

9. Kik azok az osztálytársaid, akikkel az iskola befejezése után is szívesen találkoznál?

1. 2. 3.

10. Kik azok, akiknek a viselkedése legjobban tetszik neked az osztályban? Miért tetszik?

1..... Miért?

2..... Miért?

3..... Miért?

11. Ha titkod volna kinek mondanád el az osztálytársaid közül?

1. 2. 3.

12. Kik azok a tanulók, akiket legkevésbé szeretnek az osztályban? Miért nem szeretik?

1..... Miért?

2..... Miért?

3..... Miért?

Köszönöm a részvétejt ©

3. számú melléklet
Dédai Gimnázium 2. osztály- Kölcsönösségi táblázat

	1.A.A.	2.H.M.	3.V.V.	4.D.H.	5.V.M.	6.K.Gy.	7.F.P.	8.B.J.	9.Sz.Sz.	10.K.D.	11.J.M.	12.P.V.	13.N.N.	14.Sz.I.	ekra.kapc	4x	3x	2x	1x	Σ
1.A.A.			2 1					1 1							2			1	1	2
2.H.M.						2 2	4				1		1	1 1	5	1		1	1	3
3.V.V.	2			1	2		2	4	1						6	1		2	2	5
4.D.H.			1		4			1	4						4	2			2	4
5.V.M.			2 1	4				1 1	2				1		5	1		2	2	5
6.K.Gy.		2			2		4		2					2	5	1		2		3
7.F.P.		4				4					2			2	4	2		2		4
8.B.J.	1		4	1	1				1 3				1		6	1			4	5
9.Sz.Sz.			1 1	4				1					2		4	1		2	1	4
10.K.D.						1	1	1						1	4					0
11.J.M.				2		2	2 1								3			1		1
12.P.V.				4	2			1	2				2		5					0
13.N.N.	1		1		1 2				2 1		1				5			2	1	3
14.Sz.I.	1	1				2 1	2 2								4			2	1	3
VÁLASZTA	4	3	6	6	6	5	6	7	7	0	3	0	5	4	62	10	0	17	15	42
KÖLCÖSÖN	2	3	5	4	4	3	4	5	4	0	1	0	2	3						

4. számú melléklet

Dédai Gimnázium 2. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	Rokonszenvi			Funkció			Képességek			Népszerűség			Összegezve				Σ
	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	
1.A.A.		1	1	3	1	1	1	1		1	1	1	2	5	2	3	12
2.H.M.	2	2	1	2	1	3	4	4		2	2	4	5	6	8	8	27
3.V.V.	6	3	3	2	4	3	2	1	2	4	2		12	9	3	8	32
4.D.H.	5	2	4	4	2	2	3	5	2	4	4		11	8	8	10	37
5.V.M.	4	6	3	3	9	6	7	10	8	4	5		13	18	17	17	65
6.K.Gy.	4	3	3	3	5	2	3	1		1	3	3	10	10	4	7	31
7.F.P.	6	4	4	3	4	2	3	2		2	3	3	14	4	5	7	30
8.B.J.	3	3	6		2	2	2	3	3	3	3		12	4	5	9	30
9.Sz.Sz.	3	6	5	4	7	7	10	11	8	6	6		14	18	21	20	73
10.K.D.				1		1					1		0	2	0	1	3
11.J.M.	1	3			1	2	1	1			1	1	4	3	2	2	11
12.P.V.						1							0	1	0	0	1
13.N.N.	2	1	2	4		3	2			1	2	1	5	7	2	4	18
14.Sz.I.	3		2	2						2	1		5	2	0	3	10
Összesen	39	34	34	31	36	35	38	39	23	30	34	13	107	97	77	99	380
Elosztás:	11	11	11	11	10	13	11	10	5	11	13	6					14
Elosztási m.	3,54	3,09	3,09	2,81	3,6	2,69	3,45	3,9	4,6	2,72	2,61	2,16					27,14

5. számú melléklet

Bátyúi Líceum 2. osztály- Kölcsönösségi táblázat

Névsor:	1.Ny.I.	2.B.E.	3.Z.R.	4. K. Zs.	5. K. N.	6.D.A.	7.V.A.	8. K. P.	9. V. V.	10. Sz. G.	Dekra.kapcs.	4x	3x	2x	1x	Σ
1.Ny.I.					1 2					2	2			1	1	2
2.B.E.			2	2			4	2			4	1		2		3
3.Z.R.		2		1 1		1		2 2	1		5			2	2	4
4. K. Zs.			1		1	1	1	3 1	4		6	1	1		3	5
5. K. N.	1	1					2			2	4			2	1	3
6.D.A.		2	1 1	1 1	1			2	2	1	7				2	2
7.V.A.		4	1	1	2 2			1			5	1		1	2	4
8. K. P.		2	2	3			1 1				4		1	2	1	4
9. V. V.		4		4				4			3	1				1
10. Sz. G.	2 1	2			2 2						3			2		2
VÁLASZTANAK	2	7	5	6	5	2	4	6	3	3	43					30
KÖLCSÖNÖS	2	3	4	5	3	2	4	4	1	2						

6. számú melléklet

Bátyúi Líceum 2. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	Rokonszervi				Funkció		Képességek		Népszerűség				Összegezve				
	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	Σ
1.Ny.I.	1	1	1			1	1			2	1	3	3	1	1	6	11
2.B.E.	6	4	4	3	2	5	5	4	6	4	6		17	7	9	16	49
3.Z.R.	3	2	1	2		1	2	1		2	1		8	1	3	3	15
4. K. Zs.	5	3	4	2	4	5	6	6	4	3	4		14	9	12	11	46
5. K. N.	2	3	3	5	2	1	2	1		2	3		13	3	3	5	24
6.D.A.	1	1	1		1	1	3	3	3	3		1	3	2	6	7	18
7.V.A.	3	2	1	3	6	2	2	3	5	1	1	1	9	8	5	8	30
8. K. P.	3	6	4	4	2	3	3	2	5	5	3	1	17	5	5	14	41
9. V. V.	1	1	3	2	6	5	2	2	1	2	2		7	11	4	5	27
10. Sz. G.	1	1	2	1		2	2	3	2	1	2	4	5	2	5	9	21
Összesen	26	24	24	22	23	26	28	25	26	25	23	10					282
Elosztás:	10	10	10	8	7	10	10	9	7	10	9	5					
Elosztási mutató	2,6	2,4	2,4	2,75	3,28	2,6	2,8	2,7	3,71	2,5	2,5	2					

7. számú melléklet

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztály- Kölcsönösségi táblázat

Névsor	1.Cs.D.	2.H.I.	3.S.K.	4.I.H.	5.G.G.	6.H.F.	7.P.Gy.	8.D.A.	9.P.A.	10.K.L.	11.P.R.	12.B.Á.	13.F.Sz.	14.G.I.	15.P.A.	16.B.M.	17.Ny.O.	18.P.Á.	19.F.K.	20.F.N.	21.L.V.	22.T.Sz.	Doktr.kapcs.	4x	3x	2x	1x	Σ	
1.Cs.D.		1		2						2					1	1							5					0	
2.H.I.			1				1							2		1	2					1	1	4			1	3	4
3.S.K.	1	1										1	2								1	1	4					3	3
4.I.H.										3	1				4	3							3	1	2			3	
5.G.G.				1				2		1			1				1	2		1	2		6				2	2	
6.H.F.										1				1		2					1	1	2				1	1	
7.P.Gy.		1	3		1										1	1						1	2				1	1	
8.D.A.						1							1				2		1			1	2				2	2	
9.P.A.				1						1						2		1					4					0	
10.K.L.				3											1	2	1						3			1		2	3
11.P.R.				2				2								3		1			1		5				1	1	
12.B.Á.		1	1						1					2	2								4			1	1	2	
13.F.Sz.					1										2		1				1		4					0	
14.G.I.	1	2	1							1		2			1							6				2		2	
15.P.A.				4						1					2							1	4	1		1	1	3	
16.B.M.		1		3	1					1					2	2							4			1	1	2	4
17.Ny.O.				2	1					2					3				1				5				2	2	
18.P.Á.				2											2							2	3					0	
19.F.K.				1	1			1	1	2	1	1					1	3				7					3	3	
20.F.N.	1		1							2	1								3			1	1				4	4	
21.L.V.			1					1	1		1	2	1		1	1				1	1		9				3	3	
22.T.Sz.				1		1	1									2						4					1	1	
VÁLASZTANAK KÖLCSÖNÖSSÉG	3	5	6	12	2	2	2	4	2	11	3	4	2	3	10	11	5	2	4	4	4	3	4	105				42	
15011	0	4	3	3	2	1	1	2	0	3	2	2	0	2	3	4	2	0	2	3	1	2							

8. számú melléklet

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 2. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	Rokonszenvi				Funkció		Képességek		Népszerűség				Összegezve				
	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	Σ
1.Cs.D.	1			2								1	3	0	0	1	4
2.H.I.	3	4	1	1	1	1	5	2	1		1	1	9	2	7	3	21
3.S.K.	2	2		2	1			1			1	5	6	1	1	6	14
4.I.H.	8	5	5	4	14	8	11	11	14	9	11		22	22	22	34	100
5.G.G.	1		1	1					1	1	1	1	3	0	0	4	7
6.H.F.		1				2	1	1	2				1	2	2	2	7
7.P.Gy.	1	1			1		1	1	1				2	1	2	1	6
8.D.A.	3	2	2		2	1			1				7	3	0	1	11
9.P.A.				2								2	2	0	0	2	4
10.K.L.	5	3	4	2	9	4	9	7	8	3	6		14	13	16	17	60
11.P.R.		1	1		1			1	1	2	1	1	2	1	1	5	9
12.B.Á.	1	2	3			1	1				1	3	6	1	1	4	12
13.F.Sz.	2	1	1		1		1			1			4	1	1	1	7
14.G.I.	2	2	1	2	2	3	1	2	1	2	2	2	7	5	3	7	22
15.P.A.	6	5	6	2	9	6	8	8	12	6	4		19	15	16	22	72
16.B.M.	9	5	4		7	8	7	5	8	5	7		18	15	12	20	65
17.Ny.O.	3	5	2	2	1		1		1	2		1	12	1	1	4	18
18.P.Á.	2	1	1		1		2	3	1				4	1	5	1	11
19.F.K.	3	1	1	2	1						1		7	1	0	1	9
20.F.N.	2	1	2			3	1	2	1	1	2		5	3	3	5	16
21.L.V.	3	1	1			1		1		1			5	1	1	1	8
22.T.Sz.	3	2	1		1	6	4	3	1	3		1	6	7	7	5	25
Összesen	60	45	39	20	52	44	53	48	54	36	37	20					508
Elosztás:	19	19	18	10	15	12	14	14	15	12	12	11					22
Átlag	3,15	2,36	2,16	2	3,46	3,6	3,78	3,42	3,6	3	3,08	1,81					23,09

9. számú melléklet
Dédai Gimnázium 3. osztály- Kölcsönösségi táblázat

	1.H.Zs.	2.V.Á.	3.B.Sz.	4.T.E.	5.B.D.	6.S.V.	7.L.Cs.	8.L.Á.	9.M.V.	10.Sz.N.	11.S.J.	12.S.V.M.	13.K.D.	14.P.K.	15.F.P.	16.B.V.	17.H.R.	18.T.H.	19.K.K.	Délra kapcs	4x	3x	2x	1x	Σ
1.H.Zs.					3		1					1			4					4		1		1	2
2.V.Á.					2							2		1	1					4			1	2	3
3.B.Sz.				4	1										2		1	2		5	1			1	2
4.T.E.			4												2	1		3	1	4	1	1		1	3
5.B.D.	3	1					4								4					3	2	1			3
6.S.V.		2			1							1		4		1	1			6	1			1	2
7.L.Cs.	1				4				2				1		3					5	1	1		1	3
8.L.Á.		1												2					4	3	1				1
9.M.V.			3		3										1			1		4					0
10.Sz.N.		1	3	3							1					1		1		6					0
11.S.J.					1	3		4				1		1					1	6					0
12.S.V.M.		2	2		2									1						3			1		1
13.K.D.		2										1		1	1		1			5				1	1
14.P.K.		1				4	2													3	1			1	2
15.F.P.		1			4		3	1					1					1		5	1	1		3	5
16.B.V.				1	3								1		2		1	1		5					2
17.H.R.		3	1			1	1				2			1						6				2	2
18.T.H.				3	1										1	1				4		1		2	3
19.K.K.						2		4												2	1				1
VÁLASZTANI	2	8	4	4	11	4	4	2	1	0	2	5	3	7	10	4	4	6	2	83					36
KÖLCSÖNÖS	2	3	2	3	3	2	3	1	0	0	0	1	1	2	5	2	2	3	1						

10. számú melléklet
Dédai Gimnázium 3. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	Rokonszenvi				Funkció		Képességek		Népszerűség				Összegezve				
	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	Σ
1.H.Zs.	2	1	1	1	2	1		2					5	3	2	2	12
2.V.Á.	5	7	3	1	8	4	4	2	2	2	2	1	16	12	6	7	41
3.B.Sz.	3	2	1	3	1	2	3	1	3	1	1	1	16	3	4	6	29
4.T.E.	4	2	3	3	7	3	4	1	2	2	2		12	10	5	6	33
5.B.D.	5	4	6	6	4	4	7	8	10	2	4		21	8	15	6	50
6.S.V.	2	4	2	2	2	2	1	2		1	6		10	4	3	7	24
7.L.Cs.	3	4	4	3		6	7	6	4	4	3		14	6	13	11	44
8.L.Á.	2	2	2	2		2	1	2	2	1	2		8	2	3	5	18
9.M.V.		1	1										2	0	0	0	2
10.Sz. N.												1	0	0	0	1	1
11.S.J.	1	1	1		2							2	3	2	0	2	7
12.S.V.M.	3	1	1	1	1	1	2	2	1				6	2	4	1	13
13.K.D.		1	2	3		1				1			6	1	0	1	8
14.P.K.	3	6	1	3	5	5		2	2	8	3	1	13	10	2	14	39
15.F.P.	8	6	8	3	7	5	11	11	7	5	2		25	12	22	14	73
16.B.V.	1	1	1	2	1	1	1		1		1		5	2	1	2	10
17.H.R.	1	3			1		1			1	1		4	1	1	2	8
18.T.H.	5	2	2	3	2		1	1	2	2	2		12	2	2	6	22
19.K.K.	3	3	1	1	2	2	1	2	1	1	1		6	4	3	3	16
Összesen	51	49	40	37	45	39	44	42	37	33	30	6	147	84	86	96	450
Elosztás:	16	18	17	15	15	14	13	13	12	14	13	5					19
Elosztási m.	3,18	2,72	2,35	2,46	3	2,78	3,38	3,23	3,083	2,357	2,307	1,2					23,684

11. számú melléklet
Bátyúi Líceum 3. osztály- Kölcsönösségi táblázat

Névsor:	1.D.D.	2.M.A.	3.B.D.	4.K.I.	5.V.D.	6.B.K.M.	7.D.Sz.	8.D.N.	9.T.G.	10.P.J.	11.J.I.	12.B.H.	13.T.D.	14.O.E.	15.Sz.Cs.	16.B.G.	17.Sz.A.	Dekra.kapcs	4x	3x	2x	1x	Σ
1.D.D.		1					1 2							3				3				1	1
2.M.A.							2 2	1	2 1					1 2				4			2	2	4
3.B.D.					1		1								2			3					0
4.K.I.						3 1							2	1		3		4		1			1
5.V.D.		1					1								1	1	3 1	5		1		1	2
6.B.K.M.				3						1				1 1		1		4		1		3	4
7.D.Sz.	1	2				1						2		2				5			3	1	4
8.D.N.		1 2		1			2		1					1 1				5				3	3
9.T.G.	2	2	1					1				1 1		2	2			7			2	2	4
10.P.J.				2		1 1									2		1	4			1	2	3
11.J.I.						2			1	3			1			1	1	6				1	1
12.B.H.	1	1					2		1					1				5			1	2	3
13.T.D.					2	1				2								4					0
14.O.E.		1				1	2	1	2			1						6			2	4	6
15.Sz.Cs.					1					2 2							1	3			1	1	2
16.B.G.						1 1				1	1 2		2		1			5				2	2
17.Sz.A.					3	1				1 2								3		1		1	2
VÁLASZTANAK	3	7	1	3	4	8	7	3	5	6	1	3	3	8	6	4	4	76					42

12. számú melléklet
Bátyúi Líceum 3. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	Rokonszenvi				Funkció		Képességek		Népszerűség				Összegezve				
	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	Σ
1.D.D.	1	1	1							1	2	1	3	0	0	4	7
2.M.A.	5	2	1	2	2	3	2	4	8	5	3		10	5	6	16	37
3.B.D.			1		1							1	1	1	0	1	3
4.K.I.	1		2		1		1	2					3	1	3	0	7
5.V.D.	3	1	1		3	3	2	4	2				5	6	6	2	19
6.B.K.M.	3	5	3	2	1	1	4			2	4	7	13	2	4	13	32
7.D.Sz.	4	1	5	3	1	2	3		1	5	3		13	3	3	9	28
8.D.N.		2	1	1		1	1			1	1		4	1	1	2	8
9.T.G.	3	2	1	2	2	3	1	3	1	2	2		8	5	4	5	22
10.P.J.	3	2	5	3	1		2	2	2		2		13	1	4	4	22
11.J.I.	1	2	1	1		1	3	1			1	3	5	1	4	4	14
12.B.H.		2	1	2								1	5	0	0	1	6
13.T.D.	1	3		1				2	2	2	1	2	5	0	2	7	14
14.O.E.	7	2	3	3	3	4	2	2	1	3	2		15	7	4	6	32
15.Sz.Cs.	3	2	2	2	9	8	6	7	8	4	4	1	9	17	13	17	56
16.B.G.	2	3		1	1		4	2				1	6	1	6	1	14
17.Sz.A.	1	1	1	3		3		3	3	1	3		6	3	3	7	19
Összesen	38	31	29	26	25	29	31	32	28	26	28	17	124	54	63	99	340
Elosztás:	14	15	15	14	11	10	12	11	9	10	12	8					19
Elosztási mutató	2,71	2,06	1,93	1,92	2,27	2,9	2,58	2,9	3,11	2,6	2,33	2,12					17,947

13. számú melléklet

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztály- Kölcsönösségi táblázat

	1.Kosz.M.	2.Kor.M.	3.C.D.	4.G.A.	5.D.V.	6.B.P.	7.K.A.	8.Sz.D.	9.T.V.	10.T.J.A.	11.K.D.	12.F.A.M.	13.I.D.	14.B.L.B.	15.B.M.	16.B.V.	17.K.L.	18.K.Cs.	19.Sz.T.	20.T.F.	Debra.kg	4x	3x	2x	1x	Σ	
1.Kosz.M.		2	1					1			2										4			2	1	3	
2.Kor.M.	2					2		1			1					1				1	7			2	1	3	
3.C.D.	1			1							1				4						4	1			1	2	
4.G.A.					1					2		2	3	2						1	6		1	3	2	6	
5.D.V.				1					2												2				1	1	
6.B.P.		2	1								4								1		3	1		1		2	
7.K.A.						3				2									1	1	4				1	1	
8.Sz.D.		1	2								1	1								1	2	3				3	3
9.T.V.				1								1				2		2	1	2	5			3		3	
10.T.J.A.				2	2							2	2	3	1						3		1	2		3	
11.K.D.	2	2				4		1													4	1		1	1	3	
12.F.A.M.				2					2				4								3	1		2		3	
13.I.D.				3						3		4		1						1	5	1	2		2	5	
14.B.L.B.				2	2				4				1	3							3			1	1	2	
15.B.M.			4																	1	2	1				1	
16.B.V.									2								1	1	3	1	1	4		1	1	2	4
17.K.L.									1	1						1		2		2	2	5			2	1	3
18.K.Cs.									2	1				1		3	2			2	6		1	3		4	
19.Sz.T.		1					1	2	2					1							1	5			2		2
20.T.F.				1				1	2				1			1	2	2	1		8			3	5	8	
VÁLASZTANAK KÖLCSÖNÖS	3	4	2	8	1	3	1	5	5	7	5	4	5	4	1	5	3	6	3	11	88					62	

14. számú melléklet

Beregszászi Horváth Anna Gimnázium 3. osztály- Gyakorisági táblázat

Névsor	1	5	9	11	2	6	3	7	4	8	10	12	R	F	K	N	Σ
1.Kosz.M.	1	1		1	1			1		1	1	1	3	1	1	3	8
2.Kor.M.	3	1	3	2	2	3	1		2	3		2	9	5	1	7	22
3.C.D.	2	1	1	2	3	1	2		1	2	2	1	6	4	2	6	18
4.G.A.	4	2	6	4	5		3	1	2	1	3		16	5	4	6	31
5.D.V.	1					1	1	1	2	2	1		1	1	2	5	9
6.B.P.	3	2	2	1	3	1		1	2			3	8	4	1	5	18
7.K.A.	1		1	1	1	1	1	1	1			1	3	2	2	2	9
8.Sz.D.	2		2		2	1	2			2			4	3	2	2	11
9.T.V.	4	3	2	1	2			1	3			2	10	2	1	5	18
10.T.J.A.	5	4	5	3	4	2	4		1	3	3		17	6	4	7	34
11.K.D.	3	2	2	2	4	1	2		1	2	2	7	9	5	2	12	28
12.F.A.M.	2	4	3	4	4	2	3	1	2		1	1	13	6	4	4	27
13.I.D.	4	4	3	4	1	1	2	1	1	2	2		15	2	3	5	25
14.B.L.B.		3		1	2		1	1	2	1	2	1	4	2	2	6	14
15.B.M.	1	1	2	1	2	1	4	2	3	1	1	1	5	3	6	6	20
16.B.V.	2	3	1	3	3	3	2	4	3	4	2		9	6	6	9	30
17.K.L.	2	2	2		1	2	2	3		3	2		6	3	5	5	19
18.K.Cs.	5	5	4	2	3	5	3	8	2	6	4		16	8	11	12	47
19.Sz.T.	1	1	1			1		1					3	1	1	0	5
20.T.F.	4	5	6	3	5	9	6	7	3	8	3		18	14	13	14	59
Összesen	45	38	39	32	43	25	33	26	28	33	26	20					452
Elosztás:	19	17	17	16	18	16	16	15	16	15	14	10					20
Elosztási m.	2,36	2,23	2,29	2	2,38	1,56	2,06	1,73	1,75	2,2	1,85	ű					22,6

Завідувачу кафедри
Біді Олені Анатоліїві
доктору пед. наук. професору
здобувача вищої освіти
Болдіжар Регіна Юрївна
студентки II-го курсу,
ОП 013 Початкова освіта, магістр

ЗАЯВА

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

_____ 31 травня 2022 р. _____

Дата

Підпис

Bida Olena

Tanszékvezetőnek

Boldizsár Regina

**II. évfolyamos,
013 Tanító, magiszteri szakos**

hallgatótól

NYILATKOZAT

A II. Rákoczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

_____2022. május 31._____

Dátum

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011345035

Дата перевірки:
26.05.2022 18:03:41 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.05.2022 21:17:47 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Boldizsár Regina

Кількість сторінок: 119 Кількість слів: 33159 Кількість символів: 230323 Розмір файлу: 2.27 MB ID файлу: 1011230891

1.87% Схожість

Найбільша схожість: 0.52% з Інтернет-джерелом (http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_5_2_1.pdf)

1.72% Джерела з Інтернету

147

Сторінка 121

0.47% Джерела з Бібліотеки

23

Сторінка 122

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел